

Tapio Jämiä

TAPAUSTUTKIMUS KANSAINVÄLISTEN SUHTEIDEN MEDIATEORIOISTA:
HELSINGIN SANOMIEN JA KANSAN UUTISTEN KIRJOITUKSET POHJOIS-
IRLANNISTA VUOSINA 1971 JA 1998 SEKÄ ETELÄ-AFRIKASTA VUOSINA 1976
JA 1991.

Pro gradu – tutkielma
Kansainväliset suhteet
Kevät 2012

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Tapaustutkimus kansainvälisten suhteiden mediateorioista: Helsingin Sanomien ja Kansan Uutisten kirjoitukset Pohjois-Irlannista vuosina 1971 ja 1998 sekä Etelä-Afrikasta vuosina 1976 ja 1991.

Tekijä: Tapio Jämiä

Koulutusohjelma/oppiaine: Yhteiskuntatieteiden maisteri/Kansainväliset suhteet

Työn laji: Pro gradu -työ X Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 94+21 liitesivua

Vuosi: Kevät 2012

Tiivistelmä: Pro gradu – tutkielmassani tarkastelen kahta erillistä ulkomailla tapahtunutta konfliktia ja niihin liittyneitä muita tapahtumia ja näihin asioihin liittyntä kirjoittelua Helsingin Sanomissa ja Kansan Uutisissa 1970- ja 1990-luvuilla. Ensimmäisessä tutkimuskohteessani tarkastelen kirjoituksia Pohjois-Irlannin eri uskontokuntien välisistä levottomuuksista, jotka olivat kiihkeimmillään 1970-luvun alussa. Tutkimuskohteen toisella tarkastelukaudella vuonna 1998 levottomuudet saatiin taas virallisesti loppumaan osapuolten allekirjoittamalla rauhansopimuksella. Toisena tutkimuskohteenani ovat kirjoitukset liittyen Etelä-Afrikkaan ja sen apartheid-politiikkaan sekä kyseisen politiikan vastustamiseen vuonna 1976 ja järjestelmän purkuprosessiin vuonna 1991.

Tutkielmani on tapaustutkimus kansainvälisten suhteiden mediateorioista. Työtäni ohjaavia tärkeimpiä teoreettisia viitekehyksiä ovat toimijuuden käsite, vallitsevan hegemonian teoria, kriittiset viestintäteoriat sekä näkemykset median tehtävissä demokraattisessa yhteiskunnassa. Olen käynyt läpi lehtiartikkeliaineiston erittelemällä teksteistä toimijuudet sekä kirjoitusten teemat kvantitatiivisesti, ja näin tutkinut löydöksiäni eri viestintäteorioiden näkökulmasta. Olen tarkastellut tekstejä myös Suomen ulkopoliittikan linjojen valossa. Työssäni olen tehnyt myös sanatason tulkintaa. Tällöin olen esimerkiksi etsinyt kirjoituksista tiettyjä vähätteleviä ilmaisuja, jotka saattavat kertoa suomalaisen yhteiskunnan asenteista esimerkiksi erilaisten uskontokuntien ja etnisten ryhmien suhteen.

Tutkielmassani olen tullut siihen tulokseen, että toimijuuksien suhteen kumpikaan lehti ei varsinaisesti nostanut toista osapuolta merkittävästi esille. Vallitsevan hegemonian teoria tukee näkemystäni siitä, että Helsingin Sanomat oli aineiston perusteella aina hyvin lähellä Suomen ulkopoliittisia linjoja vasemmistolaisen Kansan Uutisten kritisoidessa maamme ulkopoliittikkaa ja näin sen voi katsoa toimivan kauempana vallitsevasta hegemoniasta. Helsingin Sanomat täytti taas puutteistaan huolimatta Kansan Uutisia paremmin tiedotusvälineille katsotut tehtävät demokratiassa, mutta lehden erityinen puute on kriittittömyys vallanpitäjiä kohtaan. Mielenkiintoista oli myös, että Helsingin Sanomista on löydettävissä eräänlainen katolilaisvastainen jatkumo, joka on erityisen vahva 1970-luvulla, mutta jatkuu jossakin määrin vielä myös 1990-luvun aineistossa.

Avainsanat: toimijuus, vallitseva hegemonia, uskonto, Suomen ulkopoliittikka, suomalainen lehdistö, katolilaisvastaisuus

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi X

(vain Lappia koskevat)

Lyhenteet

AKT	Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto
ANC	The African National Congress
CNN	Cable News Network
DUP	The Democratic Unionist Party
E-A	Etelä-Afrikan tasavalta
HS	Helsingin Sanomat
INLA	The Irish National Liberation Army
IRA	The Irish Republican Army
KU	Kansan Uutiset
LVF	The Loyalist Volunteer Force
NKP	Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue
NP	The National Party
PIRA	The Provisional Irish Republican Army
PUP	The Progressive Unionist Party
SASO	The South African Students' Organization
SDLP	The Social Democratic and Labour Party
SDP	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
SKDL	Suomen Kansan Demokraattinen Liitto
SKP	Suomen Kommunistinen Puolue
SLS	Suomen Lähetysseura
SWAPO	The South West Africa People's Organization
TASS	The Telegraph Agency of the Soviet Union
UUP	The Ulster Unionist Party
YK	Yhdistyneet Kansakunnat
YYA-sopimus	Sopimus ystävydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Aineisto ja metodi	3
1.2 Työn teoreettinen viitekehys	5
1.2.1 Joukkoviestinnän tutkimuksen lyhyt historia kansainvälisten suhteiden alalla.....	6
1.2.2 Näkemyksiä joukkotiedotusvälineiden ja uutisjournalismin tehtävistä ja asemasta	9
1.2.3 Joukkotiedotusvälineiden merkitys demokratialle.....	10
1.2.4 Joukkotiedotusvälineet ja vallitseva hegemonia	13
1.2.5 Kriittiset viestintäteoriat	16
1.3 Konfliktien taustat ja aineiston sanomalehtien lyhyet historiat.....	18
1.3.1 Pohjois-Irlannin tilanteen taustat	18
1.3.2 Etelä-Afrikan tilanteen taustat	20
1.3.3 Helsingin Sanomien lyhyt historia	23
1.3.4 Kansan Uutisten lyhyt historia.....	25
2 Pohjois-Irlanti ja Etelä-Afrikka Helsingin Sanomissa ja Kansan Uutisissa.....	27
2.1 Pohjois-Irlanti ja tekstien teemat ja toimijuudet.....	27
2.1.1 Pohjois-Irlanti ja tekstien teemat ja toimijuudet vuoden 1971 aineistossa.....	27
2.1.2 Pohjois-Irlanti ja tekstien teemat ja toimijuudet vuoden 1998 aineistossa.....	31
2.1.3 Vertailu vuosien 1971 ja 1998 Pohjois-Irlannin aineistojen välillä	34
2.2 Etelä-Afrikka ja tekstien teemat ja toimijuudet.....	36
2.2.1 Etelä-Afrikka ja tekstien teemat ja toimijuudet vuoden 1976 aineistossa.....	36
2.2.2 Etelä-Afrikka ja tekstien teemat ja toimijuudet vuoden 1991 aineistossa.....	42
2.2.3 Vertailu vuosien 1976 ja 1991 Etelä-Afrikan aineistojen välillä	45
3 Viestintäteoriat ja aineisto.....	47
3.1 Viestintäteoriat ja Etelä-Afrikan aineisto.....	47
3.1.1 Viestintäteoriat ja Etelä-Afrikan vuoden 1976 aineisto	47
3.1.2 Viestintäteoriat ja Etelä-Afrikan vuoden 1991 aineisto	52
3.2 Viestintäteoriat ja Pohjois-Irlannin aineisto.....	57
3.2.1 Viestintäteoriat ja Pohjois-Irlannin vuoden 1971 aineisto	57
3.2.2. Viestintäteoriat ja Pohjois-Irlannin 1998 aineisto.....	65
4 Johtopäätökset.....	70
Lähteet ja kirjallisuus	79
Primaariaineisto:	79
Kirjallisuuslähteet	89

Internet-lähteet:	94
Sanomalehtilähteet	94

Liitteet

1 Pohjois-Irlantia ja Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien teemat ja toimijuudet Helsingin Sanomissa ja Kansan Uutisissa.

1 Johdanto

Pro gradu – tutkielmassani tarkastelen kahta erillistä ulkomailla tapahtunutta konfliktia ja niihin liittyneitä muita tapahtumia sekä niihin liittynyttä kirjoittelua suomalaisissa sanomalehdissä. Tutkimuskohteekseni olen ottanut Pohjois-Irlannin katolilaiseen kansanosaan liitetyt kuvaukset Helsingin Sanomissa ja Kansan Uutisissa sekä kyseisten kirjoitusten teemat sekä niissä ilmenevät toimijuudet. Lehtien aineistoa käyn läpi suhteessa teksteihin, jotka liittyvät taas Etelä-Afrikan mustan väestön kuvauksiin sekä yleisemmin maahan liittyneeseen uutisointiin edellä mainituissa lehdissä vuosien 1976 ja 1991 aikana. Aikakaudet, jotka olen tarkastelun kohteeksi valinnut, ovat olleet merkittäviä maihin liittyvien konfliktien historiassa. Vuoden 1976 kesäkuussa Etelä-Afrikan Sowelossa alkoivat levottomuudet, jotka olivat saaneet alkunsa rauhanomaisesta mielenosoituksesta. Näissä levottomuuksissa vastustettiin Etelä-Afrikan hallituksen suunnitelmia lisätä afrikaansin kielen käyttöä maan mustan väestön koulutuksessa. Levottomuuksiksi mielenosoitukset yltyivät, kun poliisi ampui yhden alaikäisen ja aseistamattoman mielenosoittajan. (Thompson 1990, 212–213.) Vuoden 1991 ajankohtaan taas sijoittuu apartheid-lainsäädännön purkamiseen liittyviä tapahtumia. Kyseisen vuoden kesäkuussa saatettiin mahdolliseksi maan ja asunnon omistaminen maan ei-valkoiselle väestölle myös alueilta, jotka oli aikaisemmin varattu vain maan valkoiselle vähemmistölle. Kesäkuun 1991 aikana myös lakkautettiin vastasyntyneiden vauvojen ja maahan tulevien siirtolaisten rekisteröinti niin sanottuihin roturekistereihin. Vuotta aikaisemmin oli mustien tärkeimmän oppositiopuolueen ANC:n (African National Congress) toiminta laillistettu ja yksi puolueen tunnetuimmista johtohahmoista Nelson Mandela vapautettu. (Byrnes 1996, *The 1994 Elections ja Dismantling Apartheid, 1990–94 ja The Quest for Peace.*)

Ensimmäinen tarkasteltava aikakausi Pohjois-Irlannin osalta sijoittuu vuoteen 1971, joka oli yksi konfliktin verisimmistä (McKitterick ja McVea 2002, 327). Kyseisenä aikana katolisten kansalaisoikeusliike kasvatti kannatustaan vaatiessaan esimerkiksi yleistä äänioikeutta ja oikeudenmukaisempaa asunto- ja työllistämispoliitiikkaa. Brittihallinto näki kuitenkin liikkeen uhkana sekä epäili Irish Republican Army (IRA) toimivan sen taustalla. Liikkeen tukahduttamiseksi Pohjois-Irlannin poliisivoimat käyttivät usein liiallista voimaa ja monesti yhteenotot kiihtyivät protestojien ja poliisin välillä todella

väkivaltaisiksi. Kansalaisoikeuksien laajentamista vastustaneet protestanttiset ääriyhdykset ottivat myös osaa mellakointeihin hakeutumalla yhteenottoihin katolilaisten kanssa. (McKittrick ja McVea 2002, 36–45, 55.) Toinen alueen suhteen tarkasteltava aika sijoittuu vuoteen 1998, jolloin kohtalaisen pitävä rauhansopimus (ns. Good Friday Agreement) Pohjois-Irlantiin saatiin viimeinkin aikaiseksi.

Molemmat valitsemani lehdet koen mielenkiintoisiksi tutkimuskohteiksi. Helsingin Sanomat on ollut vuosikymmenten ajan Suomen suurin lehti¹ ja merkittävä mielipidevaikuttaja, Kansan Uutiset sitä vastoin oli pitkään maamme suurin kansandemokraattinen/sosialistinen lehti², jonka tutkiminen antaa mielenkiintoista vertailuaineistoa suhteessa valtamediaan, johon Helsingin Sanomat voi katsoa kuuluvaksi. Työssäni tarkastelemini aikakausiin taas liittyvät Suomea koskettaneet poliittiset mullistukset eli vasemmiston merkittävä heikkeneminen 1990-luvulle tultaessa, sekä kylmän sodan päättyminen jonka myötä Suomen voi katsoa saaneen huomattavasti enemmän ulkopoliittista liikkumatilaa. Tekstien kautta tarkastelen Suomen Etelä-Afrikan politiikkaa ja millaista keskustelua esimerkiksi pakotteista on käyty ja miten lehdet niihin suhtautuvat. Suomen suhdetta Yhdistyneeseen Kuningaskuntaan tarkastelen lähinnä Suomen kauppatilastojen kautta.

Tutkimustarkoitukseni on siis selvittää ulkomaisten vähemmistökansallisuuksien, sekä ulkomailla tapahtuvia konfliktien kuvauksia suomalaisessa lehdistössä. Lisäksi tarkoitukseni on selvittää kirjoitusten linjausta suhteessa Suomen valtion viralliseen ulkopoliittikkaan. Työni tavoitteena on myös vahvistaa ymmärrystä suomalaisen median ja valtion välisestä suhteesta. Kenellä oli teksteissä kielellinen valta eli ketkä olivat *toimijoita*? Toisin sanoen kenelle kirjoituksissa oli annettu aktiivisen toimijan asema ja toisaalta mikä oli kirjoitusten teema? Minkälaiseen asemaan tekstit asettuvat Suomen virallisen ulkopoliittikan linjausten ja kauppatilastojen suhteen? Mikä oli Helsingin Sanomien ja Kansan Uutisten kanta Etelä-Afrikan vastaisiin pakotteisiin? Kaikkia näitä kysymyksiä peilaan erilaisten kansainvälisten suhteiden viestinnänteorioiden valossa eli mitä erilaiset tarkastelemani teoriat kertovat lehtien lähestymistavoista aiheisiin sekä aineiston eroista ylipäätään? Työni onkin eräänlainen *case study* kansainvälisten suhteiden

¹ Helsingin Sanomien levikki vuonna 2009 oli noin 397 000 (www.sanomalehdet.fi); Vuonna 1972 Helsingin sanomien levikki oli noin 305 000 (Aalto, Ekman-Salokangas, Salokangas 1988a: 133).

² Kansan Uutiset ollut 1960-luvulta asti suurin kansandemokraattinen lehti (Salminen 1988:234).

erilaisista viestintäteorioista. Valitsemiani viestinnän teorioita esittelen paremmin kohdan 1.2. alaluvuissa. Aineistoa yhdistävänä tekijänä toimii linkki Yhdistyneeseen Kuningaskuntaan, joka oli Pohjois-Irlannin konfliktissa suorana osapuolena sekä kansainvälisen politiikan ja erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien kontekstissa Etelä-Afrikan pitkäaikainen ja uskollinen tukija. Tämän lisäksi Yhdistyneen Kuningaskunnan markkinat olivat Suomen vientiteollisuuden kannalta merkittävä tekijä, joka Suomen tuli 1970-luvulla ottaa ulkopoliitikassaan huomioon (ks. esimerkiksi Jakobson 1983, 200–201; Heino 1992, 47–48).

1.1 Aineisto ja metodi

Työni primaariaineiston muodostavat Kansan Uutisten ja Helsingin Sanomien artikkelit, haastattelut, kolumnit, reportaasit, pääkirjoitukset, vieraslehtipalstat sekä uutiset koskien Pohjois-Irlantia sekä Etelä-Afrikkaa. Pohjois-Irlannin osalta Helsingin Sanomista on 26 tekstiä ajalta 9.8.1971–9.12.1971 ja 24 tekstiä ajalta 7.4.1998–26.6.1998. Kansan Uutisista on 6 tekstiä ajalta 9.8.1971–9.12.1971 ja 4 kirjoitusta ajalta 7.4.1998–26.6.1998. Etelä-Afrikan osalta aineisto koostuu 16 Kansan uutisten ja 34 Helsingin Sanomien kirjoituksesta ajalta 6.9.–21.11.76 sekä 9 Kansan uutisten ja 8 Helsingin Sanomien tekstistä aikaväliltä 19.6.91–19.7.91. Aineisto koostuu kaikesta kirjoittelusta aiheista kyseisiltä aikakausilta, pois lukien mielipidepalstat ja uutiset, jotka ovat kansainvälisten tietotoimistojen kuten Reuters tai AFP välittämiä. Niiden välittämässä uutisissa on lyhyen ja yksinkertaisen muotonsa vuoksi vain vähän tulkittavaa tapahtumista ja siksi olen rajannut ne työn ulkopuolelle. Neuvostoliiton uutistoimiston TASS:in Kansan Uutisille välittämät jutut otin mukaan Etelä-Afrikan aineiston osalta sillä ne omaavat enemmän tulkittavia seikkoja. Pohjois-Irlannin osalta jätin ne taas pois sillä niitä oli hyvin vähän ja ne olivat lyhydessään vähäpätöisiä. Helsingin Sanomien vuoden 1976 aineistossa on mukana myös esimerkiksi New York Timesiltä ja Guardianilta ostettuja tekstejä. Ne ovat sisällöltään mielenkiintoisia ja vastaavat yleisesti HS:n linjaa. Päätin ottaa aineistoon myös uutiset, vaikka niissä ei periaatteessa pitäisi virallisesti olla toimittajan mielipiteiden näkyvissä mutta ne voivat kertoa toimijuuksien ja teemojen kautta mielenkiintoisia seikkoja aiheesta.

Aineiston suhteen lähestymistapani on teoriaohjaavan ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin yhdistelmä. Lehtiartikkelit käyn läpi pääosin kvantitatiivisin menetelmin. Yksi työtäni ohjaava lähtökohta on ajatus kielellisestä vallasta. Kielellistä valtaa ja valta-aseimia voi tekstistä eritellä etsimällä niin sanottuja toimijuuksia. Kielelliseen toimijuuteen voidaan liittää vallan ja vastuun käsitteet. Toimijalle on annettu kirjoituksessa valtaa ja kykyä toimia ja kantaa vastuu teoistaan, toisin sanoen toimittaja on tehnyt valinnan antamalla toimijuuden jollekin tekstin tahoista. Toiminnan kohteena oleva taas jää ulkopuoliseksi suhteessa aloitteellisuuteen, valtaan ja vastuuseen. (Pietikäinen 2002, 28.) Täten tekstin kirjoittaja on jo tehnyt valinnan tapahtumien valtasuhteista, joita hän uusintaa joko tietoisesti tai tiedostamatta. Toimijuudet olen laskenut siten, että vaikka toimijalla olisi kaksi selkeää toimijuutta ilmaisevaa tekoa samassa tekstissä, niin olen kuitenkin laskenut toimijuudet vain kerran kutakin tekstiä kohti. Työni sisältää myös tulkintaa aineistosta sanatasolla.

Toimijuuksien erittelyn lisäksi teemoittelun kirjoitukset. Teemoittelun osalta tulen käyttämään esimerkiksi luokkia: turvallisuus, politiikka, rauhanprosessi, sosio-ekonomiset olosuhteet tai Suomen Etelä-Afrikan politiikka. Teemat nousevat luonnollisesti aineistosta. Teemoittelun teen käyttämällä apuna Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven sisällönanalyysin ja laadullisen tutkimuksen metodioppaassaan esittelemää tapaa *redusoinnista* ja *klusteroinnista*. Metodin avulla pelkistetään tekstien lauseet alkuperäisilmauksiksi ja jaotellaan ne ala- ja pääluokiksi. Tämän tekniikan avulla voin eritellä kirjoitusten teemat esille huolellisesti ja luotettavasti. Luonnollisesti yhdessä tekstissä voi olla useampi teema. (Tuomi ja Sarajärvi 2003, 110–119.) Alla on esimerkki tekniikasta käytännössä. Ensimmäiseksi on esillä pieni ote tekstiä aineistosta ja sen jälkeen redusointi ja klusterointi.

”...Katolisten slummien asukkaat tuntevat olevansa sorrettuja; he etsivät tukea toisistaan: Kirkko lisää yhteenkuuluvuuden, mutta myös eristäytyneisyyden tunnetta. Itsepintainen ja laaja työttömyys imee omantunnonarvoa ja antaa liiaksi aikaa hautoa katkeruutta. Alhainen sivistystaso ja köyhyys rajoittaa (sic) näköaloja...”

Arni, *Helsingin Sanomat* 16.11.1971.

Otteen ilmaukset ovat pelkistettävissä seuraavanlaisiksi: ”*Ihmiset tuntevat olevansa sorrettuja. Kirkko eristää ja yhdistää. Työttömyys aiheuttaa katkeruutta ja heikentää itsetuntoa. Alhainen sivistystaso ja köyhyys kaventavat näkemyksiä konfliktin suhteen*”. Pohjois-Irlannin arjen kuvaus eli alaluokka on tekstiotteessa huonojen sosio-ekonomisten olojen kuvaus ja otteen teema eli pääluokka on levottomuudet ja yhteiskunnan rakenteet. Teemaltaan esimerkin ote on siis ensisijaisesti luokassa *levottomuudet ja yhteiskunnan rakenteet* (jaotteluni nousee luonnollisesti myös muista teksteistä). Kyseisen tekniikan avulla voin käydä aineiston läpi johdonmukaisesti ja näin parantaa työni luotettavuutta. Kirjoituksista olen käynyt läpi niiden niin sanotut kärjet eli osat, jotka olen katsonut sisältävän kirjoituksen merkittävimmät osat. Jokainen teksti voi tietysti sisältää monta teemaa. Joistakin teksteistä olen luokittanut jopa viisi teemaa eli pääluokkaa. Tämän lisäksi olen laittanut teemat niin sanottuun palstamillimetrijärjestykseen. Toisin sanoen, jos tekstissä on enemmän kuin yksi teema, niin olen selvittänyt niiden tärkeysjärjestyksen laskemalla kunkin teeman kappalemäärän. Menetelmän avulla olen voinut saada selville, mikä on kirjoitusten teemojen niin sanottu tärkeysjärjestys kunkin kirjoituksen sisällä.

1.2 Työn teoreettinen viitekehys

Luonnontieteissä ja myös yhteiskuntatieteissä vuosisatojen ajan oli vallalla positivistinen tieteen filosofia. Yksinkertaistettuna se merkitsee näkemystä, jonka mukaan vain näkyvä ja tavoitettava on totta ja näin mitattavissa. Tällöin tutkija toimii tutkimustilanteessa objektiivisena tarkkailijana, jonka on pystyttävä toistamaan tutkimuksensa tulokset, jotta ne olisivat totuudenmukaiset. Yleensä positivismin menetelmät ovat pääosin kvantitatiivisia. Positivismin rinnalle kehittyi myöhemmin vastavetoina erilaisia tieteenfilosofisia suuntauksia, kuten postpositivismi ja kriittinen teoria. Kriittisiä teorioita ovat esimerkiksi uusmarxismi, Frankfurtin koulukunnan kriittinen teoria ja feminismi. Yhteistä kriittisten teorioiden filosofioille on se, että niissä todellisuus rakentuu esimerkiksi erilaisten sosiaalisten, poliittisten, taloudellisten ja kulttuuristen tekijöiden muodostamassa kokonaisuudessa. (Metsämuuronen 2006, 205–207.) Kriittisessä teoriassa on myös lähtökohtana vallan epätasainen jakautuminen eri yhteiskunnallisten toimijoiden kesken. Tällöin tarkastelun alle joutuu valta ja sen luonteenpiirteet, joita kielenkäytöllä ja vuorovaikutuksen rakenteilla tuetaan. (Seppälä 2006, 18). Konstruktivismissa taas todellisuus on suhteellinen käsite. Todellisuus on konstruktivistille suhteellinen yhden

ihmisen kokema todellisuus joka voi silti olla monen yksilön jakama. Se mitä tutkija tutkittavasta aiheesta löytää on yhteydessä siihen, mitä tutkija tulkitsee tutkittavasta eli kaikki mitä hänellä on sanottavanaan tutkimuksen kohteesta, on tutkijan tulkintaa. (Metsämuuronen 2006, 205–207.) Tämä ajatus ohjaa myös työtäni, sillä vaikka redusoinnin ja klusteroinnin avulla pyrin parantamaan työtäni objektiivisuutta ja luotettavuutta, on teemoittelu alttiina omille ajatuksilleni. Otteiden tulkitseminen tapahtuu luonnollisesti myös omien näkemyksieni ja viestintäteorioiden ohjaamana. Omien ajatusten ja mahdollisten ennakkoluulojen vaikutuksen tunnustamisella pyrin myös ennaltaehkäisemään niiden liiallisen vaikutuksen aineiston analysointiin, mutta silti tekemäni tulkinnat aineistosta eivät ole objektiivisia, vaan omaa näkemystäni aiheesta.

Omassa työssäni tilanne on tavallaan yhdistelmä erilaisia ontologisia ja epistemologisia valintoja. Kuten useat metodologian oppineet nykyään toteavat, tämä ei sinällään luo työlleni ongelmia, koska niin sanotut joko-tai valinnat ovat onneksi jo mennyttä aikaa (Metsämuuronen 2006, 207). Työssäni käsittelen aineistoa sekä ”vanhanaikaisesti” kvantitatiivisen sisällön erittelyn keinoin mutta sisällytän työhöni myös otteiden laadullista tulkintaa. Kvantitatiivisesti työstyetty toimijuuksien laskeminen auttaa lisäämään työtäni objektiivisuutta samalla parantaen sen luotettavuutta. Työtäni ohjaavina teoreettisena viitekehystenä toimivat teoriat joukkoviestinnän suhteesta vallitsevaan hegemoniaan sekä kriittiset viestintäteoriat, joiden pohjana on yhteiskunnallisten valtarakenteiden merkitys viestinnälle ja siten myös poliittiselle todellisuudelle. Käyn läpi viestintäteorioita tarkemmin läpi kohdissa 1.2.4 ja 1.2.5 Lisäksi tarkastelen seuraavassa joukkoviestinnän tutkimuksen historiaa ja näkemyksiä joukkoviestinnän yhteiskunnallisista tehtävistä.

1.2.1 Joukkoviestinnän tutkimuksen lyhyt historia kansainvälisten suhteiden alalla

Joukkotiedotusvälineiden ja politiikan välistä suhdetta on tutkittu hyvin paljon sekä viestintätieteiden, että politiikkatieteiden saralla tutkimusten painopisteiden ollessa luonnollisesti hieman erilaisia. Joukkoviestinnän tutkimus alkoi modernissa muodossaan 1900-luvun vaihteessa Saksassa ja Yhdysvalloissa. Molemmissa tapauksissa virikkeen tutkimuksen kehittymiselle antoi molemmissa maissa pitkälle edennyt modernisaatio, joskin maissa tiede kehittyi kuitenkin eri suuntiin niiden omien olosuhteiden erilaisuuden vuoksi. Yhdysvalloissa kehitystä vauhditti yhteiskunnan muutos pikkukaupunki- ja

pienyrittäjävetoisesta maasta suurkaupunkien ja suuryritysten hallitsemaksi suurvallaksi, jonka kansainvälinen valta kasvoi. Saksassa tieteenala kehittyi esivaltaisen hallintokoneiston ja suurteollisuuden muovaamasta yhteiskunnasta sekä ensimmäisen maailmansodan jättämistä traumaattisista kokemuksista. Maailmansotien välisenä aikana sekä toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvaltalainen empiirinen ja kaiken numeroilla mittaava tutkimussuuntaus *mass communication research* valtasi joukkotiedotusvälineiden tutkimuksen alan. Tämän tyyppisellä tutkimuksella nähtiin olevan merkittävät yhteydet talouden ja politiikan etuihin. (Malmberg 1998, 417–422.)

Pitkään kuitenkin mediaa tutkittiin lähinnä omana alueenaan ja sen ei katsottu antavan juurikaan mielenkiintoista tarkasteltavaa kansainvälisten suhteiden oppialalla (Seppälä 2004, 206). Mediantutkimuksen vähäisyydestä kansainvälisissä suhteissa huolimatta luonnollisesti joukkotiedotuksella oli jo aikaisemmin yhteytensä kansainvälisen politiikan saralla ainakin propagandan muodossa. Esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan aikaan yrittivät sota käyvät maat vaikuttaa propagandallaan liittolaistensa sekä puolueettomien maiden kansojen mielipiteisiin ja näiden maiden johtajien harjoittamaan politiikkaan. Sotaa käyvien maiden joukkotiedotusvälineet, niin demokraattisissa kuin enemmän yksinvaltaisissa maissa, valjastettiin suoraan valtion edun alaiseen toimintaan, niin ulkomaille suuntautuvan propagandan tuottamiseen, kuin oman väestön mielialan hallintaan. Ensimmäisen maailmansodan aikaan Yhdysvaltalaisille lehtimiehille myönnetty akkreditoinnit brittihallinnon taholta nähtiin osana suunnitelmaa, jossa Yhdysvallat saataisiin liittymään sotaan liittoutuneiden puolella. (Carruthers 2000, 57, 65.) Toisin sanoen lehtimiehille annettiin enemmän vapauksia toimia, jotta Yhdysvaltojen kansa ja epäroivät päättäjät saataisiin vakuuttuneeksi sotaan liittymisen tärkeydestä. Luonnollisesti sota on tilanteena poikkeuksellinen, mutta toisaalta tilanteen erikoisluonteen vuoksi se pystyy tuomaan esille tehokkaasti joukkoviestinnän merkityksen.

Median merkitys alkoi myöhemmin toisen maailmansodan jälkeisenä aikana kuitenkin korostua. Medialla katsottiin olevan valtaa, joka kumpusi sen asemasta itsenäisenä toimijana ja näin joukkotiedotusvälineiden tutkimus sai uutta pontta myös kansainvälisten suhteiden saralla, jossa median aikaisemmin katsottiin olevan lähinnä osa kansallista politiikkaa. Joukkotiedotusvälineidentutkimus kansainvälisissä suhteissa sai virikkeen ainakin osaltaan Vietnamin sodan myötä. Median katsottiin olevan itsenäinen ja aktiivinen

toimija, jolla oli valtaa jopa diplomatian saralla. Enää politiikantekijöille ei riittänyt oman maan yleisen mielipiteen saaminen toimiensa tueksi, vaan nopean tiedon välityksen aikakaudella oli otettava huomioon koko maailman mielipiteet. Median merkityksen tutkiminen sai paljon huomiota ja median roolia ulkopoliitiikan muovaajana saatettiin jopa liioitella. (Seppälä 2002, 195.)

1990-luvulla keskustelu median suhteesta ulkopoliitiikan päätöksentekoon voimistui uudelleen, kun väitteet median lisääntyneestä vallasta reaaliaikaisen televisioinnin ansiosta lisääntyivät. Niin sanotun CNN-vaikutuksen mukaan globaaleilla uutiskanavilla oli merkittävää valtaa kansainvälisen politiikan asialistan muokkaajina. Väitettiin, että jos CNN kääntää huomion johonkin maailman tapahtumaan, on maailman johtajien pakko ottaa se huomioon. CNN-vaikutuksen katsotaan myös osaltaan kasvattavan yleisen mielipiteen merkitystä kansainvälisen politiikan saralla, sillä jos media vaatii toimia esimerkiksi humanitaarisen kriisin kohdalla, on poliitikkojen vaikea olla toimimatta, koska silloin he saattaisivat joutua äänestäjien epäsuosioon. (Seppälä 2004, 209; Taylor 1997, 75–77.) Tiedotusvälineiden (työni tapauksessa lehtijournalismin saralla) muuttuminen globaaleiksi toimijoiksi sekä tiedonvälityksen nopeutuminen ovat muuttaneet niiden asemaa ja antaneet niille väitetysti enemmän merkitystä. Kuitenkin niiden perustava toimenkuva on mielestäni säilynyt kaikesta huolimatta samana eli niiden tehtävänä on välittää tietoa eteenpäin yleisölle riippumatta siitä missä määrin median katsoo olevan itsenäinen tiedon muokkaaja.

Pro gradu -tutkielmani asettuu kansainvälisten suhteiden tieteenalalla tähän kyseiseen jatkumoon. Työni tarkastelee sitä, miten Suomessa on suhtauduttu kahteen ulkomaalaiseen kansanryhmään ja niiden kotialueiden ongelmiin sekä miten Suomen hallituksen asennoitumista kyseisiin tapauksiin on tuettu tai vastustettu ja toisaalta onko hallituksen mielipidettä edes löydettävissä lehtien teksteistä. Suomen ulkopoliittisena linjana on ollut toisen maailmansodan jälkeisenä aikana pyrkimys pysyä erossa suurvaltakonflikteista sekä olla sotilaallisesti liittoutumaton. Kyseisen linjan valinta ei ole ollut pelkkä itsestäänselvyys ja kamppailuun maamme ulkopoliittisista linjoista ovat aina vaikuttaneet myös joukkotiedotusvälineet. Tämän lisäksi maamme päätöksentekoa ja siitä uutisoivia joukkotiedotusvälineitä seurataan myös ulkomailla. Tiedonvälityksen suhteen emme ole vain omassa kansallisessa kuplassamme, sillä jo vuosikymmenien ajan on journalistien

kannantotot ja poliitikkojen ulostulot saattaneet saada seurauksia ulkomailla, jolloin seurauksia on voinut tulla myös Suomen suhteisiin kansainvälisellä areenalla. Kyseinen asetelma on aina toiminut tietysti myös toisinpäin ja meitä suomalaisia on kiinnostanut esimerkiksi ulkomaalaisten lehtien tulkinnat vaikkapa YYA-sopimuksen luonteesta. Työssäni valitsemieni viestintäteorioiden avulla tarkastelen myös kriittisesti Suomen ulkopoliitiikan ilmastoja 1970- ja 1990-luvuilla sekä mahdollisesti tapahtuneita ulkopoliittisia linjanmuutoksia kyseisten vuosikymmenten välisenä aikana. Teoriat auttavat erittelemään seikkoja, jotka löytyvät rivien välistä tai auttavat tarkastelemaan sitä mistä on kirjoitettu tai jätetty kirjoittamatta.

1.2.2 Näkemyksiä joukkotiedotusvälineiden ja uutisjournalismin tehtävistä ja asemasta

On olemassa useita näkemyksiä joukkotiedotusvälineiden ja uutisjournalismin tehtävistä ja ne ovat luonnollisesti kehittyneet aikojen myötä tieteen kehitykseen kytkettynä. Yhtenä perinteisimpänä uutisjournalismin tehtävänä on nähty faktojen esittäminen yleisölle puolueettomasti ja luotettavasti. Pelkistettynä tämä tarkoittaa sitä, että ensin jossakin maailmankolkassa sattuu jokin uutiskynnyksen ylittävä tapahtuma ja sen jälkeen toimittaja raportoi tapahtuman kulun yleisölle esimerkiksi lehden sivuilla uutisartikkelin muodossa tai reportaasina television uutiskatsauksessa. Tämän näkemyksen mukaan uutisjournalismin toimena on vain välittää fakta/uutinen ja tämä uutinen ei värity välittäjänsä toimesta, vaan se siirtyy vastaanottajalle alkuperäisenä ja puhtaana. Tämä näkemys nojaa pohjimmiltaan realistiseen tietoteoriaan, jonka mukaan tapahtuma on olemassa sellaisenaan todellisuudessa ja journalismi siten myös kertoo niistä sellaisenaan. Konstruktivistit luonnollisesti pitävät tätä näkemystä ongelmallisena, sillä se perustuu ajatuksille puhtaista ”faktoista”, joiden olemassa oloa konstruktivistit eivät tunnista. Konstruktivisteille näkemys esittäytyykin hieman naiivina heidän omien näkemystensä vierellä. (Kunelius 2003, 21, Kunelius 1996, 13.) Toisaalta jo maailman tapahtumien suuren määrän nähdään aiheuttavan ongelmia puhtaalle faktojen välittämiselle, sillä median välityskyky on rajallinen (Seppälä 2006, 82). Mitä tiedotusväline päättää välittää yleisölle, on sinällään jo valinta ja saattaa merkitä jonkin toisen tapahtuman varjoon jäämistä. Onkin todettu, että maailmaan mahtuu vain tietty määrä kriisejä ja ne taistelevat keskenään huomiostamme (Seppälä 2004, 210). Mielenkiintoista olisikin tutkia kevään 2011 tilannetta suhteessa toteutuneeseen uutisointiin, koska uutisaiheista ei ollut tällöin

pulaa. Olisi varmasti kiinnostavaa tietää, onko jokin tärkeä asia/tapahtuma jäänyt muiden seikkojen varjoon, kun maailman huomiosta ovat taistelleet muslimimaiden liikehdintä, euromaiden velkakriisi, Japanin ydinvoimaonnettomuus, maanjäristys sekä sitä seurannut tsunami. Suomessa huomiota ovat luonnollisesti saaneet myös kevään eduskuntavaalit.

1.2.3 Joukkotiedotusvälineiden merkitys demokratialle

Toisen näkemyksen joukkotiedotusvälineiden yhteiskunnallisista tehtävistä puhuttaessa, ”puhtaiden” faktojen välityksen lisäksi, tarjoaa visio mediasta ja erityisesti journalismista demokratian kehittäjänä ja ylläpitäjänä (Väliaverronon 2009, 24). Itse asiassa joukkotiedotusvälineet nähdään usein osana demokratian peruspilareita. Onkin vaikeaa kuvitella nykyaikaista demokratiaa ilman riippumattomia joukkotiedotusvälineitä ja erityisesti uutisjournalismia, jotka helposti näemme itsestään selvinä toimijoina. Viestinnätutkija James Careyille (1997, 332) journalismi on itse asiassa demokratian toinen nimi. Journalismi tuo kansalaisten keskusteluun aiheita uutisoinneillaan ja antaa täten heille tietoa siitä, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Tuomalla tietoa kansalaisille heitä ympäröivistä tapahtumista ja asioista sekä luomalla keskustelufoorumia, journalismi on mukana prosessissa, jonka lopputuloksena on keskusteluun tuotujen palasten ”kiteyttäminen” kansan mielipide. Näin ollen ilman journalismia ei demokratia voi edes toimia. (Carey 1997, 332.) Joukkoviestimien mahdollistamaan julkiseen keskusteluun voivat ihanteellisessa tilanteessa osallistua kaikki ne, joita käsiteltävä aihe koskee. Keskustelun tuloksena muodostunut julkinen mielipide taas sitoo yhteisön jäseniä. Kuitenkin myös demokraattisessa yhteisössä on mahdollista, että kansalaiset menettävät luottamuksensa mediaan ja sen levittämään tietoon. Näin saattaa käydä, jos kansalaiset katsovat median olevan liian lähellä esimerkiksi talouden etuja tai poliittisia puolueita. Ihmisten luottamuksen menettäminen taas saattaa näkyä poliittisen aktiivisuuden laskuna sekä puoluevastaisuutena. (Nieminen 2008, 275–276.)

Joukkoviestinnätutkija Brian McNairin näkemyksen mukaan joukkoviestintävälineillä on viisi tehtävää ideaalituotteisessa demokratiassa. Ensiksi median tehtävänä on informoida ihmisiä siitä mitä heidän ympärillään tapahtuu eli uutisoida maailman tapahtumista lukijoilleen. Toiseksi median tulee sivittää kansalaisia selittämällä faktojen tarkoituksia ja merkityksiä, toisin sanoen sen tulee taustoittaa välittämänsä uutiset ja asettaa ne

kontekstiin. Kolmanneksi median tulisi luoda foorumi julkiselle poliittiselle keskustelulle ja täten auttaa julkisen mielipiteen syntymisessä kuitenkin säilyttäen tilan julkisuudessa myös toisenlaisille mielipiteille. Neljäntenä tehtävänä median tulee antaa julkisuutta hallintoelimille sekä poliittisille instituutioille ja tuoda julki niiden toimia, toisin sanoen median tulee toimia vallan vahtikoirana. Viidentenä tehtävänä McNair näkee median palvelevan kanavana, joissa poliittisiä näkemyksiä voidaan puolustaa sekä ajaa eteenpäin. (McNair 1995, 21–22.)

Tampereen yliopiston viestinnän professori Risto Kunelius taas näkee medially olevan neljä tehtävää yhteiskunnalliselta kannalta katsottuna. Ensimmäisenä tehtävänä on luoda kiinteyttä eli me-henkeä. Tämän joukkoviestintä pystyy tekemään nostamalla esille yhteisiä puheenaiheita sekä tarjoamalla yhteisiä kokemuksia luoden ihmisille yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tärkeää ei välttämättä olekaan se mistä puhutaan, vaan se että on ylipäättänsä puheenaiheita, jotka auttavat yhteiskunnan yhteenkuuluvuuden ylläpidossa. Yhteenkuuluvuutta voidaan myös ylläpitää tekemällä eroja toisiin, vaikkapa kirjoittamalla suomalaisista ja ruotsalaisista yrityksistä kilpailevaan sävyyn. Toinen tehtävä liittyy Kuneliuksen mukaan jatkuvuuteen. Joukkoviestimet heijastaessaan emoyhteiskuntansa arvoja samalla saattavat vahvistaa niitä. Kolmas tehtävä liittyy valtaan ja päätöksentekojärjestelmään, jonka tekemisiä joukkoviestintä ja erityisesti journalismi valvoo. Median valvontarooli neljäntenä valtiomahtina nähdään kolmen muun mahdin toimien seuraamisena. Sen tulisi katsoa, että säädetyt lait (parlamentti) ovat järkeviä, että hallinto (hallitus ja virkamiehet) on tehokas sekä valvoa tuomioiden (tuomiolaitos) oikeudenmukaisuutta ja riippumattomuutta. Vahtikoiraroolin lisäksi journalismi auttaa myös ylläpitämään järjestelmän uskottavuutta, koska se tarjoaa sen toimivuudelle tärkeitä elementtejä. Ensiksi median avulla eliitti viestii keskenään päätöksen alla olevista asioista ja näin poliittisen kentän toimijat saavat tietoa toistensa tekemisistä mutta toiseksi media pakottaa päättäjät ottamaan kansalaiset huomioon päätöksiä tehdessään, tuomalla esille niin sanotun kansan mielipiteen, jonka vallanpitäjät joutuvat ottamaan huomioon toimissaan. Lisäksi journalismi auttaa päätöksentekojärjestelmää toimimalla sen tiedottajana. (Kunelius 2003, 184–199.)

Viimeisenä tehtävänä yhteiskunnalliselta kannalta Kunelius nostaa esiin viestintävälineiden merkityksen taloudellisen tehokkuuden kannalta. Mitä pidemmälle

taloudellinen työnjako on edistynyt sitä enemmän kyseinen taloudellinen tehokkuus on riippuvainen viestintäyhteyksistä. Joukkoviestintä myös tieteellisen tiedon välittämisen ohella tuottaa sitä itse esimerkiksi tutkiva journalismi voi kertoa meille ympäristön tilasta tai poliittisesta korruptiosta. Tästä ideaalitulanteesta seuraa se että kansalaiset huolestuvat esimerkiksi juuri ympäristön tilasta siinä määrin, että he vaativat lainsäädännöllisiä toimia asian hyväksi. Täten viestintävälineillä on parhaimmillaan merkittävä asema asioiden muokkaamisessa. Ongelmana saattaa olla kuitenkin se, että jotkin asiat koetaan vähäpitoisimmiksi niiden tärkeydestä huolimatta ja näin ne joutuvat suurten aiheiden jyräämiksi. (Kunelius 2003, 199–202.) Kuneliuksen joukkoviestintävälineille määrittelemistä tehtävistä työni kannalta ovat mielenkiintoisia jatkuvuuden ylläpitäminen eli toisin sanoen työni aineistojen suhde suomalaisten arvomaailmaan sekä toisaalta median asema suhteessa valtaan ja sen rakenteisiin. Työssäni tarkastelen median tehtäviä ideaalidemokratiassa enemmän McNairin näkemysten pohjalta Kuneliuksen määritelmien antaessa taustatukea.

Jatkuvuuteen eli median tapaan heijastella tai muokata arvomaailmaa sekä median rooliin suhteessa vallan rakenteisiin liittyvät myös Tiina Seppälän (2006, 16) näkemykset. Hän katsoo, että kansainvälisen politiikan saralla sosiaalinen ja poliittinen todellisuus rakentuu puheiden ja tekojen kautta suhteessa, joka on luonteeltaan vastavuoroinen. Valtarakenteet, joissa konkreettiset sodat ja diskursiiviset poliittiset taistelut käydään, on historiallisesti katsottuna oikeutettu, tuotettu ja ylläpidetty kielen avulla. Seurauksena on tällöin myös se, että media osallistuu valtarakenteiden muokkaamiseen. Kun media välittää eteenpäin kansalaisille kansainvälisen politiikan tapahtumia, kuten puheita ja kannanottoja, joilla toimijat oikeuttavat toimintaansa, on medialla merkittävä rooli siinä miten viesti esitetään ja millaisia merkityksiä sille annetaan. Tärkeää on myös mikä viestissä nostetaan keskeiseksi asiaksi, kenen puhe kyseenalaistetaan tai kenen puhetta tuetaan. Eli toisin sanoen on mahdollista, että mediassa viesti muuttuu sen välittäjän tahdon mukaisesti. Tällöin joukkotiedotusvälineiden toimintaan liittyy luonnollisesti myös arvoja, päämääriä sekä näkökulmia. (Seppälä 2006, 16.)

1.2.4 Joukkotiedotusvälineet ja vallitseva hegemonia

Brian McNair katsoo, että medialla on länsimaisissa yhteiskunnissa mahdollisuus välittää ja tulkita objektiivisia tapahtumia poliittisessa kentässä, mutta sen lisäksi niillä on kykyä esimerkiksi avittaa jonkin näkökulman esille pääsyä julkisuudessa toisten näkemysten kustannuksella. McNairille median toiminta ei ole täten vain puolueetonta tapahtumien raportointia tai automaattista puolueellista yhden totuuden tukemista. Median välittäessä poliittista viestiä poliittisilta toimijoilta sitä vastaanottavalle yleisölle, viesti voi muuttua median tuottamassa välitysprosessissa siten, että alkuperäinen viesti perille päästyään on muuttunut merkittävästi. McNair katsoo myös, että media ottaa kantaa itsenäisesti yhteiskunnallisiin asioihin ja sen kannanotoilla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia suhteessa yhteiskunnan toimintaan ja poliittiseen kenttään. Median ja politiikan toimijoiden suhteen McNair kuitenkin näkee symbioottisena, sillä media on osa poliittista toimintaa tarjoten resursseja ja lähteitä poliittisten pelureiden omiin tarkoitukseen, mutta vastavuoroisesti poliittisen kentän toimijat ovat medialle tärkeitä tiedonlähteitä. (McNair 1995, 45, 66.) Tästä seuraakin McNairin näkemyksen mukaan se, että media saattaa tukea vallitsevaa hegemoniaa tässä symbioottisessa suhteessa, ei tosin vain tiettyä puoluetta tukemalla, vaan paremminkin toimimalla yhteistyössä hallitsevan järjestelmän kanssa sitä vahvistaen. Seurauksena tästä onkin se, että vallitsevan järjestelmän ulkopuolelta ponnistavien voimien on hankalampi saada ääntään kuuluviin mediassa, koska heidän arvonsa tiedon lähteenä on alhaisempi kuin järjestelmän sisällä toimivilla tahoilla. (McNair 1995, 57–66.) Suomalaisesta asetelmasta katsottuna esimerkiksi Esko Salminen (2006, 59) katsoo, että juuri suomalainen media on ollut erityisen kuuliainen kulloisillekin vallanpitäjille varsinkin 1970- ja 1980-luvuilla, erityisesti ulkopoliittikan saralla johtuen suomettumisen luomasta ilmapiiristä. Toisaalta kuuliaisuus saattaa johtua myös niin sanotusta mediarutiinin synnystä. Median luottaessa usein hyvin pitkälti samoihin lähteisiin on vaarana, että vain yksi näkökanta tulee katetuksi ja näin niin sanotun työskentelyrutiinin kautta media vahvistaa hegemoniaa. Pahimmillaan se voi johtaa siihen, että rutiinit alkavat ohjata sisältöä. Rutiineja ohjaavat kuitenkin myös muut asiat, kuten käytössä olevat resurssit. (Mörä 1996, 105, 113.)

Myös Stuart Hall (1980, 136–138) siitä huolimatta, että näkeekin viestinnän olevan itsenäinen suhteessa muihin yhteiskunnan osa-alueisiin, katsoo että joukkotiedotuksen

ammattilaiset usein vahvistavat viestintäkanaviensa välityksellä ammattilaisten näkemykset, olivat ne sitten talouteen tai turvallisuuteen liittyviä. Ongelma kuitenkin Hallin mukaan nousee siitä, että molemmat tahot esimerkiksi tietoa tarjoava valtiovarainministeriö ja heidän toimistaan kirjoittava taloustoimittaja, toimivat periaatteellisesta riippumattomuudestaan huolimatta samassa "hegemoniassa". Seurauksena tästä saattaa olla se, että tiedotusvälineet suhtautuvat huomaamattoman suotuisasti ammattilaisten ajatuksille tai toimille. Toisaalta Hall muistuttaa että hegemonia ei tarkoita sitä, että väärinkäsityksiä ja konflikteja ei toimijoiden välille syntyisi, vaan toteaa niiden olevan hyvinkin mahdollisia. (Hall 1980, 136–137.) McNairin ja Hallin hegemonianäkemykset ovat työni kannalta mielenkiintoisia, koska esimerkiksi tarkastelemani Helsingin Sanomat suomalaisena valtaalehtenä on mielestäni hyvin lähellä niin sanottuja ammattilaisia. Toisaalta Kansan Uutisten voisi nähdä olevan hieman kauempana virkamiehistä ja valtaapitävistä poliitikoista, eli niin sanotuista ammattilaisista, johtuen sen sosialistisesta/kansandemokraattisesta taustasta. Näin sen voisi katsoa olevan vähemmän osana niin sanottua hegemoniaa. Lehtien hieman erilaiset asemat suhteessa poliittisen kentän pelureihin ja kokonaishegemoniaan on saattanut tuottaa myös selviä eroja niiden kirjoituksissa. Tosin täysin hegemonian ulkopuoliseksi lehdeksi ei voi mielestäni Kansan Uutisia varsinkaan 1970-luvulla todeta, koska äärivasemmisto oli tuolloin maassamme voimissaan ja se oli myös salonkikelpoinen eli SKDL oli mukana hallituksissa.³ Tästä huolimatta vasemmiston voi kuitenkin nähdä Suomessa olleen hegemonian suhteen haastajan asemassa asettuen kuitenkin sen lähelle.

Kunelius (2003, 24) katsoo, että lopulta joukkotiedotusvälineet ovat riippuvaisia yhteiskunnan muiden instituutioiden tuottamasta tiedosta. Täten median ja yhteiskunnan välisen suhteen voisi nähdä jonakin, joka ei ole tasaisen symbioottinen, vaan median resursseja tarjoavasta asemasta huolimatta, se olisi alisteisena suhteessa yhteiskunnan muihin tärkeisiin toimijoihin. Kuneliuksen mukaan tästä saattaa usein pidemmällä aikavälillä seurata se, että virallisiksi kannoiksi asioihin päätyvät näiden instituutioiden hyväksymät näkemykset tai "kansallisen edun" kannalta sopivat visiot, joita median tehtävänä on uusintaa ja vahvistaa. (Kunelius 2003, 24.) Mielestäni on mielenkiintoista ajatella, että tiedotusvälineet vain toistaisivat virallisten tahojen "totuuksia", sillä myös

³ SKDL oli hallituksissa mukana aikakausina 17.11.44–29.7.48, 27.5.66–29.1971, 30.11.75–29.9.76 ja 15.5.77–6.5.83 (Nousiainen 1992: 250–251).

kriittistä suhtautumista vallanpitäjien ja vallan instituutioiden toimiin on mielestäni usein havaittavissa suomalaisessa journalismissa. Onkin ehkä aiheellista kysyä onko journalismin vallanrakenteita kohtaan esittämä kriittisyys ajoittain vain näennäistä teatteria? Onko vastarinta todellista vai onko se jotain jota harjoitetaan tottumuksista? Onko kriittisyyden tarkoituksena vain ylläpitää käsitystä vastarinnasta, vaikka tietoisesti näin ei ehkä ajateltaisikaan? Vaikka näenkin median vallan olevan tietyssä määrin rajoitettua, katson että se ajoittain pystyy näyttämään, että sillä olisi niin sanottua todellista ”vahvaa” valtaa. Tällöin voisi päätellä, että myös sen harjoittama vastarinta olisi aitoa. Tämänkaltaisista esimerkeistä käyvät esimerkiksi joukkotiedotusvälineiden tutkimusten kautta paljastuneet korruptoituneet käytännöt, kuten vaikkapa viime aikojen vaalirahoitusotku.

Haluan vielä lopuksi nostaa uudelleen esille Kuneliuksen (2003, 190) muistutuksen siitä, että journalististen tekstien teko vaatii tekijöiltään sekä arvovalintojen tekemistä, että ihmisten käyttäytymisen arviointia. Näistä arvovalinnoista seuraa se, että tiedotusvälineet heijastelevat omassa yhteiskunnassaan vallitsevia arvoja. Kun viestintävälineet kertovat meille asioita maailmasta heijastellen yhteiskuntansa arvomaailmaa, se samalla tulee vahvistaneeksi sitä. Kuitenkin media voi hitaanlaisesti myös muuttaa yhteisönsä arvopohjaa. (Kunelius 2003, 190.) Suomalaisen yhteiskunnan arvomaailman tarkastelu on yksi työtäni ohjaavista seikoista, sillä tarkastelen aineistoa kvantitatiivisesti, mutta etsin myös sanatasolla mielenkiintoisia ilmauksia, jotka voivat mahdollisesti kertoa omaa kieltään siitä miten Pohjois-Irlannin katolisiin tai Etelä-Afrikan mustaan väestöön tai näiden alueiden kriiseihin Suomessa suhtauduttiin. Sen lisäksi kvantitatiivinen tutkimus tekstien toimijuuksista ja teemoista voi myös kertoa seikkoja suomalaisten arvoista. Lähtökohtanani on myös näkemys siitä, että yhteiskunnan arvojen heijastamisen lisäksi joukkotiedotusvälineet omaavat tietyn määrän valtaa ja ne ottavat itsenäisesti kantaa asioihin, mutta itsenäisyys on kuitenkin rajallista johtuen yhteiskuntamme rakenteista. Usein tiedotusvälineet saattavat uusintaa vallitsevan hegemoniankin näkemyksiä. Tiedotusvälineet ja työni tapauksessa uutisjournalismi, joskus varmasti vain välittävät tietoa sitä juurikaan käsittelemättä tai kantaa ottamatta, mutta toisaalta jo sanatason valinnoissa saatetaan tehdä tiedostamatontakin valintaa. Usein on mahdollista jäljittää tiedotusvälineiden tuotoksista mielenkiintoisia arvovalintoja ja mielipiteitä jotka paljastavat, että median tehtävä ei ole pelkästään puolueeton tapahtumien välittäminen

yleisölle. Työni kohdalla on lisäksi mielenkiintoista tutkia sitä, kenelle on tekstissä annettu valta toimia, toisin sanoen kuka on uutisjutun toimija, sillä jos uutisoinnin toimijuudet paljastuvat yksipuolisiksi, se saattaa kertoa lehdistön ja näin myös suomalaisen yhteiskunnan asennoitumisesta esimerkiksi afrikkalaisiin ihmisiin itsenäisinä valtaa käyttävinä subjekteina.

On hyvin vaikea tutkia tekstejä läpikäymällä esimerkiksi sitä, että johtuvatko hieman puolueelliset sanavalinnat tai aivan reilusti lausutut mielipiteet mediassa sen täydellisen itsenäisestä asemasta, vai sen yhteyksistä vallitsevan hegemonian valtarakenteisiin, joita se tiedostetusti tai tiedostamatta toisintaa. Työni kannalta vallitseva hegemonia on kuitenkin tärkein teoreettinen viitekehys, sillä työssäni tarkastelemieni aineistojen kohdalla pyrin selvittämään myös lehtien aseman itsenäisyys-hegemonian vahvistaja linjalla. Ovatko valitsemieni lehtien näkemykset lähellä valtaapitävien näkemystä vai onko niiden näkemys kohtalaisen neutraali vai uskaltavatko lehdet ottaa täysin vallan rakenteiden näkemysten vastaisen kannan aiheisiin? Joukkoviestintävälineiden suhteen pohdiskeleminen suhteessa valtaan, johtaakin kriittisiin viestintäteorioihin, jotka ovat työssäni myös osa teoreettista viitekehystä.

1.2.5 Kriittiset viestintäteoriat

Kriittiset näkemykset suhteessa viestintään pohjaavat kriittiseen teoriaan, jonka juuret sijaitsevat marxilaisessa yhteiskuntateoriassa eli tarkkailun alla ovat täten yhteiskunnan taloudelliset suhteet, jotka määrittävät myös yhteiskuntamme valtarakenteita (Kunelius 2003, 209). Risto Kunelius (2003, 212–213) jakaa kriittisen viestintäteorian sisäiset suuntaukset kolmeen vallitsevaan linjaan, joita erottavat toisistaan käsitys vallasta, sekä se miten ideologia ymmärretään. Ensimmäisen käsityksen mukaan valtaa on toisilla tahoilla ja toisilla ei ja täten yhteiskunnan taloudelliset suhteet määrittelevät myös viestintää. Tällöin voidaan nähdä vallanpitäjien asiamiehinä toimivien viestimien tarkoituksena ja tehtävänä levittää vallanpitäjien ideologiaa eli heidän kannattamiaan ajatusmalleja ja ajatussisältöjä. Kyseisen näkemyksen mukaan on tärkeää tarkastella poliittista toimintaa tutkiessamme erityisesti viestinnän taloudellisia valtasuhteita. Toisen teorian mukaan kaikki ihmiset ovat mukana yhteiskunnallisessa vallankäytössä. Samalla kun olemme mukana vallankäytössä, uusinnamme yhteiskunnan valtasuhteita meille tehtyjen roolien

kautta. Roolimme määrittävät meille miten meidän tulee ja miten osaamme eri tilanteissa ajatella. Tarkastelun alla tulee teorian mukaan olla yhteiskunnan luutuneet käytännöt eli toisin sanoen ideologiat, jotka median tehtävänä on paljastaa. Kolmannen kriittisen näkemyksen mukaan valta on määriteltävä suhteelliseksi. Sitä on kaikilla ja kaikkialla, mutta sen määrä ja muoto vaihtelevat. Näkemyksen mukaan myös yhteiskunnan vallitsevissa rakenteissa on sitä itseään horjuttavia aineksia ja vallitseva hegemonia joutuu täten myös kamppailemaan olemassa olostaan. Tällöin valta nähdään luonteeltaan pikemminkin suostuttelevana kuin pakottavana ja tämä taas saattaa johtaa vallanpitäjien taholta myönnytyksiin suhteessa hallittaviin. Kansalaiset tällöin taas saattavat ottaa välillä aktiivisen vastarinnan harjoittajan aseman yhteiskunnallisten rakenteiden sallimissa rajoissa sen sijaan, että he olisivat ainoastaan valtarakenteen kannattajia. (Kunelius 2003, 212–213.)

Helsingin yliopiston viestinnän professori Esa Väliverronen (1998, 26) katsoo että tekstien kautta on mahdollista tutkia muutoksia joita tapahtuu yhteiskunnan instituutioissa ja sosiaalisissa käytännöissä sekä tarkastella valtasuhteiden muutoksia. Kriittisen tarkastelun tarkoituksena on valtarakenteiden ja epäkohtien paljastamisen lisäksi, myös tuoda esille konkreettisia tapoja, joilla historiallisesti tuotettuja yhteiskunnassamme vallitsevina olevia epäkohtia voitaisiin muuttaa sekä käytännön, että tiedon tuottamisen tasoilla (Seppälä 2006, 18). Työssäni tarkastelen tekstejä kriittisten viestintäteorioiden valossa lähtökohdan ollessa se että tekstejä tutkimalla on mahdollista löytää seikkoja, jotka kertovat esimerkiksi suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneista muutoksista valtasuhteissa tai arvoissa 1970–1990-lukujen aikavälillä. Kriittisten viestintäteorioiden valossa on myös mielenkiintoista tarkastella mihin asemiin asettuvat valitsemieni sanomalehtien näkemykset. Kuka on tekstissä toimijana ja tätä kautta omaa valtaa? Onko valtaa kirjoituksessa esimerkiksi Etelä-Afrikan armeijalla vai mustalla afrikkalaisella? Mitä teemaa kirjoituksessa painotetaan, terrorismia vai huonoa ihmisoikeustilannetta? Näkyvätkö Helsingin Sanomien ja Kansan Uutisten erilaiset taustat lähestymistavoissa kyseisiin tapauksiin ja mikä on niiden lähestymistapojen suhde valtion viralliseen suhtautumiseen kyseisten maiden kohdalla? Kuinka lähellä vallitsevaa hegemoniaa voi katsoa lehtien olevan?

1.3 Konfliktien taustat ja aineiston sanomalehtien lyhyet tarinat

1.3.1 Pohjois-Irlannin tilanteen taustat

Yhdistyneen Kuningaskunnan alaisuuteen kuuluva Pohjois-Irlanti luotiin vuonna 1921 alueista, jotka emämaa koki mahdolliseksi pitää hallussaan alueen asukkaiden enemmistön ollessa Englannin kruunulle myötämielisiä protestantteja (Coogan 2002, 26–27). Protestantit, joista suurin osa koki olevansa brittejä ja halusivat pitää yhteyden emämaahan Englantiin, olivat saapuneet Irlantiin 1600-luvulla lähinnä Skotlannista. Englannin kuninkaan Yrjö I myötävaikutuksella he olivat ottaneet haltuunsa katolilaisten maita ja muodostaneet maan ja erityisesti sen pohjoisosien hallitsevan protestanttisen yläluokan, johon kruunu saattoi luottaa. (Wilkinson 1987, 110.) Nämä Englannin kruunulle uskollisimmat tulivat tunnetuksi lojalisteina tai unionisteina. Irlannin katolilaiset olivat taas olleet koko Englannin hallinnon ajan sorretussa asemassa omalla maallaan. Irlannin vapaavaltion synnyttyä vuonna 1921 irlantilaiset saivat vihdoin päättää omista asioistaan, mutta vain osassa, joka tuli tunnetuksi Irlannin tasavaltana. Pohjoisen katolilaiset, joista useat tunsivat olevansa ensisijaisesti irlantilaisia, jäivät vähemmistöksi maahan joka ei heitä tunnistanut. Katolilaiset muodostivat tällöin noin 30 % Pohjois-Irlannin väestöstä. Pohjoisen jäätyä Englannin kruunun alaisuuteen ei alueen enemmistökansalla eli hallitsevalla protestanttisella luokalla ollut aikomusta päästää katolilaisia osaksi päätöksentekojärjestelmää, vaan alueelle luotiin hallinto, joka oli syrjivä ja käytännössä katolilaiset täysin yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta poissulkeva. Protestanttien keskuudessa myös pelättiin yleisesti katolilaista vähemmistöä, jonka odotettiin haluavan yhdistymistä katolisen etelän kanssa. (McKittrick ja McVea 2002, 4-5.)

Pohjois-Irlannin hallitus Stormontissa luotiin, Lontoon parlamentti Westminster esikuvanaan, taaten että ”voittaja saa kaiken”. Pohjois-Irlannin tapauksessa malli loi ongelmia, sillä valtaosa protestanteista äänesti heidän etujaan ajavaa Ulster Unionist Party, jonka enemmistöasema oli turvattu väestönjakauman vuoksi. Niin kauan kuin järjestelmää ei muutettaisi, ei Pohjois-Irlannin hallinnossa olisi vähemmistössä olevilla katolilaisilla käytännössä lainkaan valtaa. Ongelmia nousi myös siitä, että ainoastaan kiinteistön omistajilla ja heidän puolisoillaan oli äänioikeus kunnallisvaaleissa, joka

tarkoitti sitä, että vuokralaisina asuvat eivät voineet vaikuttaa asuinkuntansa valtuuston kokoonpanoon. Pohjois-Irlannin omissa sekä Yhdistyneen kuningaskunnan parlamenttivaaleissa oli sen sijaan yleinen äänioikeus. (McKittrick ja McVea 2002, 6, 38.) Myös Pohjois-Irlannin parlamenttivaaleja leimasi epäoikeudenmukaisuus. Äänestyspiireistä valittiin kustakin yksi ehdokas, joka tarkoitti sitä, että hävinneen osapuolen äänet siinä vaalipiirissä olivat menneet niin sanotusti hukkaan. Kun tämän lisäksi paikoin äänestyspiirejä järjesteltiin protestantteja suosiviksi, niin Stormontin vaaleissa kuin kunnallisvaaleissa⁴, taattiin protestanttisen vallan jatkuminen. Kunnallispolitiikan ollessa protestanttien hallinnassa myös julkiset virat päätyivät protestanttien täyttämiksi. Lisäksi kunnallinen asuminen syrji katolilaisia, joiden asumisolosuhteet olivat paikoin todella huonot ja slummiutuneet. (Coogan 2002, 348–350.)

Näitä Pohjois-Irlannin hallinnon epäkohtia vastustamaan syntyi Northern Ireland Civil Rights Associationin (NICRA) protestiliike 1960-luvun lopulla, vaatien esimerkiksi yleistä äänioikeutta ja oikeudenmukaisempaa asunto- ja työllistämispolitiikkaa. Liikkeen saadessa lisää kannatusta ja voimaa, ryhtyivät protestanttiset vallanpitäjät ja lojalistit näkemään liikkeessä uhkaavia piirteitä, esimerkiksi IRA:n väitettiin toimivan sen taustalla pyrkimyksenään kaataa Stormontin hallitus. Liikkeen tukahduttamiseksi Pohjois-Irlannin poliisivoimat käyttivät usein liiallista voimaa ja monesti yhteenotot kiihtyivät protestojien ja poliisin välillä hyvin väkivaltaisiksi. Kansalaisoikeuksien laajentamista vastustavat protestanttiset ääriryhmät ottivat myös osaa mellakointeihin hakeutumalla yhteenottoihin katolilaisten kanssa. Levottomuuksien kiihtyminen johti lopulta brittiarmeijan väliintuloon. (McKittrick ja McVea 2002, 36–45, 55.) Kansalaisoikeusliikkeen synnyn ja brittisotilaiden tulon myötä voidaan nähdä konfliktin siirtyneen aiempaa vakavammalle tasolle.

Brittiarmeija otettiin aluksi kuitenkin hyvin vastaan katolilaisten keskuudessa, sillä armeijan läsnäolon koettiin tuovan turvaa. Suhteet kuitenkin viilenivät nopeasti armeijan ampuessa eräissä tapauksissa aseistamattomia katolilaisia etsiessään IRA:n taistelijoita. Londonderryssä vuonna 1972 tapahtuneen verisen sunnuntain jälkeen, jossa 14 aseistamatonta ihmisoikeusmarssiin osallistunutta siviiliä sai surmansa brittiarmeijan

⁴ Esimerkiksi Londonderryssä 1960-luvun lopun kunnallisvaaleissa noin 9200 unionisti äänestäjää sai valittua 12 kunnanvaltuutettua, nationalistien eli katolisten taas saadessa 8 kunnanvaltuutettua yli 14 000 äänellä kaupungissa, jossa asui kyseisenä aikana yli 36 000 katolilaista ja noin 17 700 protestanttia (Coogan 2002: 349).

luodeista, muuttui suhtautuminen armeijaa kohtaan suorastaan vihamieliseksi. Tämän lisäksi Pohjois-Irlannin hallitus oli ottanut samaan aikaan käyttöön *vangitsemiset ilman oikeudenkäyntiä* -menetelmän taistelussa IRA:ta vastaan, joka lisäsi vihantunteita katolilaisten keskuudessa. Tiedustelupalvelun antamat informaatiot pidätettävistä terroristeista olivat usein vanhentuneita ja tämän vuoksi satoja syyttömiä ihmisiä haettiin kotoaan pidätettäväksi. Tämän kaltaiset tapahtumat johtivat konfliktin syventymiseen ja myös IRA:n vahvistumiseen, jonka riveihin tulvi rahoitusta ja vapaaehtoisia kokemiensa ja todistamiensa vääryyksien suututtamina. (McKittirick ja McVea 2002, 56–62, 67–71, 76–78.)

Konfliktin katsotaan kestäneen noin 30 vuotta ja päätyneen virallisesti vuonna 1998 Pitkänperjantain sopimukseen. Siihen mennessä yhteenotot, salamurhat ja pommi-iskut, joita tekivät niin katolilaiset nationalistit, kuin protestanttiset lojalistitkin, olivat vaatineet yli 3600 kuolonuhria sisältäen myös brittiarmeijan ja Pohjois-Irlannin poliisin toiminnan uhrit Pohjois-Irlannissa, Irlannin tasavallassa, Yhdistyneessä Kuningaskunnassa ja myös Manner-Euroopassa. (McKittirick ja McVea 2002, 272, 329).

1.3.2 Etelä-Afrikan tilanteen taustat

Nykyisen Etelä-Afrikan tasavallan alueella ennen eurooppalaisten tuloa asuivat monet eri kansat kuten khoisanit, xhosat, zulut ja sohot. Portugalilaisten saapuessa Hyväntoivonniemelle 1400-luvun lopulla etsiessään merireittiä Intiaan, osa kansoista eli vielä keräilytaloudessa. Eteläisessä osassa maata kuitenkin paikalliset elivät paimentolaisuudesta. Itäisessä osassa eteläistä Afrikkaa oli jo siirrytty maanviljelyyn 300 vuotta jKr. jokisuistojen alueilla ja vuoteen 1000 mennessä maanviljely yhdistettynä paimentolaisuuteen ja pysyvissä kylissä asuminen oli levinnyt jo suureen osaan itäistä Etelä-Afrikkaa. (Thompson 1990, 3, 6-13.) Portugalilaiset eivät kuitenkaan perustaneet pysyvää tukikohtaa nykyisen Etelä-Afrikan alueelle vaan nykyiseen Mosambikiin. Ensimmäiset eurooppalaiset siirtolaiset, jotka perustivat pysyviä siirtokuntia alueelle, tulivat Portugalin sijasta Hollannista 1650-luvulla. (Junnila 1988, 9.) Hollanti halusi Afrikan kärkeen tukikohdan tukemaan Itä-Intian kauppakomppaniaansa ja näin Jan van Riebeeck sai tehtäväkseen perustaa siirtokunnan vuonna 1652 paikkaan, joka nykyisin tunnetaan Kapkaupunkina. Siirtokunta laajeni hiljalleen kaupungin ulkopuolisille alueille

kun maanviljelijät etenivät uusille alueille. Siirtolaisia tuli Hollannin lisäksi Ranskasta ja Saksasta, vuoteen 1793 siirtokuntalaisia oli alueella noin 18 000. Maahan tuotiin lisäksi paljon orjia, joko muualta Afrikasta tai Aasiasta, kuten Intiasta tai Indonesiasta ja näin alueen väestörakenne muuttui hyvin erilaiseksi kuin mitä se oli ollut ennen eurooppalaisten saapumista Afrikan eteläiseen kärkeen. (Thompson 1990, 32–36.)

Valkoiset maanviljelijät, jotka kutsuivat itseään trekboereiksi, levittäytyivät 1700-luvulta lähtien yhä laajemmalle etsiessään maita viljeltäväksi ja laidunnettavaksi. Usein he joutuivat konflikteihin paikallisten mustien heimojen kanssa maiden hallinnasta, kuten sanien ja khoikhoiden kanssa. He pystyivät vastustamaan trekboerien/buurien etenemistä jonkin aikaa, mutta lopulta buurit onnistuivat voittamaan ja valtaamaan yhä lisää laidun- ja viljelysmaita. Läntinen Etelä-Afrikka oli valkoisen väestön hallinnassa 1700-luvun loppuun mennessä. (Thompson 1990, 42–49.) 1800-luvun vaihteen Euroopan vallankumoussodat ja Napoleonin aika toivat muutoksen myös Etelä-Afrikkaan. Maan ottivat hallintaansa britit 1795, koska he eivät halunneet merenkulullisesti tärkeän alueen joutuvan ranskalaisten haltuun. Muutamaksi vuodeksi maa palautui hollantilaisten vallan alle Amiensin rauhassa 1803, mutta uudestaan britit saapuivat maahan 1806 ja tällä kertaa pysyvästi saaden hollantilaisten aseellisen vastarinnan lopetettua helpohkosti. (Junnila 1988, 12–13.) Osa afrikaanereista/buureista eli valkoisista eteläafrikkalaisista, jotka puhuvat afrikaansia, eivät kuitenkaan halunneet alistua lopullisesti brittivallan alle. He halusivat itsenäisyyttä ja lähtivät ns. suurelle vaellukselle 1830-luvulla kohti pohjoista, jossa Kapkaupungin brittiläisiltä ei ulottuisi koskemaan heidän elämäänsä. Buurit perustivat omia valtioitaan Nataliin, Transvaaliin ja Oranjeen, mutta britit kukistivat Natalin tasavallan vain muutaman vuoden jälkeen, Transvaalin ja Oranjen tasavaltojen eläessä huomattavasti pidempään noin puolen vuosisadan verran. Samaan aikaan sekä britit, että buurit joutuivat taistelemaan myös zulujen heimoa vastaan, joka pyrki tehokkaasti pysäyttämään valkoisen väestön muuttoliikettä alueilleen itäisessä Etelä-Afrikassa. (Junnila 1988, 14–18.) Britit taas ottivat lopullisen yllätteen buureista kuuluisassa buurisodassa, joka alkoi vuonna 1899. Kyseinen sota teki lopun myös Transvaalin ja Oranjen tasavalloista. Brittien mielenkiintoa koko Etelä-Afrikan hallintaan innoitti maasta 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla löydettyt suunnattomat timantti- ja kultavarannot. Sota muutti muotoaan perinteisestä sodankäynnistä raa'aksi sissisodaksi, jota taitavasti taistelleet buurit kävivät menestyksekkäästi, mutta lopulta brittien ylivoiman ollessa liikaa

buureille, rauha saatiin aikaan 1902 ja Etelä-Afrikan tasavalta kokonaisuudessaan siirtyi näin brittivallan alle. (Junnila 1988, 18, 22–24.)

Itsenäisyyteen pyrkineille afrikaanereille tavoite tuli hieman lähemmäksi vuonna 1931 kun Etelä-Afrikasta tuli esimerkiksi Irlannin tavoin osa Brittiläistä Kansainyhteisöä, jonka jäsenet olivat keskenään tasa-arvoisia. Lopullisesti brittien vaikutusvalta maassa loppui 1962, kun maa erosi myös kyseisestä kansainyhteisöstä. (Junnila 1988, 29.) Tässä vaiheessa maa oli jo siirtynyt apartheid-järjestelmään jonka katsotaan virallisesti alkaneen, kun National Party (Kansallispuolue) voitti maan parlamenttivaalit 1948. Puolueen johdolla mustien ja värillisten⁵ äänioikeudet lopetettiin. Maan hallinto myös muuttui hyvin afrikaanerijohtoiseksi ja hallituksi. Englanninkielisen valkoisen väestön vaikutusvalta heikkeni samalla huomattavasti. Maa myös jaettiin lainsäädännön voimin roturyhmiin: valkoiset, värilliset, intialaiset⁶ ja mustat. Tätä jakoa varten tehdyn lain (The Population Registration Act 1950) turvin huolehdittiin, että jokainen eteläafrikkalainen kuului tiettyyn rotuun. Rodun mukaan määräytyi asema yhteiskunnassa, jossa ylimpänä asteikossa oli valkoinen väestö ja alimpana afrikkalainen. Lain turvin kiellettiin myös erirotuisten väliset avioliitot ja seksuaaliset suhteet (the Prohibition of Mixed Marriages Act 1949 ja the Immorality Act 1950). The Group Areas Actin 1950 myötä jaettiin alueet esimerkiksi kaupungeissa eri rotujen mukaisesti, maalle asuville mustille pyrittiin perustamaan ”itsenäisiä” bantumaita. Näin oli kiellettyä mustalle henkilölle asua valkoisille osoitetulla alueella. Mustien oikeus ostaa maata oli kielletty jo huomattavasti aikaisemmin (the Urban Areas Act 1923). (Thompson 1990, 187–195.)

Rotusortoa vastustamaan ryhtyi erityisesti vuonna jo 1912 perustettu African National Congress (ANC) ja siitä 1959 omaksi ryhmäkseen irtaantunut Pan-Africanist Congress (PAC). Molemmat ryhmät kiellettiin vuoden 1960 Sharpevillen verilöylyn jälkeen ja maan alle menon jälkeen ANC Nelson Mandela johtajanaan laajensi toimintaansa mielenosoituksista ja kansalaistottelemattomuuden tukemisesta sabotaasiin. Mandelan käydessä myös Etiopiassa sotilaskoulutuksessa, hän organisoi sotilaskoulutuksen tuleville

⁵ Niin sanotut värilliset ovat Kapmaassa asuva kansa. He ovat sekoitus ensimmäisiä valkoisia Kapmaan siirtolaisia, Hollannin Itä-Intiasta tuotuja orjia sekä mustia afrikkalaisia. Vuonna 1984 heitä oli Etelä-Afrikassa 2,8 miljoonaa. (Junnila 1988: 38–39.)

⁶ Etelä-Afrikan Intialaiset tulivat maahan 1800-luvun loppupuoliskolta eteenpäin kun Natalin provinssin englantilaiset tarvitsivat sokeriruokoviljelmilleen halpaa työvoimaa. Vuonna 1984 intialaisia oli maassa 0,9 miljoonaa. (Junnila 1988: 38–39.)

ANC:n jäsenille. Mandelan työ kuitenkin jäi lyhytaikaiseksi, sillä jo vuonna 1964 hänelle langetettiin elinkautinen vankeusrangaistus. (Meredith 2006, 117–127.) ANC kuitenkin jatkoi työtään apartheid-järjestelmän kaatamiseksi Sambiaan paenneen Oliver Tambon ottaessa järjestön johtoonsa (Thompson 1990, 211).

Apartheid-järjestelmän kovuutta lievennettiin jonkin verran 1970- ja 1980-luvuilla, mutta käytännössä muutokset olivat kosmeettisia, kuten tiettyjen apartheidin symbolien hylkäämisiä. Käytännössä kuitenkin afrikaanerit eivät tinkineet vallastaan piirukaan. (Thompson 1990, 224.) Etelä-Afrikka oli kuitenkin kestävässä tilanteessa, ulkomaisten taloudelliset pakotteet vaikeuttivat maan taloutta, maan valkoisia kansalaisia kohdeltiin ulkomailla huonosti ja maan sisällä esimerkiksi ANC pystyi jatkuvasti aiheuttamaan harmia maan turvallisuusviranomaisille (Meredith 2006, 428–436). Valkoisia oli myös suhteessa muuhun väestöön vähemmän kuin ennen.⁷ Vuoden 1989 syyskuussa maan johtoon astui Fredrik de Klerk ja hän näki tarpeelliseksi tehdä muutoksia maan järjestelmään vielä kun valkoiset olivat hyvässä neuvotteluasemassa. De Klerk pelkäsi että maan vähemmistölle kävisi kuin Rhodesiassa muutama vuosi aikaisemmin, jossa valkoiset olivat menettäneet lopulta kaiken vallan Robert Mugaben vasemmistolaiselle hallitukselle. De Klerk vapautti Nelson Mandelan ja laillisti ANC:n sekä hyväksyi apartheid-lakien kaatamisen. Vuonna 1994 maassa käytiin ensimmäiset demokraattiset vaalit. (Meredith 2006, 434–439.) Maan siirtymä demokratiaan onnistui ajoittaisista vaikeuksista huolimatta ja maa on tarjonnutkin maailmalle esimerkin niin sanotusta sateenkaarivalttiosta, jossa eri kansallisuudet ovat onnistuneet säilyttämään rauhan ja kehittämään yhdessä valtiotaan.

1.3.3 Helsingin Sanomien lyhyt historia

Helsingin Sanomien historian voidaan katsoa alkavan vuonna 1889, jolloin perustettiin Helsingissä nuorsuomalaisen aatteen äänenkannattaja Päivälehti, joka kuitenkin lopetti ilmestymisen jo vuonna 1904, mutta jatkoi ilmestymistään samana vuonna tauon jälkeen nimellä Helsingin Sanomat. Suomen suurimmaksi sanomalehdeksi se nousi jo 1920-

⁷ Esimerkiksi vuonna 1960 valkoisia oli 3,1 miljoonaa ja 19 % kansasta, kun taas mustia oli 10,9 miljoonaa ja 68 % kansasta. Vuonna 1987 mustien määrä oli noussut 26,3 miljoonaan ja 75 prosenttiin, kun valkoisia oli 4,9 miljoonaa ja 14 % kansasta. Vuonna 2035 valkoisia ennustettiin olevan 6 % kansasta. (Thompson 1990: 243.)

luvulla, jolloin se ohitti levikiltään Hufvudstadsbladetin.⁸ Nuorsuomalaisen puolueen hajottua Helsingin Sanomat siirtyi toisen liberaalin puolueen Kansallisen Edistyspuolueen tukijaksi vuonna 1918, mutta ryhtyi kuitenkin ottamaan jo 1930-luvulla etäisyyttä Edistyspuolueeseen ja lopulta julistautui samalla vuosikymmenellä sitoutumattomaksi. (Tommila ja Salokangas 1998, 67, 143, 248.) Lehden julkaisijan Sanoma Osakeyhtiön toimitusjohtajan Eljas Erkon johdolla 1930-luvulta lähtien lehti uudistui ja pyrki olemaan asenteiltaan suvaitsevainen, joka näkyi esimerkiksi myönteisenä suhtautumisena sosiaalidemokraatteihin 1950-luvulla. Myöhemmin 1960- ja 1970-luvuilla uudistuminen jatkui Eljas Erkon pojan Aatoksen johdolla. Lehteen palkattiin muun muassa vasemmistolaisia toimittajia ajan olosuhteisiin mukautuvan linjan osoittamiseksi. Silti pohjimmiltaan lehti pysyi ja on pysynyt joidenkin näkemysten mukaan porvarillisena julkaisuna ja pitänyt selkärankanaan liberalistista nuorsuomalaisuutta, joka korostaa yksilön arvoa ja erityisyyttä. (Salminen 1988, 156–158.) Lehden levikki on pysynyt suomalaisista lehdistä suurimpana vuonna 2000 levikin ollessa 447 000 (Jyrkiäinen ja Savisaari 2000, 67). Vuoteen 2010 levikki oli laskenut 383 000:een mutta lehden levikki on silti säilynyt suurella marginaalilla Suomen suurimpana (Levikintarkastus.fi 2011).

Osa mediaa tutkivista onkin sitä mieltä, että sitoutumattomaksi julistautuminen ei ole yleensä merkinnyt sanomalehdelle sitoutumattomuutta sanantarkasti, vaan yleisesti ottaen lehtien linja on muuttunut hyvin vähän (Tommila ja Salokangas 1998, 307). Toisten näkemysten mukaan Helsingin Sanomien voi nähdä tukevan yleensä istuvaa hallituskoalitiota, oli koalition ytimessä sitten SDP, Keskusta tai Kokoomus (Björkbacka 2007, 219). Sirpa Puhakka ja Seija Ridell (1996, 184–185) taas tutkivat Helsingin Sanomissa esiintyneiden poliitikkojen suhdetta eduskunnan voimasuhteisiin ja huomasivat, että eduskunnassa enemmän puheenvuoroja käyttäneet opposition poliitikot saivat lehtipalstatilaa vähemmän kuin hallituspuolueita edustavat poliitikot. Helsingin Sanomien voi siis tässä valossa katsoa usein tukevan istuvaa hallitusta ja näin samalla vallitsevaa hegemoniaa sitä samalla vahvistaen. Tämä näkemys lehden asemasta suomalaisessa vallan kentässä on hyvin mielenkiintoinen ajatellen työni teoreettista viitekehystä, jonka luomassa asetelmassa tarkastelen työni aineistoa vallitseva hegemonia teorian valossa.

⁸ Vuonna 1925 Helsingin Sanomien levikki oli noin 34 000 ja vastaavasti Hufvudstadsbladetin levikki samana vuonna oli noin 30 000 (Tommila ja Salokangas 1998: 211).

1.3.4 Kansan Uutisten lyhyt historia

Toisen maailmansodan jälkeen kansandemokraattisia lehtiä nousi useita Suomen puoluelehtikentälle. Suomen Kansan Demokraattisen Liiton (SKDL) Vapaa Sana ja Suomen Kommunistisen Puolueen (SKP) Työkansan Sanomat olivat kansandemokraattisen liikkeen lehdistön kantavat voimat. Näiden lehtien yhdistettyä voimansa perustettiin vuonna 1956 Kansan Uutiset. (Ekman-Salokangas, Aalto ja Salokangas 1988b, 275 ja Björkbacka 2007, 219.) Lehti nousi 1960-luvulla Suomen suurimmaksi vasemmistolaiseksi sanomalehdeksi ja pysyi SKP:n ja SKDL:n äänenkannattajana aikana, jolloin sidonnaisuus erityisesti oikeistolaislehdistössä heikkeni. Kansan Uutisten aatteellisen toimintaohjelman saneli väljästi SKP:n puolueohjelma, mutta se pyrki myös olemaan tarvittaessa itsenäinen. Tämä näkyi esimerkiksi vuonna 1968, kun lehti arvosteli Neuvostoliittoa Tšekkoslovakian miehityksestä, jolloin Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue varoitti Suomen kommunisteja siitä, että NKP saattaa hakea jatkossa yhteistyökumppaninsa Keskustan ja Liberaalien piireistä, jos arvostelu ei laantuisi. (Björkbacka 2007, 219–222.) Puolueen ote lehdestä heikkeni 1970-luvulta lähtien ja samaan aikaan julkaisun sisältö siirtyi viihteellisempään suuntaan, esimerkiksi viikkolehden myötä. Yleisemmin lehden linjaa luonnehdittiin länsieurooppalaiseksi työväenliikkeen linjaksi, kuitenkin hyviä suhteita Neuvostoliittoon unohtamatta. (Salminen 1988, 234–241.)

Kansan Uutisilla on ollut lukijakuntaa koko maassa ja levikki pysyi pitkään vakaana, esimerkiksi 1980-luvun alussa se oli vielä noin 57 000 (Salminen 1988, 234–241 ja Björkbacka 2007, 222). 1980 ja 1990-lukujen taitteessa lehti muuttui sosialismin kriisin aikana sitoutumattomaksi. Lehti kuitenkin pysytteli 1990-luvun sitoutumattomuudestaan huolimatta poliittisesti vasemmalla ja elokuussa 2000 lehti ryhtyi jälleen puoluelehdeksi tullessaan Vasemmistoliiton äänenkantajaksi. (Rautio 2007, 225–226.) Eurooppalaisen sosialismin kriisin myötä levikki kuitenkin pienentyi vuosi vuodelta voimakkaasti ja oli vuonna 2007 noin 8 000. Nykyinen Vasemmistoliiton äänenkannattaja joutuikin karsimaan alun perin seitsemänpäiväistä ilmestymistään neljään kertaan viikossa (Räikkä 2008). Vuonna 2009 syyskuussa lehti muutti uudestaan muotoaan ja ryhtyi ilmestymään verkkolehdenä seitsemän kertaa viikossa ja kerran viikossa paperilla (Yle.fi 2008).

Vallitsevan hegemonian teorian valossa Kansan Uutiset on mielenkiintoinen lehti. SKDL ja sen sisällä toiminut SKP, eli puolueet/järjestöt joita lehti kannatti, olivat vallitsevan hegemonian suhteen mielestäni rajatapauksia. SKDL oli joskus mukana hallituksissa mutta useimmiten oppositiossa, puolueen hallituskaudet (ei yhtäjaksoiset) sijoituivat vuosiin 1945–48, 1966–1971 ja 1975–1982. Silloin kun puolue oli mukana hallituskoalitioissa, se usein päätyi eroamaan hallitusyhteistyöstä riitojen synnyttyä muiden puolueiden kanssa, kuten vuonna 1971 kun SKDL:n ja SDP:n välille syntyi erimielisyyksiä hintasäännöstelystä. (Kivistö 2007, 73.) Toisin sanoen voisi nähdä, että Kansan Uutiset sekä SKDL ja SKP ja myöhemmin Vasemmistoliitto toimivat puolueiden ajoittaisista hallituskausista huolimatta vallitsevan hegemonian ulkopuolella erilaisilla lähestymistavoilla hegemoniaa haastaen.

Poliittisen vallitsevan hegemonian muuttaessa muotoaan ja kantojaan, muuttaisi näkemyksiään silloin myös hegemoniaa tukeva media. Toisaalta voi media, vaikka väitetyt uusintaakin usein hegemonian näkemyksiä, myös muokata itse vallitsevaa hegemoniaa ja sen arvomaailmaa, joskin kyseinen prosessi on varmasti hitaanpuoleinen. Täten näenkin lehtivalintojeni olevan erityisen mielenkiintoisia, sillä ne heijastelevat mielestäni hyvin vallitsevan hegemonian ydin ja hegemonian ulkopuolinen – lehti asetelmaa.

2 Pohjois-Irlanti ja Etelä-Afrikka Helsingin Sanomissa ja Kansan Uutisissa

Tässä kappaleessa esittelen aineiston teemat ja toimijuudet sekä Pohjois-Irlannin että Etelä-Afrikan osalta. Teemat olen teksteistä eritellyt jo aikaisemmin esittelemälläni redusoinnin ja klusteroinnin menetelmällä. Toimijuudet olen laskenut teksteistä ja laittanut ne määräjärjestykseen. Taulukot ovat nähtävissä liitteessä. Mukana kappaleessa on jo jonkin verran tulkintaa löydöksistä eri viestintäteorioiden avulla tarkasteltuna.

2.1 Pohjois-Irlanti ja tekstien teemat ja toimijuudet

2.1.1 Pohjois-Irlanti ja tekstien teemat ja toimijuudet vuoden 1971 aineistossa

Vuoden 1971 aineistossa Helsingin Sanomat nostaa turvallisuuden vahvasti esille. Turvallisuusnäkökannat nousevat eniten esille tekstien teemoista. Turvallisuus on ensisijainen teema kahdeksassa tekstissä ja myös toissijaisena teemana se on paljon esillä. Turvallisuus teemana käytännössä tarkoittaa sotilaallista näkökulmaa eli kirjoittelua Pohjois-Irlannin turvallisuustilanteesta sekä brittiarmeijan ja Pohjois-Irlannin poliisivoimien työskentelystä alueen rauhoittamiseksi. Turvallisuuteen läheisesti liittyvä terrorismi on aineistossa toiseksi eniten esille nouseva teemana, joka nousee esille seitsemän kertaa ensisijaisena teemana ja lisäksi kolme kertaa toissijaisena teemana. Terrorismiin liittyvät kirjoitukset ovat joko eri terroristijärjestöjen toiminnan esittelyä tai terrori-iskuista uutisointia. Terrorismi ja turvallisuusnäkökulmat muodostavat tavallaan luonnollisen parin, sillä turvallisuuteen liittyvät kirjoitukset ovat yleensä uutisointia siitä miten viranomaiset vastaavat terroristien asettamaan uhkaan ja heidän tekemiinsä iskuihin.

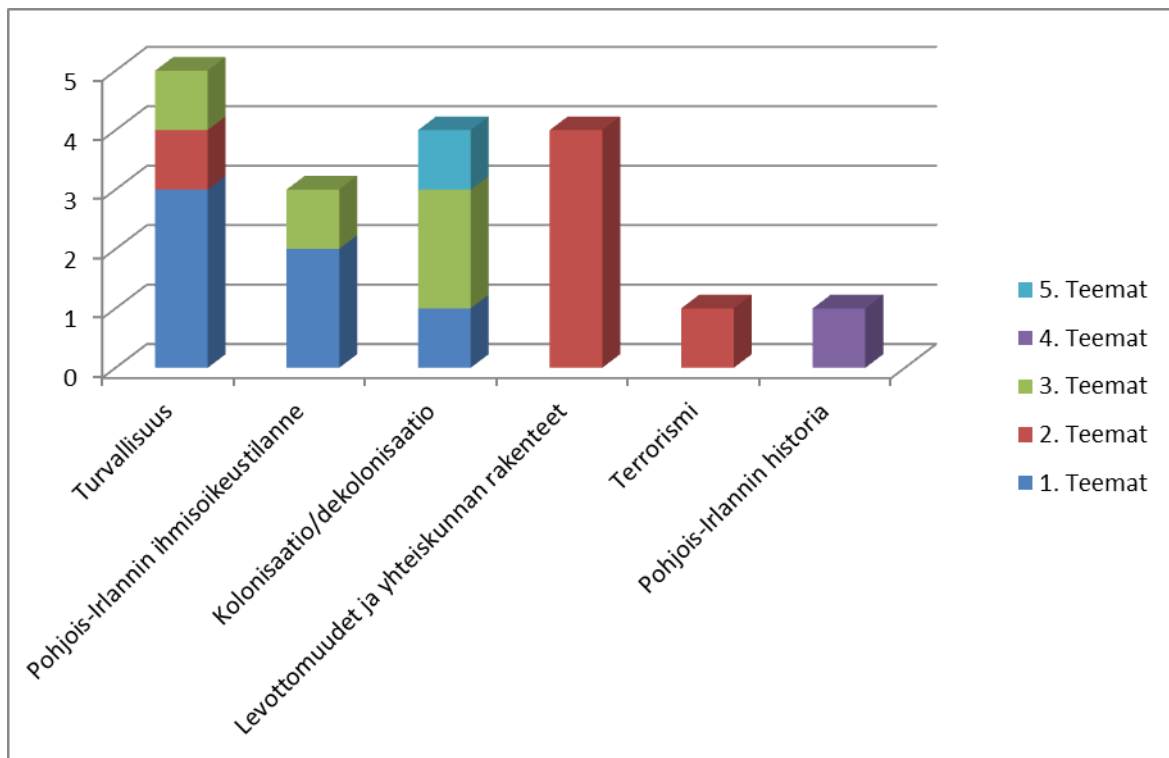
Politiikka kriisinratkaisun näkökulmasta on myös kohtalaisen vahvasti esillä. Kuudessa kirjoituksessa se on ensisijainen teema. Kaksi kertaa ensisijainen teema liittyy ns. päivän politiikkaan ja kerran Pohjois-Irlannin ihmisoikeustilanteeseen sekä Pohjois-Irlannin historiaan. Yhdessä tekstissä myös pohditaan ensisijaisesti levottomuuksia ja niiden yhteyttä yhteiskunnan rakenteisiin. Näin ollen alueen yhteiskunnalliset olot ovat esillä mutta teemana se jää kuitenkin muiden aiheiden varjoon. Silti täytyy huomata että kuudessa tekstissä teema on toissijainen. Yhteiskunnan rakenteita ja oloja kuvataan

kirjoituksissa niin katolilaisten kuin protestanttien näkökulmasta. Kolmessa kirjoituksessa nostetaan työttömyys ja köyhyys katolilaisten keskuudessa esille yhtenä alueen suurimmista ongelmista levottomuuksien taustalla.

Pohjois-Irlanti/Helsingin Sanomat 71	1.Teemat	2.Teemat	3.Teemat	4.Teemat
Turvallisuus	8	6	1	
Terrorismi	7	3	1	
Konfliktin poliittinen ratkaisu/ratkaisuyritykset	6		2	
Päivän politiikka	2	2	1	
Pohjois-Irlannin Ihmisoikeustilanne	1	1		
Levottomuudet ja yhteiskunnan rakenteet	1	6		1
Pohjois-Irlannin historia	1	1		1
Kansainvälinen tai kansallinen taloudellinen tuki Pohjois-Irlannille			1	

Tilasto 1. Helsingin Sanomien teemat Pohjois-Irlannin vuoden 1971 aineistossa.

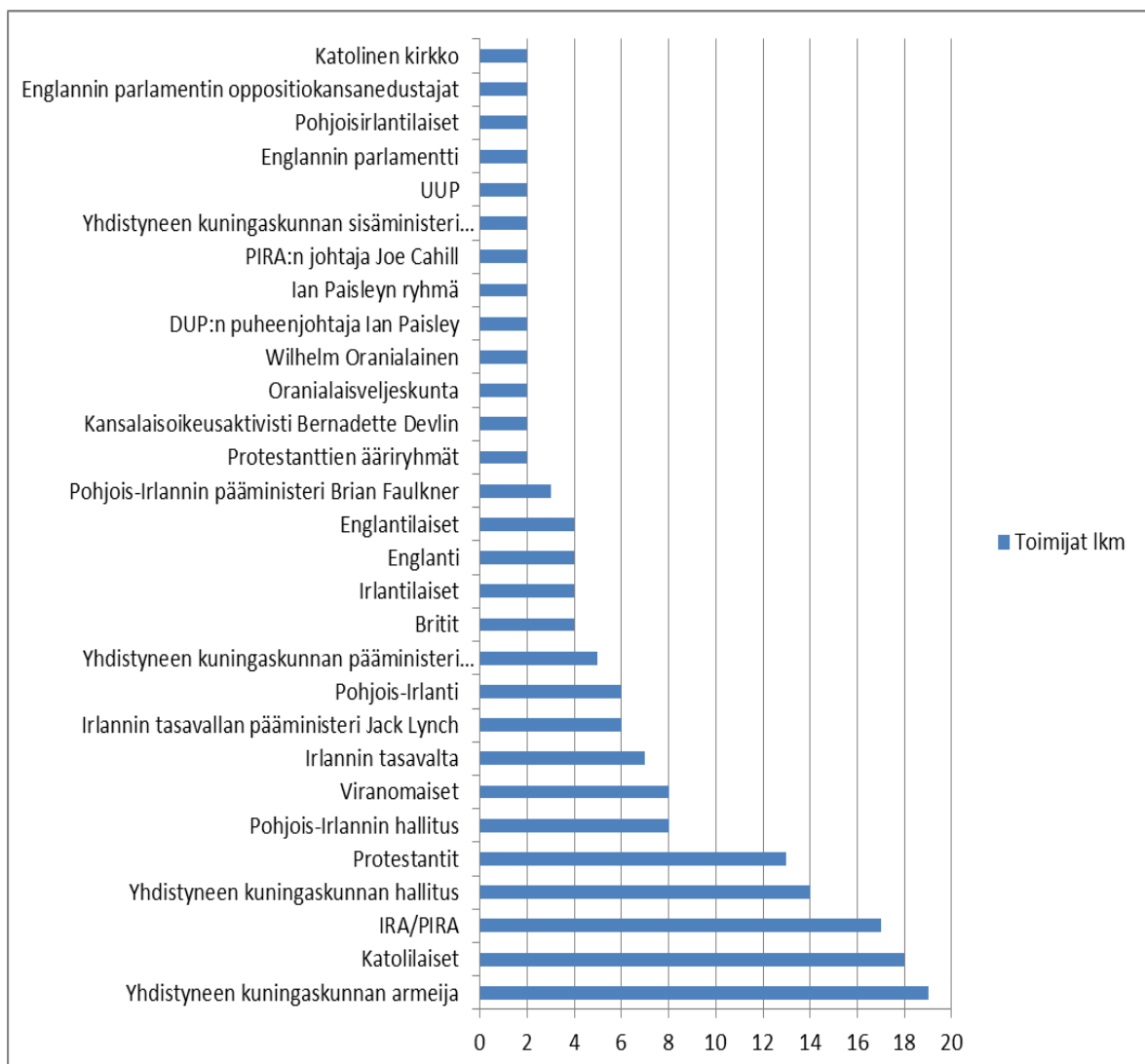
Kansan Uutisten vuoden 1971 kirjoitukset ovat teemaltaan myös vahvasti turvallisuuteen liittyviä. Kolmessa tekstissä turvallisuus oli pääteema ja kahdessa toisena tai kolmantena teemana. Näin yhteensä viidessä kuudesta jutussa käsiteltiin turvallisuutta. Pohjois-Irlannin ihmisoikeustilanne on myös laajalti palstatilaa saava aihe. Kahdessa tekstissä se on pääteema ja kerran kolmantena teemana. Levottomuuksien yhteyttä yhteiskunnan oloihin ei käsitellä pääteemana yhdessäkään jutussa mutta toisena teemana aihe on esillä neljässä tekstissä kuudesta joten yhteiskunnallisten olojen käsittely saa lehdessä näin myös paljon tilaa. Helsingin Sanomissa merkittävässä määrin esillä ollut terrorismi ei nouse Kansan Uutisissa juuri esille. Aihe on mukana vain yhdessä tekstissä toissijaisena teemana. Teema kolonisaatio/dekolonisaatio nousee aineistossa kerran pääosaan ja on myös mukana kolme kertaa toissijaisena teemana.



Tilasto 2. Kansan Uutisten teemat Pohjois-Irlannin vuoden 1971 aineistossa.

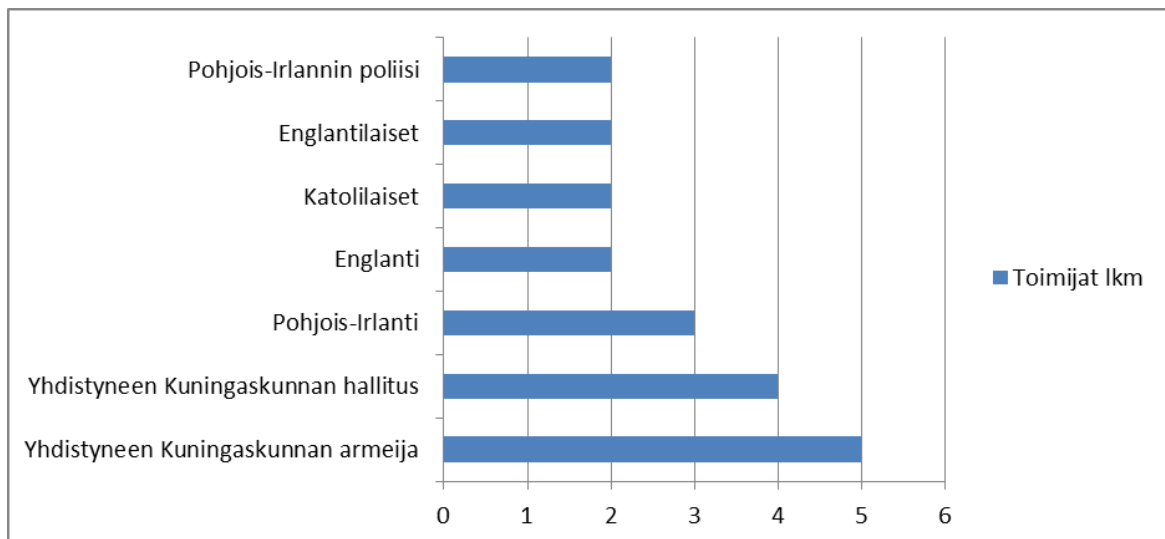
Vuoden 1971 aineistoissa turvallisuus nousee siis tärkeäksi teemaksi molemmilla lehdillä. Kansan Uutiset keskittyy vahvasti yhteiskunnan olojen kuvaukseen, vaikkakaan aihe ole kertaakaan ensisijainen. Helsingin Sanomilla palstatilaa aiheelle on vähemmän, mutta silti aihetta käsitellään kohtuullisessa määrin ja kerran jopa ensisijaisena teemana. Kansan Uutiset myös painottaa teemana enemmän ihmisoikeustilannetta kuin Helsingin Sanomat. Mielenkiintoisin ero nousee tavasta käsitellä terrorismia. Teema ei nouse Kansan Uutisissa esille juuri ollenkaan, kun taas Helsingin Sanomissa aihe on hyvin paljon esillä. Helsingin Sanomien turvallisuus ja terrorismikeskeisyyden voi nähdä lehden painottumisesta enemmän uutiskerrontaan, jolloin Pohjois-Irlannin tapahtumat saavat usein turvallisuuteen ja terrorismiin liittyviä ulottuvuuksia, johtuen konfliktin väkivaltaisuudesta erityisesti juuri vuonna 1971, joka on yksi verisimmistä vuosista koko 30 vuotta kestäneen konfliktin aikana (McKittirick ja McVea 2002, 327). Tästä huolimatta ero lehtien välillä on kuitenkin mielenkiintoinen, sillä se kertoo lehtien erilaisesta lähestymistavasta aiheeseen. Kansan Uutisten painottaessa enemmän syitä konfliktiin kuin Helsingin Sanomat, joka keskittyy enemmän siihen mitä tapahtuu kuin miksi tapahtuu. Kansan Uutiset painotus Pohjois-Irlannin ihmisoikeuksien tilaan ja yhteiskunnan rakenteisiin on tietysti luonnollinen vasemmistolaiselle lehdelle.

Helsingin Sanomien vahva turvallisuusteema vuoden 1971 aineistossa Pohjois-Irlannin osalta näkyy myös toimijuudessa. Yhdistyneen kuningaskunnan armeija on toimijana 19 jutussa eli yli kahdessa kolmasosassa tekstejä. Katolilaiset ovat toimijoina mielenkiintoisesti enemmän kuin protestantit. Myös IRA/PIRA on kirjoituksissa hyvin paljon esillä. Poliittiset toimijat, kuten alueen maiden hallitukset, ministerit tai pääministerit edustavat toimintaa yhteensä 40 kertaa. Toimijoiden määrittely uskonnollisen taustan pohjalta on myös merkittävästi esillä; katolilaiset, protestantit ja ääriprotestantit ovat toimijoina yhteensä 33 kertaa. Myös katolilainen kirkko mainitaan toimijana kaksi kertaa.



Tilasto 3. Helsingin Sanomien toimijat Pohjois-Irlannin vuoden 1971 aineistossa.

Kansan Uutisten vuoden 1971 tekstien toimijuudet keskittyvät politiikan toimijoihin Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen neljän toimijuuden ja Irlannin kommunistisen puolueen, Pohjois-Irlannin kommunistien, Englannin kommunistisen puolueen puheenjohtajan sekä Pohjois-Irlannin äärioikeistolaisten yksien toimijuuksien kautta. Turvallisuuden ja terrorismin toimijoihin voidaan liittää brittiarmeijan viisi toimijuutta, Pohjois-Irlannin poliisin kaksi toimijuutta sekä IRA:n, Ulsterin turvallisuusjoukkojen ja unionistipuolueen yksityisarmeijan yhden toimijuudet. Uskonnon pohjalta määriteltävistä toimijoista katolilaiset mainitaan kaksi kertaa ja näin niiden määrä jää suhteessa vähäisemmäksi kuin Helsingin Sanomissa. Protestantteja ei mainita sellaisenaan kertaakaan toimijana.



Tilasto 4. Kansan Uutisten toimijat Pohjois-Irlannin vuoden 1971 aineistossa.

2.1.2 Pohjois-Irlanti ja tekstien teemat ja toimijuudet vuoden 1998 aineistossa

Vuoden 1998 teksteissä Helsingin Sanomat painottaa ylivoimaisesti eniten rauhanprosessia ja sen kulkua. Yhteensä 22 tekstistä 24:stä pääteemana on rauhanprosessi ja kahdessa muussa tekstissä se on toisena teemana. Terrorismi on toiseksi eniten esillä, se on kahdessa jutussa pääteemana ja 8 kertaa toisena tai kolmantena teemana. Muut aiheet kuten turvallisuus tai Pohjois-Irlannin historia ovat huomattavasti vähemmän esillä. Päivän politiikka on muista teemoista eniten esillä, mutta vain toisena tai kolmantena teemana, myös Pohjois-Irlannin marssikausi sekä niihin liittyvät ongelmat olivat jonkin verran esillä toisena teemana.

Pohjois-Irlanti/Helsingin Sanomat 98	1. Teemat	2. Teemat	3. Teemat
Rauhanprosessi	22	2	
Terrorismi	2	7	1
Pohjois-Irlannin päivänpolitiikka		4	1
Pohjois-Irlannin poliittisuskonnolliset marssit sekä niihin liittyvät ongelmat		3	
Kansainvälinen tai kansallinen taloudellinen tuki Pohjois-Irlannille		1	
Pohjois-Irlannin historia		1	
Turvallisuus			1

Tilasto 5. Helsingin Sanomien teemat Pohjois-Irlannin vuoden 1998 aineistossa.

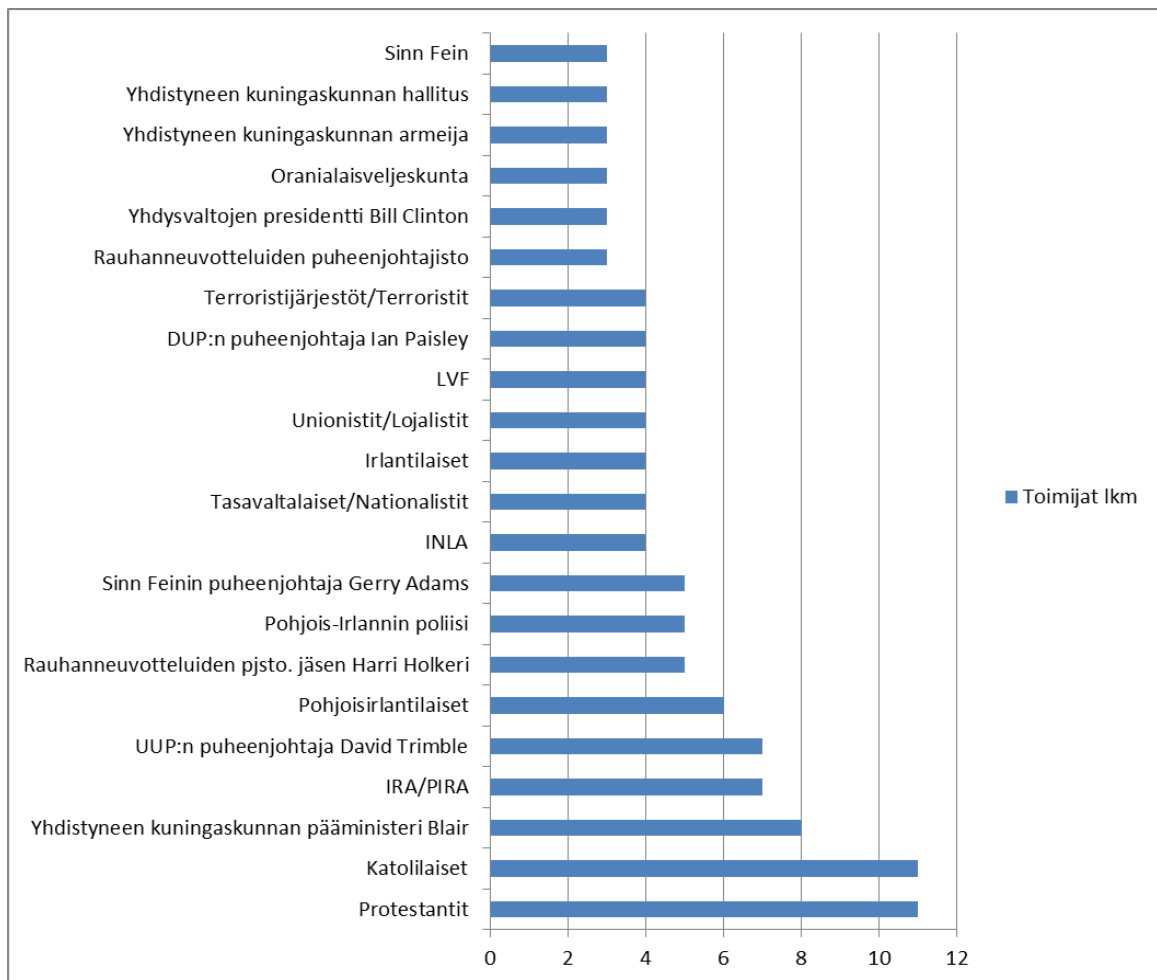
Kansan Uutiset vuoden 1998 jutuissaan keskittyy lähes täysin Pohjois-Irlannin rauhanprosessiin, toisin sanoen se on ensimmäinen teema kaikissa aihetta käsittelevissä neljässä tekstissä. Muita teemoja ei nouse esille ensisijaisina teemoina. Levottomuuksien yhteyttä yhteiskunnan rakenteisiin ja Pohjois-Irlannin uskonnollisen marssikauden ongelmia pohdittiin kumpaakin kerran toisena teemana. Vuoden 1998 aineistossa rauhanprosessi on etusijalla molemmilla lehdillä, tämän voi tietysti nähdä johtuvan vakavimmasta yrityksestä vuosikymmeniin saada rauha Irlannin saaren pohjoisosaan. Helsingin Sanomilla on silti myös terrorismiin liittyviä kirjoituksia, jotka tosin yleensä sivuavat myös rauhanprosessia.

Pohjois-Irlanti/Kansan Uutiset 98	1. Teemat	2. Teemat
Rauhanprosessi	4	
Levottomuudet ja yhteiskunnan rakenteet		1
Pohjois-Irlannin poliittisuskonnolliset marssit sekä niihin liittyvät ongelmat		1

Tilasto 6. Kansan Uutisten teemat Pohjois-Irlannin vuoden 1998 aineistossa.

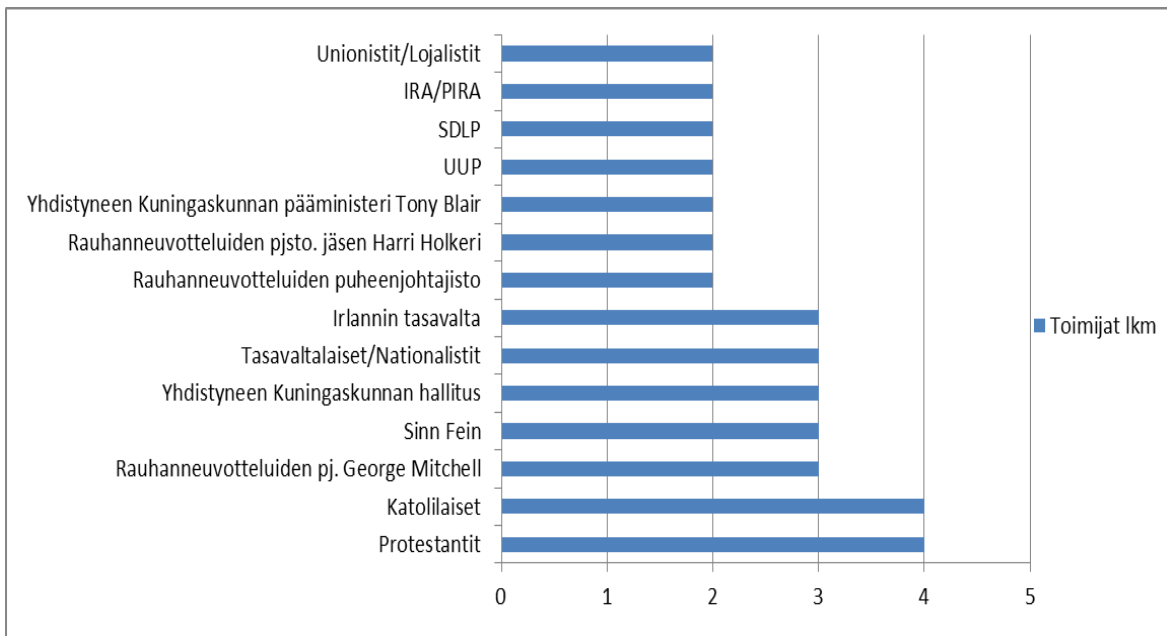
Helsingin Sanomien vuoden 1998 aineistossa poliittiset toimijat ovat suuressa osassa: Yhdistyneen kuningaskunnan pääministeri Tony Blair on poliittisista toimijoista eniten esillä, hän on toimijana kahdeksassa tekstissä. Ulster Unionist Party:n puheenjohtaja David Trimble on toimijana seitsemän kertaa. IRA:n poliittisen siiven Sinn Feinin puheenjohtaja

Gerry Adams on toimijana viidessä jutussa. Myös Yhdysvaltojen presidentti Bill Clinton saa mielenkiintoisesti kolmessa tekstissä toimijuuden, joka on saman verran kuin Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksella on toimijuuksia. Rauhanneuvotteluiden puheenjohtajiston jäsen Harri Holkeri on toimijana viidessä jutussa. Eniten yksittäisiä toimijuuksia saavat uskonnolliselta pohjalta tehdyt määrittelyt; protestantit ja katoliset ovat molemmat 11:ssä tekstissä toimijoina. Katolinen kirkko ei ole toimijana kertaakaan. Turvallisuuteen tai terrorismiin liittyviä toimijuuksia edustaa eniten IRA/PIRA seitsemässä kirjoituksessa. Muita mainittuja turvallisuuteen tai terrorismiin liitettäviä toimijoita on esimerkiksi Pohjois-Irlannin poliisi, Yhdistyneen kuningaskunnan armeija, the Irish National Liberation Army (INLA), the Loyalist Volunteer Force (LVF). Näistä INLA on toimijana viidessä jutussa kuten myös Pohjois-Irlannin poliisi, LVF:n ollessa toimijana neljässä ja brittiarmeijan kolmessa tekstissä.



Tilasto 7. Helsingin Sanomien toimijat Pohjois-Irlannin vuoden 1998 aineistossa.

Kansan Uutisten vuoden 1998 tekstien toimijuus on myös politiikkakeskeistä mutta kuten Helsingin Sanomissa, myös Kansan Uutisissa protestantit ja katoliset ovat eniten teksteissä toimijuuksia saavat tahot molempien ollessa toimijoina kaikissa neljässä tekstissä. Muut toimijuudet ovat politiikkaan liittyviä. Rauhanneuvotteluiden puheenjohtaja George Mitchell on toimijana kolmessa jutussa, niin kuin myös Sinn Fein, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, tasavaltalaiset/nationalistit ja Irlannin tasavalta. Ulster Unionist Party, Pohjois-Irlannin rauhanneuvotteluiden puheenjohtajisto, puheenjohtajiston jäsen Harri Holkeri, Yhdistyneen kuningaskunnan pääministeri Tony Blair ja SDLP (the Social Democratic and Labour Party) ovat toimijoina kahdessa tekstissä. Turvallisuuteen tai terrorismiin liittyvistä toimijoista ainoastaan IRA/PIRA on toimijana useammassa kuin yhdessä kirjoituksessa.



Tilasto 8. Kansan Uutisten toimijat Pohjois-Irlannin vuoden 1998 aineistossa.

2.1.3 Vertailu vuosien 1971 ja 1998 Pohjois-Irlannin aineistojen välillä

Turvallisuuteen tai terrorismiin liittyvät toimijat ovat vahvasti esillä Helsingin Sanomissa vuoden 1971 aineistossa, mutta vuoden 1998 aineistossa niiden suhteellinen määrä kaikista toimijoista on vähentynyt merkittävästi. Erityisesti Yhdistyneen kuningaskunnan armeija on toimijana huomattavasti vähemmän esillä vuonna 1998. Tämän voi nähdä mahdollisesti johtuvan konfliktin suhteellisesta rauhoittumisesta aikaisempiin vuosikymmeniin

verrattuna, armeija Pohjois-Irlannissa pysymisestään huolimatta ei ollut vastuussa vuonna 1998 yhdestäkään kuolemasta, kun taas vuonna 1971 armeijan vastuulla oli 45 kuollutta (McKittirick ja McVea 2002, 329). Toisaalta sen voi nähdä ajattelutavan muutoksena suhteessa konfliktin ratkaisuun. Sotilaallinen ratkaisu konfliktille on todettu epätodennäköiseksi. Uskonnollisesti määritellyt toimijat ovat esillä kohtalaisen vahvasti molemmilla tarkasteluajoilla, eikä voida todeta että kielellisen vallan suhteen kumpaakaan konfliktin osapuolista selkeästi vähäteltäisiin. Kansan Uutisten teksteissä poliittiset toimijat ovat esillä molempina aikoina. Uskonnolliset tai uskonnollisesti määritellyt toimijat sen sijaan Kansan Uutisissa ovat esillä enemmän vuoden 1998 aineistossa, kuin vuonna 1971. Helsingin Sanomissa toimijat ovat usein myös poliittisia, sekä vuoden 1971 että 1998 aineistoissa. Vuoden 1998 poliittiset toimijat voi nähdä rauhanprosessin luoman kehyksen puitteissa. Esimerkiksi Yhdysvaltojen presidentti Bill Clinton on mukana kolmessa jutussa, jonka on mahdollista nähdä johtuvan Yhdysvaltojen kiistattomasta johtajuusasemasta maailmanpolitiikassa kylmän sodan jälkeen ja toisaalta maan merkittävästä irlantilaisesta asutuksesta. Maan presidentin johdolla Yhdysvallat oli prosessissa mukana taustatekijänä tukemassa pääministeri Tony Blairin hallinnon pyrkimyksiä saattaa rauha Pohjois-Irlandiin.

Kansan Uutisten teemat sen sijaan yksipuolistuivat merkittävästi vuosien saatossa, aikaisemmin lehti piti yllä useita teemoja aiheesta kuten maakunnan huonoa ihmisoikeustilannetta ja yhteiskunnallisia olosuhteita. Vuoden 1998 aineisto sen sijaan keskittyy lähes kokonaan rauhanprosessiin. Toki kyseessä saattaa olla luonnollinen seuraus maakunnan tilanteesta, jossa rauhanneuvottelut olivat pitkällä mutta toisaalta kysymyksessä voi olla Mörän (1996, 105, 113) mainitseman mediarutiinin synty. Saattaa olla, että lehdessä on ryhdytty tarkastelemaan aihetta rutiininomaisesti ja näin näkökulmat ovat vähentyneet. Kyseessä voi olla myös lehden resurssien väheneminen levikin laskiessa,⁹ joka heijastuu kirjoitusten laatuun. Kansan Uutiset on myös McNairin (1995, 21–22) joukkoviestimille demokratiassa antamien tehtävien suhteen mennyt laadullisesti taaksepäin, sillä se ei vuoden 1998 aineistossa enää mainittavasti täytä McNairin antamaa toista tehtävää kansalaisten sivistämisestä asioiden taustoja selittämällä, kuten vielä vuonna 1971 se teki. Helsingin Sanomilla teemat myös muuttuivat vähemmän monipuolisiksi vuoden 1998 aineistossa, mutta suhteessa vähemmän kuin Kansan Uutisilla. Täten lehti

⁹ Lehden levikki laski 1990-luvulla yhdessä Vasemmistoliiton kannatuksen kanssa. Sitoutumattomaksi julistautuminen laski myös tukea lehdelle Vasemmistoliiton taholta. (Rautio 2007: 226).

pyrkii aiheen laajempaan kattamiseen, vaikka kehitys ei ollutkaan myönteistä. Yksi syy molempien lehtien teemojen yksipuolistumiseen saattaa olla rauhanprosessin merkittävyys, jolloin muut osa-alueet Pohjois-Irlannin tilanteesta ovat jääneet vuoden 1998 aineistossa sen varjoon. Tässä suhteessa Seppälän (2004, 210) näkemys median välityskyvyn rajallisuudesta saattaa sopia myös yksittäisiin uutisaiheisiin, joiden sisällä eri näkemykset ja teemat myös taistelevat palstatilasta.

2.2 Etelä-Afrikka ja tekstien teemat ja toimijuudet

2.2.1 Etelä-Afrikka ja tekstien teemat ja toimijuudet vuoden 1976 aineistossa

Helsingin Sanomien vuoden 1976 aineisto Etelä-Afrikan osalta painottuu eniten maan sisäiseen turvallisuuteen. Aihe on kuudessa tekstissä ensimmäisenä teemana ja on myös esillä kolmessa muussa jutussa. Sisäinen turvallisuus on tavallaan luonnollisesti paljon esillä, sillä vuosi 1976 oli maassa levoton liittyen lainsäädännön uudistuksiin suhteessa kielipolitiikkaan ja poliisivoimat käyttivät levottomuuksien tukahduttamiseksi kovia otteita (Thompson 1990, 212–213). Suomen Etelä-Afrikan politiikka, Etelä-Afrikan vastaiset pakotteet/toimet, Etelä-Afrikka ja länsimaiden edut ja Etelä-Afrikan ulkopolitiikka/ulkosuhteet ovat myös paljon esillä. Jokainen niistä on neljä kertaa pääteemana ja kaikki ne ovat myös toissijaisina aiheina Etelä-Afrikan vastaisia pakotteita/toimia lukuun ottamatta.

Etelä-Afrikka/Helsingin Sanomat 76	1.Teemat	2.Teemat	3.Teemat	4.Teemat
Etelä-Afrikan sisäinen turvallisuus	6	2	1	
Suomen Etelä-Afrikan politiikka	4	2		
Etelä-Afrikan vastaiset pakotteet/toimet	4			
Etelä-Afrikka ja länsimaiden edut	4	3	1	
Etelä-Afrikan ulkopolitiikka/ulkosuhteet	4	2		
Etelä-Afrikan kirkkokunnat ja apartheid	3			
Etelä-Afrikan apartheid-politiikka	3	1	1	
Afrikan maiden vapaustaistelu/vapautuminen	3	1		
Etelä-Afrikka ja kansainvälinen ja kansallinen kritiikki	2	2	2	
Etelä-Afrikan mustan väestön elinolot	1	2		
USA:n sisäpolitiikka ja Etelä-Afrikka		1		
Etelä-Afrikan ulkoiset turvallisuussuhteet				1

Tilasto 9. Helsingin Sanomien teemat Etelä-Afrikan vuoden 1976 aineistossa.

Etelä-Afrikka ja länsimaiden edut on teema, joka liittyy nimensä mukaisesti pohdintoihin ja uutisointeihin länsimaiden suhteista Etelä-Afrikkaan. Vuosien ajan tietyt länsimaat erityisesti Yhdysvallat ja Yhdistynyt kuningaskunta olivat toimineet Etelä-Afrikan tukijoina maan mineraalivarojen ja investointiensa vuoksi ja näin samalla tukeneet maan rasistista hallitusta. Yhdistyneelle kuningaskunnalle Etelä-Afrikka oli tärkeä kauppakumppani, esimerkiksi vuonna 1978 brittien ulkomaan investoinneista 10 % suuntautui Etelä-Afrikkaan ja brittipankit pitivät hallussaan 60 % maan talletuksista. Monella brittiläisellä oli myös sukulaisia maassa, joten yhteydet maiden välillä olivat luontevia. Yhdysvaltojen kiinnostus maahan oli enemmän sotilasstrategista ja kauppa maiden välillä ei ollut yhtä tärkeää Yhdysvalloille kuin se oli briteille. Pentagonissa

kuitenkin katsottiin, että maan mineraalivarat ovat tärkeitä Yhdysvaltojen puolustusvoimille ja tästä johtuen suhteet maiden välillä pysyivät hyvinä pitkään. (Thompson 1990, 218–219.) Afrikan maiden vapaustaistelu/vapautuminen saa Kansan Uutisista poiketen Helsingin Sanomissa enemmän tilaa ollen kolme kertaa pääteemana samoin kuin Etelä-Afrikan kirkkokunnat ja apartheid ja maan apartheid-politiikka. Etelä-Afrikan mustan väestön elinolosuhteet saavat mielenkiintoisesti myös jonkin verran huomiota. Toisin sanoen voisi todeta Helsingin Sanomien oleva uutisoinniltaan aiheidensa puolesta monipuolisempi kuin Kansan Uutiset.

Kansan Uutiset on aiheen kattamisessa teeman puolesta huomattavasti yksipuolisempi. Etelä-Afrikka ja länsimaiden edut dominoi aihetta, se onkin pääteemana 11 tekstissä. Aiheen hallitsevuus saattaa johtua siitä, että sosialistinen lehti oli länteen suhtautumisessaan hyvin kriittinen ja luonnollisesti epäili länsimaiden motiivien perimmäisiä tarkoituksia Afrikassa, joka ilmeni myös kirjoitusten tyyliin. Toisaalta uutisoinnin yksipuolisuudessa voi nähdä vahvistusta eräille näkemyksille siitä, että lännen toimintaa Afrikassa ajoi eteenpäin kylmän sodan aikainen antikommunismi (Thompson 1990, 218). Omalla reagoinnillaan näkemystä tavallaan vahvisti myös Kansan Uutiset, jolla tuntui olevan aiheeseen lähes pakkomielle. Toisaalta on muistettava että Etelä-Afrikan mustien liikkeet, kuten ANC saivat tukea juuri aseistuksessa ja koulutuksessa Neuvostoliitolta ja sen liittolaisilta, joten suurvaltapolitiikka oli hyvin vahvasti läsnä myös eteläisessä Afrikassa (Jakobson 1992, 200). Pääteemana edellä mainitun lisäksi on vain Etelä-Afrikan apartheidpolitiikan esittely kolmella temalla ja Etelä-Afrikan vastaiset pakotteet/toimet sekä Suomen Etelä-Afrikan politiikka molemmat yhdellä temalla. Mielenkiintoista on, että maan mustan väestön elinolojen esittely ei ole esillä temana ollenkaan, mutta suhteessa apartheid-politiikkaa käsitellään hieman enemmän kuin Helsingin Sanomissa.

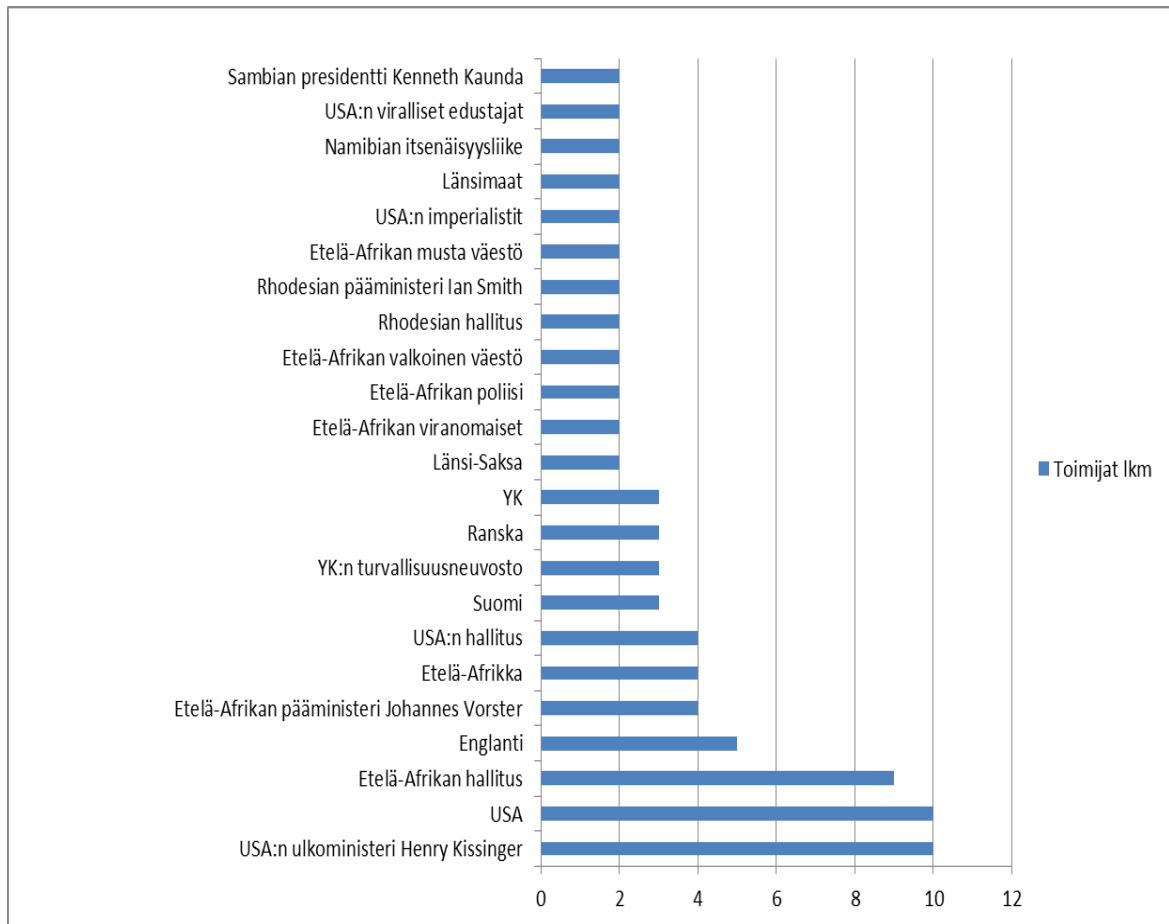
Etelä-Afrikka/Kansan Uutiset 76	1.Teemat	2.Teemat	3.Teemat	4.Teemat	5.Teema
Etelä-Afrikka ja länsimaiden edut	11				
Etelä-Afrikan apartheid-politiikka	3				
Etelä-Afrikan vastaiset pakotteet/toimet	1				
Suomen Etelä-Afrikka politiikka	1	2	1		
Etelä-Afrikan ulkopoliittika/ulkosuhteet		1			
Etelä-Afrikan ulkoiset turvallisuussuhteet		2		1	
Afrikan maiden vapaustaistelu/vapautuminen		1			1
USA:n sisäpolitiikka ja Etelä-Afrikka		1			
Etelä-Afrikka ja kansainvälinen ja kansallinen kritiikki		1			
Etelä-Afrikan sisäinen turvallisuus			1		

Tilasto 10. Kansan Uutisten teemat Etelä-Afrikan vuoden 1976 aineistossa.

Kansan Uutisten näkökulmasta on myös mielenkiintoista, että Afrikan maiden vapaustaistelu/vapautuminen oli vain kerran toisena teemana ja kerran viidentenä teemana. Aiheen yksipuolisuudesta saa nopeasti sen kuvan, että lehti on jämähtänyt katselmuksessaan vain länsi-itä vastakkainasetteluun ja sille on tuottanut vaikeuksia kirjoittaa muista näkökulmista. Toki täytyy ottaa huomioon, että länsi oli aikakaudella, jolta aineistoni olen kerännyt, hyvin aktiivinen Afrikan asioissa ja täten länsivallat ja niitä edustavat tahot saattavat olla yliedustettuina aineistossa. Aikakaudella Yhdysvallat halusi saada ulkoministerinsä Henry Kissingerin johdolla alueelle rauhan niin sanotulla sukkuladiplomatiallaan esimerkiksi Rhodesian ja Namibian kysymyksissä (Karén 14.9.1976). Kyseisissä tapauksissa Etelä-Afrikka oli myös osallinen joko suorana tai välillisenä osapuolena. Maa miehitti Namibiaa uhmaten YK:ta ja toisaalta toimi Rhodesian valkoisen hallituksen tukijana esimerkiksi lähettämällä poliisijoukkoja tueksi mustien sissijoukkoja vastaan (Meredith 2006, 321–322, 425).

Kansan Uutisten toimijuudet vuoden 1976 aineiston osalta ovat mielenkiintoisia. Eniten toimijuuksia saa USA:n ulkoministeri Henry Kissinger ja Yhdysvallat molempien ollen kymmenessä kirjoituksessa toimijana. Etelä-Afrikan hallitus on tosin aivan lähellä ollen toimivana osapuolena yhdeksän kertaa. Etelä-Afrikan pääministeri Johannes Vorster on

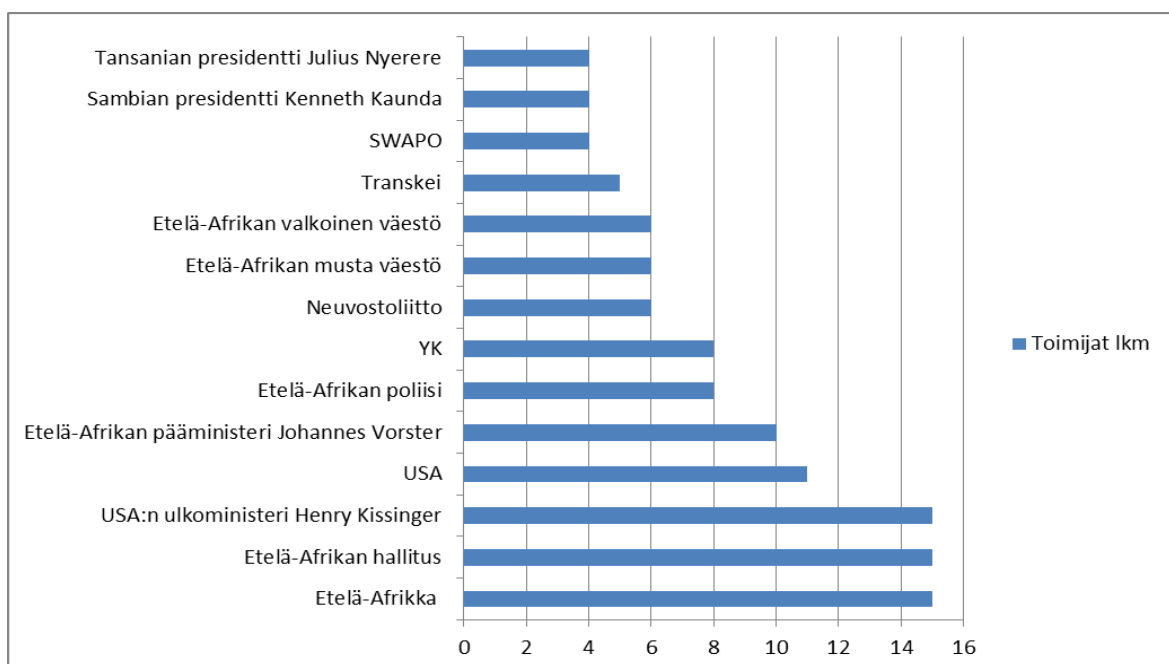
toimijana vain neljässä tekstissä. Ulkovoalloista myös Englanti/Yhdistynyt Kuningaskunta on vahvasti mukana viidellä toimijuudella, myös Suomi saa kolme toimijuutta kuten myös YK ja YK:n turvallisuusneuvosto. Etelä-Afrikan musta ja valkoinen väestö saavat kumpainenkin toimijuuden kahdessa kirjoituksessa samoin kuin esimerkiksi Sambian presidentti Kenneth Kaunda ja Etelä-Afrikan poliisi. Länteen liittyvien toimijoiden määrä on yhteydessä teemoihin ja jo aikaisemmin mainitsemani Yhdysvaltojen politiikan aktiivisuuteen Afrikassa. Kansan Uutisten uutisointi kyseisestä aiheesta sen sijaan oli aineistossa yleisemmin kriittistä tai vähintään epäilevää. YK:n ja YK:n turvallisuusneuvoston toimijuudet ovat yhteydessä YK:n vakioaiheeseen eli apartheidin tuomitsemiseen.¹⁰



Tilasto 11. Kansan Uutisten toimijat Etelä-Afrikan vuoden 1976 aineistossa.

¹⁰ On esitetty, että YK:n yleiskokous on käyttänyt aikaa ja voimavaroja kaikista yksittäisistä kysymyksistä juuri apartheidin kysymyksen käsittelyyn 1990-lukuun mennessä (Koskenniemi 1994: 104).

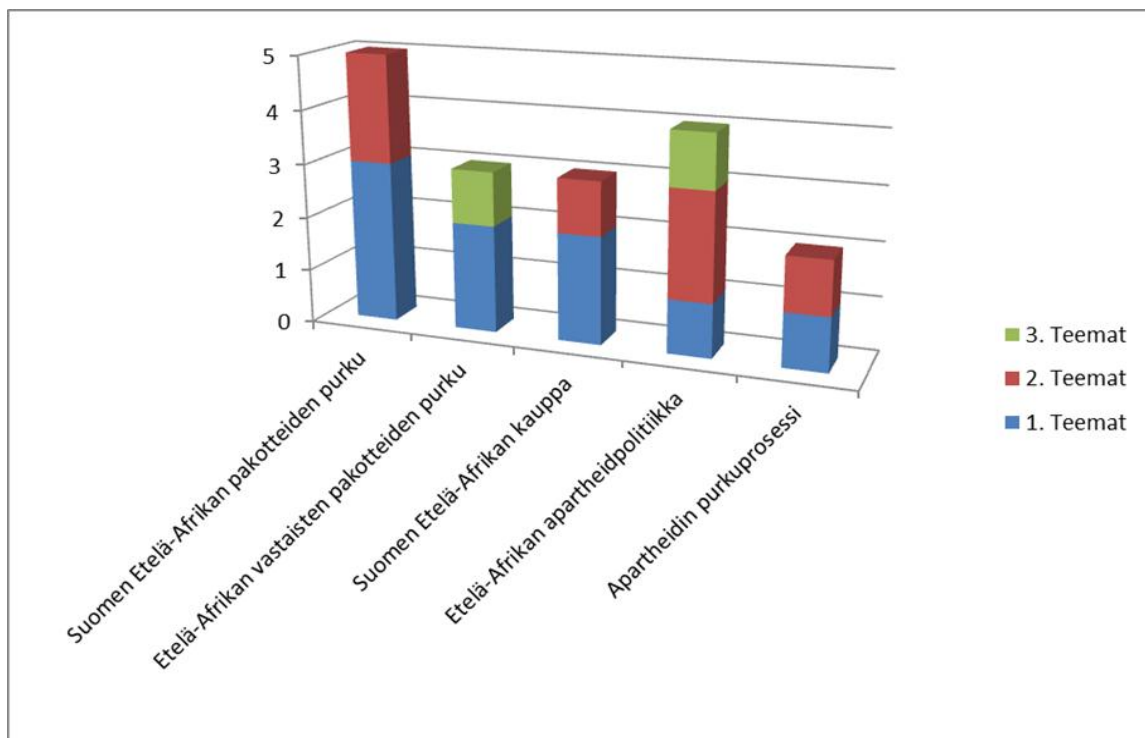
Helsingin Sanomissa toimijoista eniten esillä ovat Etelä-Afrikka, Etelä-Afrikan hallitus ja kuten Kansan Uutisissa USA:n ulkoministeri Henry Kissinger joista kukin saavat 15 toimijuutta. Myös Etelä-Afrikan pääministeri Johannes Vorster ja Yhdysvallat saavat paljon toimijuuksia. Mielenkiintoista on myös Etelä-Afrikan poliisin kahdeksan toimijuutta, joiden voi nähdä liittyvän levottomuuksien tukahduttamiseen. Saman verran toimijuuksia on myös YK:lla. Neuvostoliitto on myös paljon esillä, toisin kuin Kansan Uutisissa, yhteensä kuudessa tekstissä ja lehti ottikin huomioon kohtalaisen hyvin Neuvostoliiton näkökulmat aiheeseen. Etelä-Afrikan musta ja valkoinen väestö saavat myös kuudessa tekstissä toimijuuden. Mustien hallitsemien Afrikan maiden presidentit saavat Helsingin Sanomissa enemmän huomiota kuin Kansan Uutisissa esimerkiksi Sambian presidentti Kenneth Kaunda ja Tansanian presidentti Julius Nyerere ovat molemmat toimijoita neljässä jutussa. Suomi taas saa kolme toimijuutta. On mielenkiintoista huomata, että suhteessa tekstien määrään HS nostaa esille enemmän mustia tai mustien hallitsemia toimijoita kuten musta väestö tai Namibian vapautusjärjestö SWAPO. Mahdollisesti tämä johtuu jo aikaisemmin mainitsemastani Kansan Uutisten näkökantojen yksipuolisuudesta paremminkin, kuin lehden vähättelevästä asenteellisuudesta mustaa väestöä kohtaan jota ei nähdä toimijuuden arvoisena. Lehden sivuilla nähdään hyvin pitkälti kaikki suurvaltasuhteiden kautta ja tämä yksipuolistaa lehden kirjoittelua aiheesta.



Tilasto 12. Helsingin Sanomien toimijat Etelä-Afrikan vuoden 1976 aineistossa.

2.2.2 Etelä-Afrikka ja tekstien teemat ja toimijuudet vuoden 1991 aineistossa

Kansan Uutisten osalta vuoden 1991 aineistossa eniten on esillä Suomen Etelä-Afrikan pakotteiden purku, joka on luonnollisesti ymmärrettävissä tärkeäksi teemaksi, koska maamme hallituksen oli luonnollista reagoida jollakin tavalla uudistuksiin, joita Etelä-Afrikan hallitus teki tiellään kohti tasa-arvoa ja todellista demokratiaa. Aihe on kolme kertaa pääteemana ja kaksi kertaa toisena teemana. Myös samantyyppinen aihe eli kansainvälisellä tasolla tapahtuva Etelä-Afrikan vastaisten pakotteiden purku on paljon tilaa saava aihe lehdessä, kuten myös Suomen Etelä-Afrikan kauppa. Itse apartheidin purkuprosessi jää aiheista vähimmälle palstatilalle, mutta se on luonnollisesti yhteydessä pakotteiden purkamiseen, koska purkuprosessin alkaminen johti keskusteluun pakotteiden purkamisesta. Suomen Etelä-Afrikan kaupan aloittamista koskeva kirjoittelu oli todella kriittistä ja kaupan aloittamista vastustettiin huolimatta mahdollisista uusista työpaikoista joita kauppa voisi lama-Suomeen synnyttää. Täten lehden vasemmistolaisuus joka ilmeni solidaarisuutena Etelä-Afrikan sorrettua kansanosaa kohtaan, oli tässä suhteessa hyvin vahvasti läsnä.



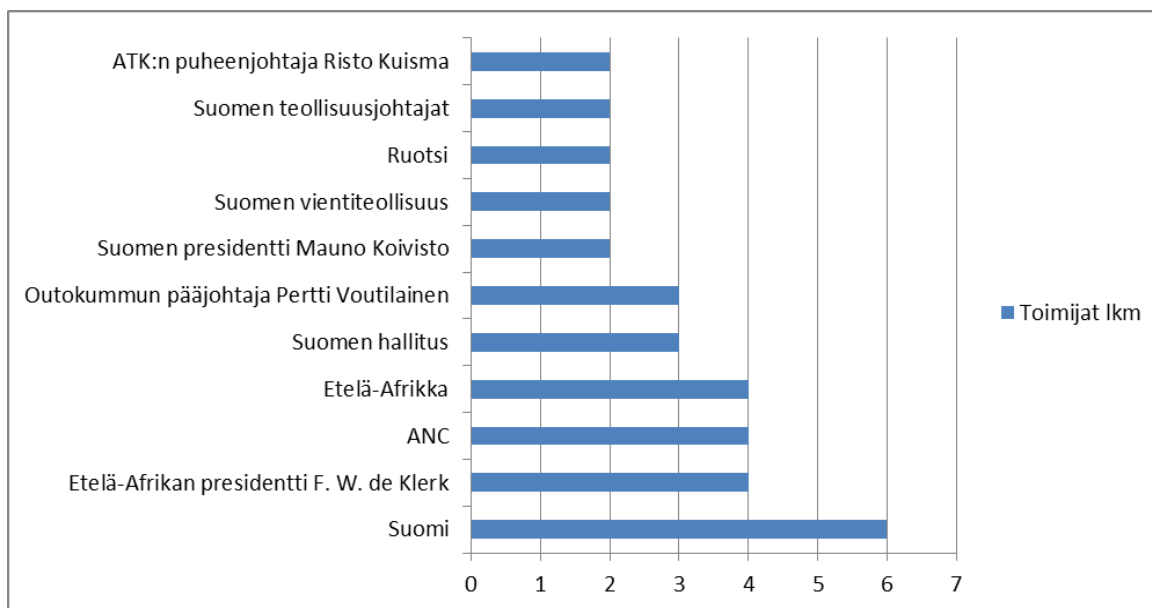
Tilasto 13. Kansan Uutisten teemat Etelä-Afrikan vuoden 1991 aineistossa.

Myös Helsingin Sanomien teemat ovat pitkälle yhteneväisiä Kansan Uutisten kanssa. Suomen Etelä-Afrikan pakotteiden purku ja Etelä-Afrikan vastaisten pakotteiden purku ovat aiheista eniten esillä ja molemmat ovat kolmessa tekstissä pääteemana. Apartheidin purkuprosessi saa myös aika vähän palstatilaa. Suomen Etelä-Afrikan kauppa on taas aiheena mielenkiintoisesti paljon vähemmällä huomiolla kuin Kansan Uutisissa, se on vain kerran toisena teemana. Kauppa oli Suomessa luonnollisesti taho, joka pakotteiden purkamisesta hyötyisi. Helsingin Sanomat ei tätä sanonut juurikaan ääneen, mutta vaati yllättävän kovasti pakotteiden purkamista ensimmäisten maiden joukossa. Huomionarvoista on myös, että lehti pitää Etelä-Afrikan mustan väestön elinoloja esillä, vaikkakin hyvin vähäisessä määrin mitä Kansan Uutiset ei taas tee ollenkaan.

Etelä-Afrikka/Helsingin Sanomat 91	1. Teemat	2. Teemat	3. Teemat
Suomen Etelä-Afrikan pakotteiden purku	3		2
Etelä-Afrikan vastaisten pakotteiden purku	3		
Apartheidin purkuprosessi	1	2	
Etelä-Afrikan apartheid-politiikka	1		
Etelä-Afrikan vastaiset pakotteet/toimet		3	
Suomen Etelä-Afrikan kauppa		1	
Etelä-Afrikan mustan väestön elinolot			1

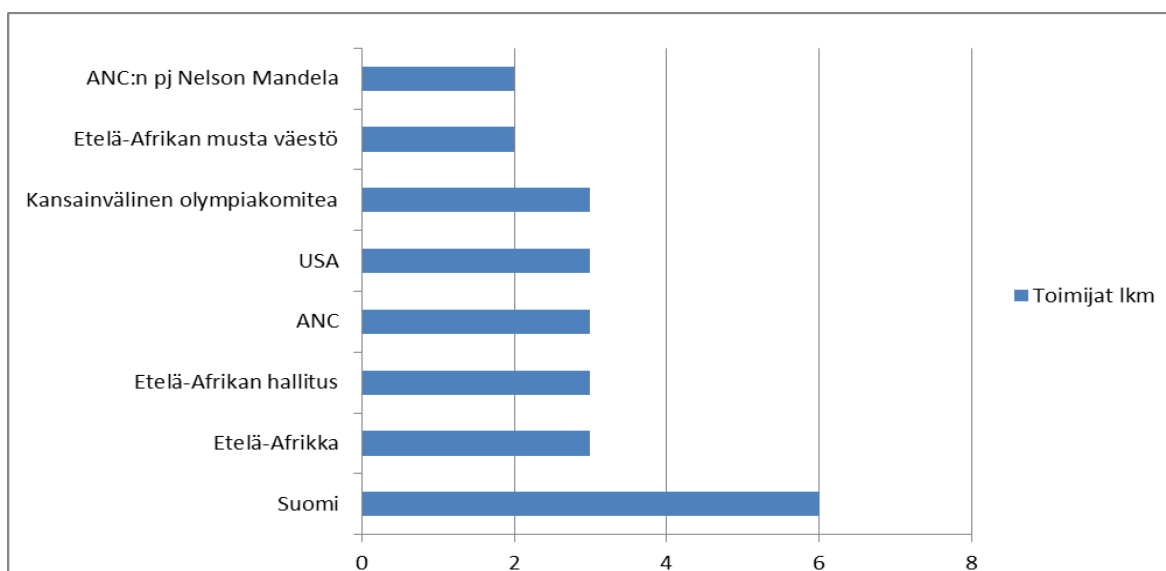
Tilasto 14. Helsingin Sanomien teemat Etelä-Afrikan vuoden 1991 aineistossa.

Kansan Uutisten toimijoista eniten on esillä Suomi, joka on kuudessa kirjoituksessa toimijana. Tämän voi nähdä liittyvän maassamme käytyyn keskusteluun Etelä-Afrikan vastaisten pakotteiden purkamisesta. Seuraavaksi tulevat Etelä-Afrikan presidentti de Klerk, ANC ja Etelä-Afrikka, joista jokainen on toimijana neljässä tekstissä. Kolmeen toimijuuteen pääsevät Suomen hallitus ja mielenkiintoisesti Outokummun silloinen pääjohtaja Pertti Voutilainen. Vuotilainen kyseisenä aikana johdatti suomalaisen vientiteollisuusdelegation Etelä-Afrikan matkalle nopeasti Suomen purettua kauppapakotteitaan. Suomen vientiteollisuus oli myös toimijana kaksi kertaa.



Tilasto 15. *Kansan Uutisten toimijat Etelä-Afrikan vuoden 1991 aineistossa.*

Helsingin Sanomissa Suomi on myös eniten toimijuuksia saava taho ja on kuudessa tekstissä toimijana. Etelä-Afrikka, Etelä-Afrikan hallitus, ANC, Yhdysvallat ja Kansainvälinen olympiakomitea ovat kukin toimijoina kolme kertaa. Toimijat eivät täten ole mitenkään erityisen yllättäviä, jos tällaiseksi ei lasketa kansainvälistä olympiakomiteaa, joka kyseisenä aikana käsitteli Etelä-Afrikan hyväksymistä olympialiikkeeseen.¹¹



Tilasto 16. *Helsingin Sanomien toimijat Etelä-Afrikan vuoden 1991 aineistossa.*

¹¹ KOK hyväksyi Etelä-Afrikan olympiaperheeseen: KOK ja Etelä-Afrikka löivät kättä. Etelä-Afrikka vapautui olympiasaarosta mutta ei välttämättä ole mukana Tokiossa tai Barcelonassa. (Ari Pusa: *Helsingin Sanomat* 10.7.1991).

2.2.3 Vertailu vuosien 1976 ja 1991 Etelä-Afrikan aineistojen välillä

Helsingin Sanomat on kirjoituksissaan Kansan Uutisia vuoden 1976 aineistossa monipuolisempi, sillä sen kirjoituksissa teemat ovat monipuolisempia kuin Kansan Uutisilla. Kansan Uutiset näkee Etelä-Afrikan tilanteen pitkälti suurvaltapolitiikan ja länsimaiden etujen kautta ja samalla tulee unohtaneeksi esimerkiksi mustan kansanosan elinolot, joita Helsingin Sanomat jonkin verran esittelee. Kansan Uutisten painotus länsimaiden etuihin näkyy myös toimijuuksien osalta, joista eniten toistuvat ovat myös länsimaihin liitettäviä. McNairin (1995, 21–22) joukkoviestimille demokratiassa määrittelemien tehtävien osalta Kansan Uutiset ei yllä toisen tehtävän eli kansalaisten sivistämisen osalta yhtä hyvään tulokseen kuin Helsingin Sanomat, joka on kirjoituksissaan monipuolisempi.

Kansan Uutiset vuoden 1976 aineistossa mielenkiintoisesti painottaa kirjoitusten teemoissa länsimaiden etuja. Toimijuuksissa USA ja USA:n ulkoministeri Henry Kissinger ovat myös eniten esillä. Tämä kertoo Kansan Uutisten pyrkimyksestä muokata lukijoidensa näkemyksiä aiheesta nostamalla esille juuri länsimaiden ja erityisesti Yhdysvaltojen edut Etelä-Afrikassa. Näin Kansan Uutisten voi Tiina Seppälän (2006, 16) ajatusten mukaisesti nähdä muokkaavan viestiä lukijoilleen, joka palvelee lehden omia sosialistisia arvoja, näkökulmia sekä päämääriä. Helsingin Sanomatkin saattaa yrittää välittää omia arvojaan, mutta pelkästään teemojen ja toimijuuksien määriä tarkastelemalla näin ei voi väittää. Toisaalta on huomattava, että Kansan Uutisten tapa nähdä Etelä-Afrikan tilanne suurvaltasuhteiden kautta väheni tiettyssä määrin 1990-luvulle tultaessa. Lehti antaa esimerkiksi mustille tai heidän hallitsemilleen toimijoille enemmän toimijuuksia. Tosin ainoa enemmän kuin yhden toimijuuden saava taho on ANC, mutta se on teksteissä paljon esillä nimenomaan aktiivisessa roolissa.

Vuoden 1991 aineiston osalta sekä Helsingin Sanomat että Kansan Uutiset ovat kirjoituksissaan kohtalaisen monipuolisia, Kansan Uutisilla ollessa viisi eri pääteemaa ja Helsingin Sanomilla neljä. Suhteessa vuoden 1976 aineistoon ensimmäisten teemojen osalta Kansan Uutiset on tullut hieman monipuolisemmaksi, kun taas Helsingin Sanomat on kirjoituksissaan yksipuolistunut. Tämän voi liittää Etelä-Afrikan tilanteen muutokseen, jossa aito yhteiskunnallinen muutos oli käsillä vuonna 1991 ja joka tällöin vei paljon

palstatilaa muilta näkökulmilta. Toisin sanoen apartheidin purkuprosessin vuoksi pakotteiden purkamisesta kirjoitettiin paljon ja tämä näkyy myös toimijuuksissa molemmissa lehdissä sillä molemmilla lehdillä tärkein toimija on Suomi. Suomen virallista suhtautumista pakotteisiin ja niiden mahdolliseen poistoon käsiteltiin juuri kirjoitusten ilmestymisaikana.

3 Viestintäteoriat ja aineisto

Tässä kappaleessa käyn läpi aineistoa ja niistä löytyneitä seikkoja tarkemmin aikaisemmin esittelemieni ja valitsemieni kansainvälisten suhteiden viestintäteorioiden valossa. Ensin esittelen aineistoa Etelä-Afrikan ja sen jälkeen Pohjois-Irlannin osalta. Kappaleeseen olen ottanut myös mukaan tekstinäytteitä.

3.1 Viestintäteoriat ja Etelä-Afrikan aineisto

3.1.1 Viestintäteoriat ja Etelä-Afrikan vuoden 1976 aineisto

Etelä-Afrikan aineisto on mielenkiintoista tarkasteltavaa kansainvälisten suhteiden viestintäteorioiden kannalta katsottuna. Työssäni tarkastelen erityisesti joukkotiedotusvälineiden suhteita vallitseviin vallan hegemonioihin. Miten näissä suhteissa on nähtävissä lehtien poliittiset asemat ja kuinka hyvin vallitsevat hegemoniat pystyvät uusimaan ja vahvistamaan asemiansa julkisen viestinnän välityksellä tapauksissa, jotka olen ottanut tarkastelun alaiseksi. Vuoden 1976 aineistossa hegemoniateoria vaikuttaa pitävän hyvin paikkaansa. Kansan Uutiset, jonka asema oli kyseisenä aikana enemmän hegemonian haastaja, vaikka ei välttämättä aina täysin hegemonian ulkopuolinen, pyrkii haastamaan vallitsevia näkemyksiä aiheesta jopa yksipuolisuuden uhalla. Tämä näkyy erityisesti teemassa, sillä lehti uutisoinnissaan painottaa hyvin voimakkaasti Etelä-Afrikan ja koko eteläisen Afrikan kysymyksissä olevan kysymys lännen etujen suojelemisesta ja näin ongelmien paikallisuus jää suurempien kuvioiden alle. Tästä käy merkkinä myös toimijoiden määrät, sillä USA ja USA:n ulkoministeri Kissinger ovat eniten toimijuuksia saavat tahot. Toisin sanoen Kansan Uutiset halusi viestittää apartheid-järjestelmän olevan kapitalismista johtuvan ilmiön ja lännen olevan myötämielinen koko järjestelmää kohtaan. Tästä käy esimerkkinä esimerkiksi seuraava uutisotsikko joka liittyy Kissingerin yrityksiin saada vastauksia eteläisen Afrikan ongelmiin. *”Kissinger yrittää pelastaa rasistit”* otsikoi Kansan Uutiset 8.9.1976. Myös seuraava pääkirjoituksen ote kertoo kyseisen kaltaisista epäilyistä liittyen Kissingerin diplomatiaan eteläisen Afrikan alueella.

”...Eiköhän tarkoitus ole ensi kädessä sittenkin keinolla millä tahansa pelastaa Etelä-Afrikan nykyinen järjestelmä, joka perustuu valkoisen vähemmistön harjoittamaan alkuperäisen väestön sortamiseen. Toisin sanoen halutaan pitää yllä hallitus, joka parhaiten takaa amerikkalaiselle pääomalle ja monikansallisille yhtiöille mahdollisuuden hallita eteläisen Afrikan luonnonrikkauksia ja varmistaa voitot viime aikojen suurista sijoituksista...”

Kansan Uutiset 12.9.1976.

Kansan Uutisten voi täten nähdä katsovan eteläisen Afrikan apartheidmaiden Etelä-Afrikan ja Rhodesian rasististen järjestelmien nousevan kapitalismista ja järjestelmien jatkumisen olevan riippuvainen suurten kapitalististen maiden tuesta. Lehti katsoo, että lännen eduksi on edelleen alueen rasististen järjestelmien tukeminen, eikä näe lännen aikomuksena yrittää muuttaa niitä inhimillisemmiksi. Kansan Uutiset päivän 6.9.1976 pääkirjoituksessaan syyttää myös Suomen hallitusta kaksinaismoralismista, koska se tuomitsi maan hallinnon, mutta kävi silti sen kanssa kauppaa. Toisessa lehden kirjoituksessa myös huomautettiin, että maamme oli yksi 26 maasta, jolla oli diplomaattisuhteet Etelä-Afrikan kanssa, jollaiset sitoutumattomista maista oli vain Itävallalla, Sveitsillä ja Ruotsilla Suomen lisäksi. Kyseisessä pakinassa myös muistutettiin, että diplomaattisuhteiden poistamisen mahdollista vaikutusta ei ulkoministeriössä edes tutkittu. (Kansan Uutiset 11.9.1976.)

”...YK on suositellut jäsenilleen käyttää Etelä-Afrikkaa kohtaan samanlaisia taloudellisia pakotteita kuin Rhodesiaa kohtaan. Tämän suosituksen puolesta on myös Suomi äänestänyt. Suomen taholta on kuitenkin tuettu jatkuvasti Etelä-Afrikan vallassa olevaa järjestelmää käymällä kauppaa sen kanssa...”

Kansan Uutiset 6.9.1976.

Helsingin Sanomat taas oli uutisoinnissaan saman kauden aineistossa Etelä-Afrikan osalta huomattavasti neutraalimpi. Esimerkiksi niin sanotuista lännen eduista uutisoitiin hyvin eri tapaan. Yhdysvaltojen presidentin Jimmy Carterin puheet sijoitusten rohkaisemisesta Etelä-Afrikkaan nähtiin linjan muutoksena. Lehti katsoi että Yhdysvallat investointeja rohkaisemalla saisi voimaa painostaa Johannes Vorsterin hallitusta. (The Guardian, *Helsingin Sanomat* 5.11.1976.) Alla oleva ote on haastattelusta, jonka HS on ostanut

brittiläiseltä Guardianilta, mutta sen laittaminen sellaisenaan lehteen on myös tietoinen valinta lehden toimitukselta.

”...Yhdysvaltojen hallitus ohjaa entistäkin enemmän sijoituksia Etelä-Afrikkaan ja käyttää taloudellista läsnäoloaan Vorsterin painostamiseksi...”

The Guardian, *Helsingin Sanomat* 5.11.1976.

Toisin sanoen tekstin näkemyksen voisin nähdä seuraavana: Yhdysvallat yrittää kansainvälisen kaupan avulla saada apartheid-järjestelmän loppumaan. Minkäänlaista kritiikkiä ei Carterin näkemyksille ole nähtävissä tekstissä. Suomen hallitus ei itse asiassa 1970-luvun alussa vielä nähnyt tarpeelliseksi liittyä valtaosaan Etelä-Afrikan vastaisista päätöslauselmista YK:n yleiskokouksissa. Tämä johti juurensa johdonmukaisesta puolueettomuuspolitiikasta, mutta myös siitä, että kaupan varjelemista Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa pidettiin Suomen ulkopolitiikan johdossa tärkeänä (Jakobson 1983, 58–62, Heino 1992, 48). *Helsingin Sanomat* ei yleensä ota juuri kantaa aineistossaan Etelä-Afrikan tilanteeseen ja toteaa esimerkiksi pääkirjoituksessaan asian hoitamisen kuuluvan Suomen hallitukselle (*Helsingin Sanomat* 16.11.1976). Lehti käsittelee kolme kertaa (kerran ensimmäinen ja kaksi kertaa toinen teema) maan mustan väestön olojen epäinhimillisyyttä (esimerkiksi Kane-Berman, *Helsingin Sanomat* 2.11.1976) sekä apartheid-politiikan todellisia tarkoitusperiä, joiden taustalla nähtiin olevan halvan työvoiman saanti maan valkoiselle pääomalle (Koponen, *Helsingin Sanomat* 26.10.1976). *Helsingin Sanomat* yrittääkin tarkastella maata ja sen politiikkaa monilta eri näkökannoilta ilman syyttelemistä ja on esimerkiksi pakotteiden suhteen kohtalaisen neutraali. Lehti myös muistuttaa pääkirjoituksessaan 28.10.1976, että diskriminointia paljon muuallakin ja eri muodoissa.

”...Yhdistyneisiin Kansakuntiin jo hyväksytyjen valtioiden valtaosa ei juuri muunlaisista ”diskriminoinneista” halua tällä hetkellä keskustellakaan...”

”...Kun nyt rotudiskriminoinnin tärkeää periaatetta ryhdytään käsittelemään, kannattaa kuitenkin muistaa, että muutakin tuomittavaa sortoa ja diskriminointia on olemassa...”

Helsingin Sanomat 28.10.1976.

Onkin mahdollista nähdä tasapuolisemmalla uutisoinnillaan lehden olevan lähempänä Suomen hallituksen kantaa ja näin vallitsevaa hegemoniaa, sillä Suomen ulkopoliittinen johto ei ollut alun perin halukas liittymään Etelä-Afrikan tuomitsijoihin ja myöhemmin maan vastaisiin pakotteisiin, sillä niiden katsottiin olevan kaksinaismoralistisia, koska tuomittavaa toimintaa maailma oli täynnä, myös Suomen lähialueilla (Jakobson 1983, 58–59). Toisaalta, kun maamme liittyi ensimmäisen kerran rotusorron tuomitsijoihin YK:n yleiskokouksessa 1967, sekin tapahtui ainakin Max Jakobsonin (1983, 62) mielestä kansallisen edun vuoksi, sillä Etelä-Afrikan tukijat olivat käymässä harvaksi ja Suomen ei kannattanut leimautua rasistien kannattajiksi Aasian ja Afrikan maiden silmissä. Kansan Uutiset on täysin vastakkaisella linjalla kritisoiden sekä länsimaiden toimia eteläisen Afrikan alueella, että todeten Suomen tukevan apartheid-järjestelmää. Helsingin Sanomien voi siis nähdä olleen kohtalaisen neutraali Etelä-Afrikkaa koskevassa uutisoinnissaan vuoden 1976 aineistossa, mutta tiettyjä mielenkiintoisia seikkoja on aineistosta silti löydettävissä.

”... Jos lähetystyö olisi aloitettu muutamia vuosikymmeniä myöhemmin, olisi mustien keskuudessa syntynyt paljon vähemmän rotuerottelun vastustusta. ...Lähetysten perustamissa oppikouluissa on opittu ajattelemaan...”

Voipio, *Helsingin Sanomat* 29.10.1976.

Suomen lähetysseuran lähetysopiston johtajan Rauha Voipion esitelmän lyhennelmässä lehti kertoo Etelä-Afrikan kirkkokuntien suhtautumisesta apartheid-politiikkaan. Lehti toteaa useimpien kirkkokuntien vastustavan ainakin teoriassa rotuerottelua maan pääkirkon reformoidun buurikirkon kannattaessa erottelun ylläpitoa. Kuitenkin HS:n julkaiseman kirjoituksen mukaan musta väestö on saatu vastustamaan rotuerottelua juuri kirkon ansiosta, joiden ylläpitämissä kouluissa musta väestö on ”opetettu ajattelemaan”. Kyseinen mielipide on toki Rauha Voipion näkemys asiasta, mutta lehti toistaa sen kritiikittä kyseisessä tekstissä sekä vielä toisessa aihetta käsittelevässä jutussa 26.10.1976. On totta, että kirkot huolehtivat yksin mustan väestön sivistämisestä aina 1950-luvulle asti, jolloin Etelä-Afrikan hallitus otti myös mustien koulutuksen hallintaansa. Koulutus oli tosin hallituksen afrikkalaisille lapsille varatuissa kouluissa heikkotasoisista ja rasistista maailmankuvaa syötettiin myös mustille lapsille, joiden osana nähtiin vain valkoisten palveleminen. (Thompson 1990, 196–197.) Lehdessä kritiikittä toistettu näkemys kuitenkin

ohittaa esimerkiksi ANC:n sekä Steve Bikon ja hänen johtamansa South African Students' Organisation (SASO)¹² tekemän työn mustan kansanosan sivistystason ja tietoisuuden nostamiseksi ja samalla toistaa vanhanaikaista käsitystä afrikkalaisista, joiden sivistäminen on valkoisen miehen tehtävä.

Suomessa oli vielä 1980-luvullakin nähtävissä merkkejä lähetystyöntekijöiden asenteellisuudesta mustia afrikkalaisia kohtaan, jotka ilman kristinuskoa olivat kuin sieluttomia orjia tai kuinka elämän syke oli läsnä kristityissä afrikkalaisissa, joka pakanoilta puuttui (Kaartinen 2004, 69–71). Helsingin Sanomissa toistettu näkemys on sovitettavissa Suomessa vallitsevaan näkemykseen afrikkalaisista, joka 1970-luvulla oli vielä yleistä ja vaikuttaa vielä tänä päivänäkin. Marjo Kaartinen (2004, 48–49) näkee eurooppalaisen usein katselevan afrikkalaisia alentuvasti silloinkin kun pyritään kuvaamaan heitä ymmärtävästi. Usein lännessä afrikkalainen on nähtävissä eräänlaisena lapsena, joka on viaton ja turmeltumaton. Kuitenkin lapsi tarvitsee aina aikuisen ohjausta eikä pärjää yleensä omillaan. (Kaartinen 2004, 48–49.) Helsingin Sanomien kritiikittä läpi päästämä hieman alentuva asenne on siis mahdollisesti heijastumaa yhteiskuntamme arvoista kyseisellä aikakaudella. Kuten Risto Kunelius (2003, 190) asian näkee, on joukkoviestinnästä löydettävät painotukset aina heijastumia emoyhteiskuntansa arvoista. Samanlaista asennetta ei ole löydettävissä Kansan Uutisten aineistosta, joka taas todennäköisesti kertoo vasemmiston arvomaailmasta, joka painottaa tasa-arvoisuutta eri kansallisuuksien välillä. Yleisesti ottaen ovat Helsingin Sanomien näkemykset aiheesta ja alueen väestöstä kuitenkin neutraaleja ja pahimpia yleistyksiä välttäviä.

Brian McNairin (1995, 21–22) määrittelemät tehtävät joukkotiedotusvälineille ideaalidemokratiassa täyttyvät tämän aineiston osalta vain osittain. Molemmat lehdet täyttävät ensimmäisen tehtävän eli kertovat lukijoilleen mitä Etelä-Afrikassa tapahtuu. Kumpikin lehti pyrkii myös selittämään tapahtumien taustoja lukijoilleen kiitettävästi, joskin HS tekee sen monipuolisemmin, eli kirjoittaa useammista teemoista, kuten olen jo aikaisemmin maininnut. Molemmat lehdet edistävät poliittista keskustelua, mutta hiukan vajavaisesti sillä esimerkiksi toisenlaiset mielipiteet eivät päässeet esille. Toisin sanoen,

¹² SASO perustettiin vuonna 1969 Steve Biko johtajanaan. SASO:n esikuva oli Yhdysvaltojen Black Power liike, ja liike tähtäsi mustan väestön poliittisen tietoisuuden kasvattamiseen ja organisoiti esimerkiksi terveysklinikkoita ja muita kansan hyvinvoinnin parantamiseen tähtääviä projekteja. (Byrnes 1996, Kpl: Steve Biko and SASO.)

kun esimerkiksi HS:n sivuilla poliittisia kantoja tuotiin esiin, olivat niiden esittäjät ulkoministereitä. Täten hegemonian ulkopuoliset eivät saaneet ääntään kuuluviin. Kansan Uutiset taas täyttää erityisen hyvin vallan vahtimisen tehtävän. Se katsoo Suomen ulkopoliittikan tukevan Etelä-Afrikan rasistista järjestelmää ja vaatii Suomen ulkopoliittikan johtajilta suurempaa vastuullisuutta apartheidin vastaisessa taistelussa. Helsingin Sanomien osalta vallanpitäjien vahtiminen sen sijaan jää olemattomaksi. Viides tehtävä mediasta poliittisten näkemysten edistämiskanavana täyttyy varsinkin Kansan Uutisten osalta, joka ajaa omaa vasemmistolaista näkemystään asiasta. Toisaalta voidaan olettaa, että toisenlaisten mielipiteiden esille pääseminen lehdessä voisi olla vaikeaa. HS myös täyttää kyseisen tehtävän, mutta kärsii samasta yksiulotteisuudesta kuin KU. Poliittiset näkemykset joita lehdessä toistetaan, ovat ministereiden näkemyksiä ja tällöin edustavat Suomen virallista politiikkaa.

3.1.2 Viestintäteoriat ja Etelä-Afrikan vuoden 1991 aineisto

Vuoden 1991 aineistot ovat työni teoreettisen viitekehyksen valossa mielenkiintoisia. Erityisen kiinnostavia viestintävälineiden ja vallitsevan hegemonian suhteen ovat kaksi Helsingin Sanomien pääkirjoitusta, jotka koskevat Etelä-Afrikkaa. Pääkirjoitus päivältä 19.6.1991 on erityisen mielenkiintoinen. Etelä-Afrikan hallitus oli juuri kumonnut viimeisen neljästä rotuerottelun pahimmista laeista, kuten roturekisteröinnin ja rajoitukset maaomistukselle muille kuin valkoisille ihmisille (Koskenniemi 1994, 128). Äänioikeutta mustille ei kuitenkaan vielä ollut myönnetty, vaikka kehitystä parempaan siis oli tapahtunut paljon. Kuitenkin lehti liputtaa kovasti pakotteiden poistamisen puolesta ja vaatii Suomelta ja maamme silloiselta ulkoministeriltä Paavo Väyryseltä tekoja, joilla oltaisiin ensilinjassa pakotteiden poistajien joukossa.

”...Pohjoismaat Suomi mukaan luettuina ovat olleet maailman hyvän omantunnon etulinjassa pakottaakseen rasistisen Etelä-Afrikan moniarvoiseksi. Nyt Suomen on syytä olla pakotteiden poistajien etulinjassa, koska Pretoria on todistanut kykynsä muuttua...”

Helsingin Sanomat 19.6.1991.

Suomi poisti lopulta pakotteet nopealla aikataululla niin, että muut Pohjoismaat tulivat Suomea jäljessä, kuten myös Yhdysvallat (Helsingin Sanomat 29.6.1991). Syyksi

pakotteiden poistamisen kiireellisyydelle annettiin Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa Etelä-Afrikan presidentin De Klerkin linjan tukeminen (Helsingin Sanomat 11.7.1991). Missään kohtaa kirjoitusta ei mainita sitä, että pakotteiden poistaminen olisi juuri Suomen teollisuudelle hyväksi, vaikka se olikin taho, joka pakotteiden poistamisesta eniten hyötyi. Mielenkiintoista tekstissä on myös, että kirjoittaja näkee eteläisen Afrikan rauhoittuneen siitä syystä, että Neuvostoliitto oli vähentänyt tukeaan mustien vapausliikkeille alueella. Kyseinen näkemys asettelee koko alueen ongelman kylmän sodan osaksi, jonka ratkaiseminen on vaatinut koko kylmän sodan loppumista. Tässä mielessä Helsingin Sanomat on lähellä Kansan Uutisten 1976 vuoden näkemyksiä, joissa alueen ongelmien ja apartheid-hallinnon jatkumisen nähtiin nousevan lännen imperialististen etujen suojelemisesta. On mielenkiintoista huomata, että molempien lehtien näkemykset ovat vastakkaisuudessaan yhteneväiset vielä viidentoista vuoden kuluttuakin.

Teksti tukee erityisesti vallitsevaan hegemoniaan liittyvää teoriaa. Suomen hallitus purki suurimman osan pakotteista pian pääkirjoituksen jälkeen heinäkuun 1991 alusta lukien aivan ensimmäisten maiden joukossa (Koskenniemi 1994, 130). Nopeasti purkamisen jälkeen suomalainen vientivaltuuskunta matkusti Etelä-Afrikkaan tutkimaan viennin aloittamisen mahdollisuuksia (Johansson, *Kansan Uutiset* 17.7.1991). Kaupan pakotteiden poistamisen jälkeen Helsingin Sanomat otti kantaa aiheeseen toistamiseen pääkirjoituksessaan 11.7.1991. Se toteaa, että Suomi oli kaupan esteiden poistamisessa jopa Yhdysvaltojen edellä ja vaikka mustilla ei vielä äänioikeutta ollutkaan on kehitys jo erittäin lupaavaa ja edes ANC ei tuomitse pakotteiden purkamista suoralta kädeltä, vaikka toivookin niiden yhä pysyvän voimassa. Pääkirjoituksessa todetaan, että pakotteiden aika on ohi ja ne ovat tehneet tehtävänsä ja nyt on eteläafrikkalaisten aika muuttaa maansa rakenteita. Tämä teksti on myös mielenkiintoinen vallitsevan hegemonian teorian valossa, sillä se antaa suoran tukensa Suomen hallituksen linjalle pakotteiden poistossa. Kuitenkaan tässäkin kirjoituksessa ei mainita syyksi suomalaisen vientiteollisuuden etuja, mutta kuitenkin uutisoidessaan positiiviseen sävyyn molemmissa pääkirjoituksissa juuri kauppapakotteiden poistamisesta Etelä-Afrikan osalta lehden voi nähdä ottavan kannan, joka on yhteneväinen vientiteollisuuden etujen kanssa. (Helsingin Sanomat 11.7.1991.)

Toisaalta Helsingin Sanomien pyrkimys laaja-alaiseen uutisointiin ja taustoittamiseen näkyy lehden 1990-luvun teksteissä. Samalla kun lehti liputtaa pakotteiden pikaisen

poistamisen puolesta, antaa se myös muun kaltaisille näkemyksille tilaa lehden palstoilla. Esimerkiksi SDP:n Erkki Tuomiojan kriittinen näkemys pakotteiden poistamisesta ja siihen liittyvästä kiireestä nostetaan esille, mutta Tuomiojan näkemystä ei lehti sen erityisemmin kuitenkaan tue (Tiilikainen, *Helsingin Sanomat* 27.6.1991). Palstatilaa saa myös eteläafrikkalaisen toimittajan kommentti maan tilanteesta, jossa maassa vallitsevat epäkohdat ovat jääneet elämään tiettyjen lakien kumoamisesta huolimatta (Mkhondo, *Helsingin Sanomat* 20.6.1991). Tämän tyyppiset jutut ovat tietysti ymmärrettäviä, koska Helsingin Sanomien pyrkimys on ollut olla laaja-alainen ja sitoutumaton lehti, jossa erilaiset mielipiteet ovat sallittuja (Puhakka ja Ridell 1996, 197).

Lehden voi katsoa täyttävän hyvin McNairin (1995, 21–22) erittelemiä joukkoviestintävälineiden tehtäviä demokratian kannalta, sillä se antaa lehden palstoilla tilaa poliittiselle keskustelulle ja toisenlaisille mielipiteille sekä antaa kanavan missä poliittisia näkemyksiä voidaan ajaa eteenpäin ja puolustaa tarvittaessa. Lehden oma mielipide tuli kuitenkin kohtalaisen selvästi esille jo aikaisemmin mainituissa kirjoituksissa. Tässä suhteessa Helsingin Sanomat on kehittynyt positiiviseen suuntaan, sillä vuoden 1976 aineistossa ei päässeet esille kantoineen Etelä-Afrikan tilanteen suhteen muut kuin ulkoministereinä toimineet Kalevi Sorsa ja Keijo Korhonen. Tällöin hallituksen linjasta eriävät mielipiteet eivät päässeet lehden palstoille. Toisin sanoen lehti täyttää journalismille määritellyt tehtävät demokratiassa kohtalaisen hyvin. Ensimmäisen tehtävän se täyttää eli lehti kertoo mitä Etelä-Afrikassa tapahtuu. Se täyttää myös jo aikaisemmin mainitsemiä tehtäviä keskustelufoorumien luomisesta, jossa erilaiset mielipiteet pääsevät esille ja jossa omia poliittisia näkemyksiä voidaan ajaa ja puolustaa, toisin sanoen tehtävät kolme ja viisi. Lehti myös sivistää lukijoitaan selittämällä taustoja eli kirjoittamalla eri näkökulmista kohtuullisessa määrin, tosin vähemmän kuin vuoden 1976 aineistossa. Toisaalta vaikka vuoden 1991 aineistossa HS antaa tilaa erilaisille mielipiteille poliitikkojen taholta, niin kriittisyys lehden kirjoituksista hyvin pitkälti puuttuu. Tässä mielessä Helsingin Sanomat ei täytä tärkeää tehtäväänsä demokratiassa vallan vahtikoirana ainakaan Etelä-Afrikan aineistojen osalta.

Helsingin Sanomien vuoden 1991 Etelä-Afrikan aineistoa tarkasteltaessa Kuneliuksen (2003, 212–213) määrittelemien kriittisten viestintäteorioiden valossa on Helsingin Sanomat nähtävissä ensimmäisen linjan (valtaa on toisilla ja toisilla ei) mukaisesti. Tämän

linjan mukaan yhteiskunnan taloudelliset valtasuhteet myös määrittelevät viestintää. On mahdollista vetää johtopäätös, että HS on enemmän oikealle kallistuvana lehtenä näin lähempänä myös elinkeinoelämää. Se, että lehti liputtaa kovasti pakotteiden poistamisen puolesta on tavallaan nähtävissä avunantona elinkeinoelämälle, jonka edut ovat tavallaan myös lehden eduissa.

Kansan Uutiset vuoden 1991 aineistossa on taas näkemyksissään esittämässä aivan erilaisia näkemyksiä pakotteiden purkamisen ja kaupan vapauttamisen tarpeellisuudesta ja motiiveista. Lehden kolumnissa 18.7.1991 ihmetellään Suomen kovaa kiirettä pakotteiden poistamisessa ja lehti epäili Outokummun tapaisten suuryritysten painostaneen kabineteissa Suomen hallitusta poistamaan pakotteet esimerkiksi muita pohjoismaita aikaisemmin. Outokummun pääjohtaja lehden mukaan muistaakin kiittää maamme hallitusta pakotteiden poistamisen onnistuneesta ajoituksesta.

”...Outokummun Pertti Voutilaisen johtama pomokööri juhli Suomen luopumista talouspakotteista ihan paikan päällä. Matkan järjestäjä kehuu Suomen hallitusta hyvästä ajoituksesta...”

Johansson, *Kansan Uutiset* 18.7.1991.

Lehti myös muistuttaa, että Etelä-Afrikan mustilla ei silloin, kun Suomi poisti pakotteita vielä ollut äänioikeutta ja toteakin firmojen saavan voittonsa apartheidin takia, ei siitä huolimatta. Kansan Uutiset kirjoittaa taustajutussaan aiheesta kriittisesti myös 19.7.1991 ja katsoo, että pakotteet purettiin taloudellisista syistä ja muistuttaa, että Presidentti Koiviston allekirjoittaessa asetusta kaupan vapautumisesta, suomalainen viennin edistämisvaltuuskunta oli jo Etelä-Afrikassa solmimassa yhteyksiä. Kansan Uutiset muistuttaa myös siitä, kun Suomessa säädettiin laki kaupan kieltämisestä Etelä-Afrikan kanssa vuonna 1987, se vain vahvisti jo huomattavasti aikaisemmin tapahtuneen. (Kivivuori, *Kansan Uutiset* 19.7.1991.) Käytännössä auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT oli jo vuoden 1985 syksyllä alkaneella boikotillaan pysäyttänyt lehden mukaan maiden välisen kaupan täysin. Vuoden 1985 boikotti oli mielenkiintoinen tapahtuma, sillä se jakoi hallituksen mielipiteet vahvasti. Sosiaalidemokraattien ministerit suhtautuivat boikottiin myötämielisesti, kuten myös Presidentti Koivisto. Keskustan ministerit sen sijaan vastustivat boikottia. Silloinen ulkoministeri Paavo Väyrynen katsoi, että boikotilla

ei saavuteta mitään ja että ainoa tulos joka saavutettaisiin boikotin myötä, olisi suomalaisten työpaikkojen menettäminen. (Heino 1992, 84–85.)

Kansan Uutisten näkemykset tukevat myös hegemoniateorioita, koska lehti asettuu kritisoimaan vallitsevaa hegemoniaa sekä vuoden 1976 että 1991 aineistoissa. Toisin sanoen vallan pitäjien toimet asetetaan kyseenalaisiksi kuten lehden asema poliittisella kentällä antaakin odottaa. Lehti arvostelee Suomen hallituksen toimia sekä moittii niitä vuoden 1991 aineistossa taloudellisten tekijöiden muovaamiksi. Samalla lehti myös epäilee, että hallitusta on painostettu suuryritysten toimesta pakotteiden poistamiseksi. Näin ollen lehti asettuu hegemoniateorian mukaisesti varsinaisen vallitsevan hegemonian ulkopuolelle, jota edustaa Suomen hallitus ja jonka toimia voi Helsingin Sanomien nähdä tukevan.

Hegemonian ulkopuolella toimimisen ja hallituksen toimien kritisoinnin voi nähdä myös Kuneliuksen (2003, 184–199) ja McNairin (1995, 21–22) joukkoviestimille antamien tehtävien kautta. Toisin sanoen Kansan Uutiset toimii vallan vahtikoirana sen toimia kritisoiden ja epäillen. Sen lisäksi lehti pyrkii herättämään keskustelua tuomalla esiin epäkohdan, joka liittyy pakotteiden poistamiseen ja Etelä-Afrikan ihmisoikeustilanteeseen. Lehti myös täyttää McNairin (1995, 21–22) medialle määrittelemistä muista tehtävistä ensimmäisen ja toisen kertomalla Etelä-Afrikan tapahtumista sekä selittämällä taustoja monipuolisemmin kuin HS. Toisenlaiset mielipiteet eivät taas pääse lehden sivuilla erityisemmin esille, joten tehtävää numero kolme lehti ei täytä kovin tehokkaasti. Viidennen tehtävän lehti täyttää, sillä lehti toimii poliittisten näkemysten edistämiskanavana, mutta tällöin luonnollisesti puhutaan näkemyksistä jotka sopivat vasemmistolaiseen ideologiaan. Lisäksi voidaan lehden kirjoitukset Kuneliuksen (2003, 184–199) määrittelemien tehtävien valossa liittää vallan vahtikoirana toimimisen lisäksi taloudelliseen tehokkuuteen, johon liittyen on tutkivan journalismin tehtävänä paljastaa epäkohtia ja näin yrittää vaikuttaa kansalaismielipiteeseen asioiden muuttamiseksi. Toisaalta vaikka lehti hoitaa vallan vahtimisen hyvin, se ei ehkä kuitenkaan luo keskustelua eikä anna tilaa erilaisille mielipiteille oman lehtensä palstoilla. Toki yhteiskunnan mittakaavassa se saattaa niin tehdä luomalla keskustelua tuoden erilaisen näkökannan esille, mutta varsinaiseen monipuolisuuteen journalismissaan se ei yllä.

Ajatellen työhöni liittyviä aikakausia tulee muistaa, että 1970-luvun puolessa välissä Suomen ulkopoliittikka johtaa keskustalainen presidentti Urho Kekkonen ja vasemmisto (työni tapauksessa SKDL/SKP) on jossakin määrin nähtävissä olevan vallan sisimmästä kehästä ulkopuolella. Vasemmistoliitto, jota Kansan Uutiset taas puolestaan tukee, on 1990 - luvun alussa poliittisesti vallitsevan hegemonian ulkopuolella eli toisin sanoen puolue on eduskunnassa oppositiossa¹³. Lehden rohkeus kritisoida päätöstä pakotteiden poistamisesta on siis ainakin osittain selitettävissä hegemoniateorialla, mutta osansa on varmasti myös vasemmistolaisella maailmankatsomuksella ja niihin liittyvillä tasa-arvoihanteilla. Helsingin Sanomien neutraalius taas vuonna 1976 aiheeseen voi nähdä luontevana osana Suomen puolueettomuuspolitiikkaa, jota lehti valta-asemastaan heijastaa. Vuonna 1991 on varovainen ulkopoliittikka siinä määrin jo muuttunut, että lehti uskaltaa avoimesti liputtaa pakotteiden poistamisen puolesta ja tukee samalla jälleen hallituksen linjaa.

3.2 Viestintäteoriat ja Pohjois-Irlannin aineisto

3.2.1 Viestintäteoriat ja Pohjois-Irlannin vuoden 1971 aineisto

Pohjois-Irlannin aineisto on hieman erilaista kuin Etelä-Afrikan tilannetta käsittelevät tekstit. Tämä johtuu ensisijaisesti tilanteiden erilaisesta luonteista. Etelä-Afrikan tilanne oli maan sisäinen paitsi Namibian miehityksen osalta, jonka tosin Etelä-Afrikka oli saanut Kansainliitolta hallintaansa ensimmäisen maailmansodan jälkeen, mutta maan harjoittama apartheid-politiikka tuomittiin laajasti kansainvälisen politiikan areenalla kuten esimerkiksi YK:ssa (Jakobson 1983, 61–62, 65–66). Täten myös Suomella oli virallisesta puolueettomuudestaan huolimatta paineita ottaa kantaa asiaan. Pohjois-Irlannin osalta tilanne oli toinen. Konflikti saatettiin nähdä ensisijaisesti Yhdistyneen kuningaskunnan sisäisenä asiana. Työni aineiston osalta tämä tarkoittaa sitä, että Suomen hallituksen ei tarvinnut ottaa asiaan kantaa eikä tällöin lehtienkään tarvinnut arvostella tai tukea virallisen Suomen linjaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita että aineistossa ei olisi mitään tutkittavaa. Jutuista on löydettävissä useita kiinnostavia seikkoja, jotka voidaan tulkita

¹³ Ahon hallituksessa 26.4.1991 - 13.4.1995 olivat mukana Keskusta, Kokoomus, RKP ja Kristillinen Liitto. Holkerin hallituksessa 30.4.1987 - 26.4.1991 olivat mukana SDP, Kokoomus, RKP sekä SMP. (Valtioneuvosto.fi 2012.)

vallitsevan hegemonian teorian valossa ja näin tuoden valoon mielenkiintoisia tulkintoja suomalaisesta lehdistöstä ja yhteiskunnasta.

Pohjois-Irlannin konfliktia ei ole helppo määritellä yksiselitteisesti. Käytännössä tilanteessa oli kysymys monista tekijöistä, jotka muodostivat yhdessä monimutkaisen ongelman. Yksi ongelmista oli uskonnollinen, sillä maata ovat asuttaneet niin protestantit kuin katolisetkin, joiden keskinäiset yhteenotot juontavat vuosisatojen taakse. Uskonnolliset rajat ovat luoneet ajan myötä myös saaren kansallisuusrajat. Irlannin tasavallan ollessa katolilainen, virallisesta uskonnonvapaudesta huolimatta, protestantit yhdistivät herkästi tasavaltaan ahdasmielisen katolilaisuuden. Katolilaisuus ja katolinen Irlanti pelottivat Pohjois-Irlannin protestantteja. (McKittirick ja McVea 2002, 101–107). Tämän valossa voidaan ymmärtää protestanttien Irlannin yhdistymiseen liittyvien pelkojen nousevan myös uskonnosta, eikä esimerkiksi pelkästään IRA:n pelosta. Aineistostani ei nouse teemojen puolesta uskonto esille, mutta toimijuuden kautta se on vahvasti läsnä Helsingin Sanomien kirjoituksissa molemmilla tarkasteluajoilla. Pohjois-Irlannin kansojen jaottelussa Helsingin Sanomat käytti vuosina 1971 ja 1998 lähinnä termejä protestantit ja katolilaiset, mutta myös sanoja kuten nationalistit, ulsterilaiset tai alkuasukkaat (ainoastaan vuonna 1971). Kansan Uutiset käytti myös vuonna 1971 termejä katolilaiset ja protestantit, mutta myös eri termejä, kuten paikalliset asukkaat tai ei käyttänyt jaottelua ollenkaan. Vuonna 1998 se käytti uskonnollisten määritelmien lisäksi termejä unionistit ja nationalistit. Muista uskontoon liittyvistä toimijoista voi mainita katolisen kirkon, joka on pariin otteeseen esillä toimijana Helsingin Sanomien vuoden 1971 aineistossa. Konfliktin osapuolten jaottelu uskonnolliselta pohjalta, ottaen huomioon, että myös muita yleisesti käytettyjä termejä olisi voitu käyttää, on mielestäni osoitus siitä että lehdet näkevät uskonnolla olevan alueen ongelmissa merkittävä osa. Täten uskonnon voi toimijuuden kautta nähdä nousevan molempien lehtien teksteissä merkittävässä määrin esille.

”Brittisotilas taas hengiltä Belfastissa...Katolilaisissa kaupunginosissa Pohjois-Irlannissa on kuitenkin jo ajat sitten luovuttu malttiajattelusta ja armeijasta uskotaan jokseenkin mitä tahansa. Jos aihetta syytöksiin ei ole olemassa todellisuudessa, se keksitään ja vihaa lietsotaan eteenpäin...”

Arni, *Helsingin Sanomat* 24.8.1971.

Helsingin Sanomien 1970-luvulla ilmestyneen taustajutun kirjoittaja liittää otteessa katolilaisuuteen ”malttiasjatteluun luopumisen”. Tämä voidaan tulkita siten, että katolilaiset nähdään ajattelussaan äärimmäisyyksiin menevinä, jos jokin tietty raja on ylitetty. Uutisessa myös väitetään, että ”armeijasta uskotaan jokseenkin mitä tahansa” ja ”jos aihetta syytöksiin ei ole olemassa todellisuudessa, se keksitään ja vihaa lietsotaan eteenpäin”. Katolilaisten todetaan jutussa uskovan mitä tahansa brittiarmeijasta, joten heidät voi nähdä myös herkkäuskoisina ja helposti johdateltavissa olevina. Katolilaisten väitetään olevan myös valmiita keksimään syytöksiä armeijasta sekä lietsomaan vihaa, joka voidaan yhdistää jälleen näkemykseen katolilaisista kohtuuden hylkäävinä ihmisinä ja tämän lisäksi vielä jopa mahdollisesti valehteluun taipuvaisina.

”...Vaikka viranomaiset kuinka vakuuttelevat, että jokainen väkivallan tekijä otetaan turvasäilöön katsomatta siihen onko hän protestantti vai katolinen, pidätykset on nähty katolisten vastaisina koska ne ovat kohdistuneet juuri heihin. Tietysti asiaan vaikuttaa ratkaisevasti se, että protestantit eivät ole viime aikoina heitelleet pommeja ja ammuskelleet sotilaita, vaan se on lähinnä pysynyt katolisten harrasteena...”

Arni, *Helsingin Sanomat* 24.9.1971.

Helsingin Sanomissa julkaistun uutisen mukaan väkivaltaiset ”harrastukset” Pohjois-Irlannissa ovat lähinnä katolilaisten suorittamia. Vuoden 1971 tilastojen mukaan katolilaiset väkivaltaryhmittymät olivat vastuussa 107 ihmisen kuolemasta, kun protestanttien ääriryhmät olivat vastuussa 22 kuolleesta, joka on toki vain noin viidesosa katolilaisten ääriryhmien aiheuttamista kuolemista. Kuitenkin katolilaisia siviilejä kuoli konfliktiin liittyvän väkivallan uhreina samana vuonna 65, kun protestanttisia siviilejä kuoli 27. (McKittrick ja McVea 2002, 327.) Katolilaiset väkivaltajärjestöt olivat siis kyllä vuonna 1971 väkivaltaisempia kuin protestanttien vastaavat ryhmittymät, mutta katolilaiset siviilit joutuivat useammin väkivallan levottomuuksiin liittyvän kuoleman uhreiksi kuin protestanttiset siviilit.

”...Katolisten slummien asukkaat tuntevat olevansa sorrettuja; he etsivät tukea toisistaan: Kirkko lisää yhteenkuuluvuuden, mutta myös eristäytyneisyyden tunnetta. Itsepintainen ja laaja työttömyys imee omantunnonarvoa ja antaa liaksi aikaa hautoa katkeruutta. Alhainen sivistystaso ja köyhyys rajoittaa (sic) näköaloja...”

Arni, *Helsingin Sanomat* 16.11.1971.

Yllä olevassa reportaasin otteessa Helsingin Sanomien voidaan nähdä pitävän kirkkoa tekijänä, joka yhdistää pohjoisen katoliset mutta myös eristävän heidät ympäröivästä yhteiskunnasta. Asenteen kirkkoa kohtaan voi nähdä Suomen, sen valtamedian ja myös kansalaisten maallistumiskehityksen valossa eikä välttämättä juuri asenteena katolilaista kirkkoa vastaan. 1970-luvun alussa suomalaisten jumalanpalveluskäynnit olivat vähentyneet 1960-luvun noin 8,2 miljoonasta käynnistä, noin 6,2 miljoonaan käyntiin. Tässä valossa voi todeta kirkon vaikutuksen vähentyneen suomalaisessa yhteiskunnassa 1970-luvulle tultaessa (Huotari 1977, 221). Toisaalta lehden kirjoitukset vuodelta 1971 voi nähdä hieman antikatalilaisina, mutta joka voi johtua myös konfliktin taustojen riittämättömästä selvitystyöstä. Toisaalta jo tietyt sanavalinnat, kuten ”alkuasukkaat” huokuvat tietynlaista väheksyntää paikallista väestöä kohtaan.

”...Kiväärin ja konepistoolin laukauksia ja pommien jysähdyksiä kajahteli vain siellä täällä sotilaiden kyräillessä alkuasukkaita ja niiden kyräillessä sotilaita...”

Arni, *Helsingin Sanomat* 26.10.1971.

Vallitsevan hegemonian teorian mukaan asennoitumisen voi nähdä ehkä protestanttisen maan valtalehden protestanttisena näkemyksenä tilanteeseen. Suomessa suhtautuminen katoliseen kirkkoon oli 1960 -luvulla muuttunut aiempaa myönteisemmäksi. Esimerkiksi uusien luostareiden perustamiskielto kumottiin vuoden 1969 uskonnonvapauslaissa. Silti esimerkiksi muiden maiden kansalaisten ottaminen katolisten luostareiden jäseniksi oli kiellettyä Suomessa vuoteen 1983 asti, mikä aiheutti ongelmia katolisen kirkon toiminnalle maassamme (Ketola 2008, 43–44.) Lehden jossain määrin ennakkoluuloja sisältävien tekstien voi nähdä heijastavan yleisemmin maamme arvomaailmaa ja yhteiskunnan tilaa, jossa erilaisiin uskontokuntiin ei vielä laajemmin ollut totuttu tai tutustuttu. Heijastamalla yhteiskuntansa uskontoon liittyviä asenteita lehti tulee samalla vahvistaneeksi niitä. Samalla lehti täyttää Kuneliuksen (2003, 184–199) joukkoviestimille demokratiassa

antamista tehtävistä jatkuvuutta, vaikka tuleekin vahvistaneeksi arvoja joita ei voi pitää positiivisina. Uskonnon vaikutuksen lisäksi Helsingin Sanomat nostaa otteessa myös esille sosiaalisten olojen vaikutuksen konfliktiin laajentaen lehden näkemystä aiheeseen. Tämä voidaan nähdä ainakin lehden osittaisena onnistumisena pyrkimyksessä olla tasapuolinen ja sitoutumaton linjassaan, sillä ainakin osassa aineiston teksteissä konfliktin sosiaalisia syitä ja ulottuvuuksia pyritään tuomaan esiin.

”...Eteläenglantilaisen sotamiehen ei ole helppo pysyä tyynenä, kun ulsterilainen naisväki herjaa häntä kadulla, jos jonkinmoisilla letkautuksilla...”

”...Näissä olosuhteissa armeijan tehtävä on mitä vaikein ja vaatii erittäin tiukkoja hermoja. Ei ole täysin yllättävää että kuri joskus rakoilee...”

Arni, *Helsingin Sanomat* 24.8.1971.

Helsingin Sanomien kirjoittaja ottaa selkeästi puolensa taustajutussa, jossa käsiteltiin brittisotilaan kuolemaa ja armeijan jokapäiväistä rutiinia Pohjois-Irlannissa. Kirjoittajan mukaan on ymmärrettävää, että sotilaan on vaikea pysyä tyynenä, kun naiset heitä pilkkaavat. Jutun voi nähdä olevan yksi niistä Helsingin Sanomien teksteistä, jotka ottavat myönteisen asenteen juuri brittiarmeijaan. Suomen hyvät kauppasuhteet Yhtyneisiin kuningaskuntiin antavat mahdollisesti yhden syyn myönteiseen kirjoitteluun maan ollessa historiallisesti yksi Suomen tärkeimmistä kauppakumppaneista. Vuonna 1970 maa oli itse asiassa vielä maamme suurin kauppakumppani ja näin esimerkiksi Neuvostoliittoa ja Ruotsia tärkeämpi (Hautala 2003, 225).

”Kansalaisista Ulsterissa...Pitäessään kynsin hampain kiinni Ulsterista Lontoo on näinä vuosina harjoittanut katolisen ja protestanttisen väestön yllyttämistä toisiaan vastaan käyttämällä hyväkseen kirkkoa ja poliisikomentoa...”

Jeftmov, *Kansan Uutiset* 5.9.1971.

Kansan Uutisten teksteissä eivät uskonnollisesti jaotellut toimijat nouse esiin. Lehden vuoden 1971 teksteissä kyllä mainitaan katolilaiset ja protestantit konfliktin osapuolten määrittelyssä viidessä jutussa kuudessa, mutta niille ei anneta teksteissä juuri toimijuutta (katolilaisille annetaan kaksi toimijuutta). Sen sijaan esimerkiksi yllä olevassa artikkelin

otteessa uskonto on väline, jota siirtomaaisännät käyttävät hyväkseen hajota ja hallitse tyyliin samalla ajaessaan omaa etuaan. Esimerkiksi väite "...Lontoo on näinä vuosina harjoittanut katolisen ja protestanttisen väestön yllyttämistä toisiaan vastaan käyttämällä hyväkseen kirkkoa..." viittaa englantilaisten siirtomaaisäntien käyttävän hyväkseen väestöryhmien välisiä jännitteitä kirkon avulla pitääkseen hallussaan strategisesti tärkeän Ulsterin. Maakunnan strateginen merkitys nousee esille samassa tekstissä.

"...Englanti tarrautui Ulsteriin monistakin syistä, mutta viimekädessä strategisista...'. Ulster puolustaa Englannin pääsatamaväyliä'. Belfastin telakoilla tuotetaan kymmenesosa Ison-Britannian kaupp- ja sota-aluksista. Täällä on hyvä maaperä ja halpa työvoima..."

Jeflmov, *Kansan Uutiset* 5.9.1971.

"...Varsin yleisesti on vieläkin pyritty naamiomaan Pohjois-Irlannin mellakat protestanttien ja katolilaisen vähemmistön väliseksi uskonnolliseksi kiistaksi..."

Kansan Uutiset 14.8.1971.

Yllä olevan Kansan Uutisten pääkirjoituksen näkemyksen mukaan Pohjois-Irlannin konfliktin uskonnollisista puolista ja Iso-Britannian osallisuudesta alueen ongelmiin voidaan nähdä Esmanin (2004, 32–34) määrittelemän *instrumentalism*in valossa. Etniset jaot, johon Pohjois-Irlannin tilanteessa voidaan yhdistää myös uskonto, ovat alisteisia luokka- ja siirtomaavallalle tai vallanpitäjien luomalle illuusiolle, jonka avulla saadaan massat toimimaan halutulla tavalla, samalla kun vallanpitäjät pitävät huolta omista taloudellisista tai poliittisista eduistaan. Kyseinen ajattelutapa on useiden marxilaisten teoreetikkojen jakama. Teoria näkee porvareiden heikentävän työväenluokan solidaarisuutta jakamalla heidät etnisesti tai uskonnollisesti eri luokkiin (Esman 2004, 33). Siirtomaavaltaja on usein syytetty samankaltaisten keinotekoisien rajojen luonnista, jotka jännitteillään ovat lopulta palvelleet kolonialistisen isäntävallan taloudellisia ja poliittisia etuja. Samanlaisesta ajattelusta nousee myös Kansan Uutisten kritiikki alueen ongelmien syistä.

Toisaalta Kansan Uutisten pyrkimys väheksyä uskonnon merkitystä konfliktissa ja nähdä se siirtomaavallan välineenä alueen hallitsemiseksi, voidaan ajatella osana sosialismin ja

kommunismin asennoitumista uskontoihin ja myös SKDL:n ja SKP:n virallisen linjan ilmentymänä, joiden äänenkannattaja lehti virallisesti oli. SKDL esimerkiksi pyrki avoimesti ohjelmassaan koulujen uskonnonopetuksen poistamiseen, Yleisradion uskonnollisten ohjelmien lopettamiseen, pakolliseen siviiliavioliittoon ja hautausmaiden kansallistamiseen (Seppo 2003, 47). Toisaalta vallitsevan hegemonian teorian valossa tekstin otteet näyttävät yrityksenä haastaa Suomessa yleisenä vallinnut käsitys Pohjois-Irlannin ongelmien syistä, jotka usein nähtiin uskonnollisina. Tästä käy mielestäni todisteena esimerkiksi Helsingin Sanomien käyttämät alueen kansanryhmien jaottelut enimmäkseen uskonnolliselta pohjalta. Kansan Uutisten voi nähdä pyrkivän siis haastamaan vallitsevan hegemonian näkemystä konfliktin syistä. Lehti nostaa esille myös tärkeänä tekijänä taloudelliset seikat alueen hallinnan merkityksessä. Vaikka aihe on luonnollinen vasemmistolaiselle lehdelle, on mielenkiintoista huomata, että tätä aihetta ei Helsingin Sanomat juuri käsittele, vaan ainakin suuressa osassa vuoden 1971 aineistoa se hyväksyy brittihallinnon näkemyksen aiheeseen ilman erityisempää kritiikkiä. Tämän voi mahdollisesti nähdä valtalehden haluna olla erityisemmin kritisoimatta Suomen tärkeän kauppakumppanin sisäisiä koettuja asioita.

”...Maakunnassa työttömyysluvut ovat jatkuvasti korkeita, varattoman väestön sosiaaliset olot kehittymättömät ja laittomuudet jokapäiväisiä...”

Kansan Uutiset 14.8.1971.

Pohjois-Irlannin konfliktin yhtenä merkittävänä tekijänä olivat yhteiskunnalliset epäkohdat; kuten äänioikeuskysymykset, jotka koskettivat niin köyhempiä katolilaisia kuin protestanttejakin. Tämän lisäksi ongelmana olivat kunnallisen asumisen ja työpaikkojen syrjivä asenne katolilaisten palkkauksessa, joka johti paikoin yli 30 %:n työttömyysasteisiin 1960-luvun lopulla katolilaisvoittoisen läntisen Pohjois-Irlannin alueilla. Pohjois-Irlannin virallisen työttömyysasteen pysytellessä samaan aikaan noin 10 prosentissa. Katolilaiset olivat myös aliedustettuina maan yliopistoissa. (Bonsdorff 1971, 18, 75.) Molemmilla sanomalehdillä vuonna 1971 oli tema esillä, Kansan Uutisilla puolessa kirjoituksissa ja Helsingin Sanomissa kuudesosassa. Sen sijaan vuoden 1998 aineisto ei asiaa teemojen kautta käsitellyt, vaan aihetta lähinnä sivuttiin.

”...P-Irlanti Englannin viimeinen siirtomaa...”

Kornilov, *Kansan Uutiset* 12.8.1971.

Yllä olevan kolumnin otsikon lisäksi *Kansan Uutisissa* kirjoitetaan vuoden 1971 aineistossa ”valkoisesta siirtomaasta” ja brittiläisestä imperialismista. Itse otsikon voidaan nähdä juuri viittaavan dekolonisaatioon, jonka tuloksena suurin osa brittiläisen imperiumin alusmaista olivat vapautuneet ja jonka viimeisenä merkittävämpänä ulkomaisena valloituksena seisoo Pohjois-Irlanti, jossa vääjäämätön eli vapautuminen tulee vielä tapahtumaan. *Kansan Uutisten* voi siis nähdä rinnastavan Pohjois-Irlannin katolilaiset, vaikka juuri Etelä-Afrikan mustaan väestöön. Molemmat kansanryhmät kärsivät lehden mukaan samasta ongelmasta eli kolonisaatiosta, jossa vahvempi osapuoli on vuosisatojen ajan alistanut heikomman osapuolen ja molemmat osapuolet ovat joutuneet aikoinaan juuri brittiläisen kolonialismin armoille.

”...Katoliset jotka muodostavat kolmanneksen Ulsterin väestöstä on asetettu toisen luokan kansalaisten asemaan, he ovat eräänlaisia ”valkoisia neekereitä”. Huomattavalta osalta katolista väestöä on evätty äänioikeus...”

Jeflmov, *Kansan Uutiset* 5.9.1971.

Yllä olevassa *Kansan Uutisten* artikkelin otteessa todetaan katolilaisten olevan alistettuna arvoltaan toisen luokan kansalaisiksi. Heidät nähdään eräänlaisina Brittein saarten ”valkoisina neekereinä”. Kyseisen termin voi nähdä muistuttavan irlantilaisten kohtaamista rasismista, esimerkiksi Skotlannin kirkon kirkolliskokouksen virallisissa raporteissa vielä 1920-luvulla irlantilaiset määriteltiin erilliseksi roduksi. Irlantilaisuutta ja heidän maahanmuuttoaan Skotlantiin tuli kirkon mukaan vastustaa, sillä heidät nähtiin vaaraksi skotlantilaiselle elämäntavalle. Irlantilaisten nähtiin myös lisäävän rikollisuutta johtuen heidän alemmasta asemastaan rodullisesti. (Miles 1994[1989], 88–89.) *Kansan Uutiset* eivät kirjoita väheksyvästi kummastakaan konfliktin kansasta, vaan näkee konfliktin syypäiden olevan brittiläisten imperialistien, jotka ovat usuttaneet alueen kansat toisiaan vastaan omia tarkoituksiaan palvelleen uskontoa hyväksikäyttäen. Vallitsevan hegemonian näkemyksen haastamisen ohella kyseisen kaltainen näkemys heijastaa luonnollisesti vasemmiston arvomaailmaa ja maailmankatsomusta.

Vuoden 1971 aineistossa Kansan Uutiset pyrkii tuomaan esille Pohjois-Irlannin konfliktin syytä, joiden lehti näkee nousevan lähinnä työttömyydestä, köyhyydestä ja demokraattisten oikeuksien puuttumisesta sekä brittikolonisaatiosta. Lehden näkemys haastaa valtamediaa edustavan Helsingin Sanomien näkemyksen asiaan, joka nostaa konfliktin yhteydessä enemmän uskontoon liittyviä tekijöitä, tämä näkyy esimerkiksi lehden käyttämässä luokittelussa konfliktin osapuolista. Helsingin Sanomat tunnustaa myös sosiaalisten olojen vaikutuksen alueen ongelmiin kuten päivän 16.11.1971 otteesta käy ilmi, mutta samassa kappaleessa sosiaaliset ulottuvuudet kuitenkin yhdistetään myös uskonnollisiin tekijöihin. Tämän voi nähdä paljastavan lehden asenteellisuuden, jossa köyhyydenkin katsotaan liittyvän uskontoon, joka aiheuttaa katolilaisille niin sanottua sisäänpäin käpertymistä ja täten syventää yhteisön sosiaalisia ongelmia. Kansan Uutiset taas katselee asiaa erilaisesta näkökulmasta; se näkee esimerkiksi alueen ongelmien nousevan ensisijaisesti köyhyydestä ja työttömyydestä. Lehti tulee näin haastaneeksi jälleen vallitsevan hegemonian näkemyksen aiheeseen tarjoamalla tulkintaa, joka on luonnollinen vasemmistolaiselle lehdelle, mutta mikä jää valtamedialta huomattavasti vähemmälle huomiolle.

Kansan Uutiset on suhteessa tekstien määrään hieman Helsingin Sanomia edellä McNairin (1995. 21–22) viestintävälineille demokratiassa määrittelemien tehtävien suhteen. Molemmat kertovat Pohjois-Irlannin tapahtumista kattavasti, joskin HS tässä suhteessa on Kansan Uutisia edellä sen uhraten maakunnan tapahtumille huomattavasti enemmän palstatilaa. Toisaalta molemmat lehdet sivistävät lukijoitaan kirjoittamalla aiheesta monesta näkökulmasta, mutta Kansan Uutiset on tässä suhteessa hieman edellä monipuolisemmalla aiheen kattamisellaan. Varsinaista poliittista keskustelua ei käydä aiheesta kummankaan lehden sivuilla, joka on konfliktin paikallisen luonteen huomioon ottaen odotettavaa. Kansan Uutiset myös kritisoi vallan pitäjiä toisin kuin Helsingin Sanomat, tosin tässä tapauksessa englantilaisia, ei suomalaisia, ja katsoo heidän olevan käytännössä vastuussa katolilaisten alistamisesta. Viidennen tehtävän suhteen erityisesti KU on jälleen vahva, mutta edistää odotetusti omaa vasemmistolaista ideologiaansa.

3.2.2. Viestintäteoriat ja Pohjois-Irlannin 1998 aineisto

Vuoden 1998 aineisto lehtien osalta ei tarjoa yhtä kiinnostavaa asioita tarkasteltavaksi kuin vuoden 1971 aineisto, mutta joitakin kiinnostavia seikkoja on silti löydettävissä. Kansan

Uutiset keskittyvät jutuissaan lähes täysin rauhanprosessiin ja mitään erityisen mielenkiintoista ei sen kirjoituksista ole löydettävissä. Helsingin Sanomilla on aiheeseen laajempaa kirjoittelua kuten terrorismiin ja päivänpolitiikkaan liittyen.

”...Shankill Road on työväen asuma- aluetta ja sen on lähimmillään vain 50 metrin päässä katolisilta asuinalueilta. Ihmiset saattavat kuulla toistensa äänet Rauhan linjaksi kutsutun muurin yli, mutta eivät tunne toisiaan. Keski- ja yläluokan alueilla tällaista jakoa ei ole; he kykenevät elämään rinnatusten ja tulemaan toimeen keskenään uskontunnustukseen katsomatta...”

Sainio, *Helsingin Sanomat* 24.5.1998.

Yllä oleva Helsingin Sanomien haastattelun ote kertoo protestanttisesta työväen asuinalueesta, mutta tekstiin liitetään myös katolilainen työväenasuinalue jaon toisena osapuolena. Kyseisen jaottelun väitetään olevan olemassa vain työväen alueilla. Työväen alueilla jako on todella ollut näkyvin ja kaikista todennäköisin, mutta esimerkiksi vuonna 1991 yli 68 % Belfastin asukkaista asui uskonnollisesti jakautuneilla asuinalueilla (Shirlow 2001, 70). Kyseinen ote ei välttämättä sovi vallitsevan hegemonian teoriaan, mutta kertoo lehden asennoitumisesta konfliktiin, joka nähdään siis ensisijaisesti työväenluokan ongelmana. Kyseinen ote on kuitenkin työni kannalta mielenkiintoinen, sillä siitä on mahdollisesti nähtävissä läpi oikeistolainen asenne kyseistä konfliktia ja yleisemmin työväenluokkaa kohtaan. Ote näin vahvistaa vielä omalta osaltaan aineiston valinnan onnistumista, sillä työssäni on ollut ideana verrata vasemmistolaista lehteä oikeistolaisempaan tai vähintään keskustaan sijoittuvaan valtalehteen, jonka tunnusmerkit Helsingin Sanomat mielestäni täyttää, vaikka sen asemasta vasemmisto oikeisto akselilla voidaankin olla eri mieltä.

Mielenkiintoista on myös Helsingin Sanomien suhtautuminen entisiin terroristijohtajiin, jotka ovat kääntyneet rauhankannattajiksi ja johtavat puolueita, joilla on yhä läheiset yhteydet terrorismijärjestöihin. Lehti kirjoittaa haastattelussaan Edistyksellisen Unionistipuolueen (PUP), joka toimii terroristijärjestö Ulsterin vapaaehtoisjoukkojen poliittisena siipinä, johtajasta David Ervinesta, joka oli 1970-luvulla kärsinyt yli viiden vuoden tuomion räjähdysaineiden hallussapidosta, hyvin positiiviseen sävyyn. (Sainio, *Helsingin Sanomat* 24.5.1998.)

”...Ervine on ehtinyt osoittautua idearikkaaksi ja ennakkoluulottomaksi poliitikoksi, jonka osuutta rauhanprosessiin ei pidetä vähäisenä...”

”... Vankilassa väkivallan miehestä tuli maltillinen demokraatti...”

Sainio, *Helsingin Sanomat* 24.5.1998.

IRA:n poliittisen siiven Sinn Feinin johtajasta Gerry Adamsista taas kirjoitetaan toisessa haastattelussa hieman eri tyyliin. Hänen poliittiset taitonsa tunnustetaan, mutta yhteydet IRA:n terrorismiin pidetään selkeämmin esillä kuin Ervinen tapauksessa.

”...Adamsin valtaantulon myötä alettiin puhua kahden tason taktiikasta, jonka välineinä olivat ase ja vaaliurna. Samalla IRA:n ja Sinn Feinin välisiä siteitä ryhdyttiin tietoisesti hämärtämään, niin että Sinn Feinin johto voi nykyään väittää järjestöjen olevan kaksi aivan eri asiaa...”

”...Keinovalikoimat (Irlannin yhdistämiseksi) ovat Gerry Adamsin johdolla laajentuneet raa’asta terrorista äärimmäisen taitavaan poliittiseen ja psykologiseen laskelmointiin...”

Sainio, *Helsingin Sanomat* 21.5.1998.

On mielenkiintoista että kahdesta entisestä terroristista, jotka sittemmin sitoutuivat rauhanprosessiin, kirjoitetaan hyvin erityyppisesti. Ervinestä tekstissä tehdään jonkin tyyppinen sankari ja hänen rauhan kannalle kääntymisensä aitoutta ei erityisemmin epäillä. Adamsin kohdalla sen sijaan Helsingin Sanomien kirjoittaja on kyynisempi. Tekstistä paistaa tietynlainen ajatus siitä, että Adams on rauhaan pyrkiessäänkin aina pitänyt terrorismin mahdollisuuden avoinna, jos siitä on hyötyä Irlannin yhdistämisen saavuttamiseksi. Adamsin merkitys rauhanprosessille ja sen onnistumiselle on ollut kuitenkin äärimmäisen merkittävä. Esimerkiksi Omaghin vuoden 1998 pommi-iskun jälkeen Adams tuomitsi IRA:n sirpaleryhmän tekemän iskun, jolla pyrittiin saamaan rauhanprosessi raiteiltaan. Adams myös iskun jälkeen kutsui koolle kaikki rauhaa kannattavat Pohjois-Irlannin puoluejohtajat viestiäkseen rauhaan sitoutuneiden tahojen voimasta (*Kansan Uutiset* 18.8.1998).

”...Nostan erittäin korkealle nämä terroristiyhteyksiä omaavat poliittiset johtajat. He tekivät päättäväistä työtä omiensa parissa, he ovat jopa fyysisesti vaarassa...”

Kansan Uutiset 26.6.1998.

Terroriyhteyksiä omaavien poliitikkojen merkityksen rauhanprosessiin tunnisti myös Pohjois-Irlannissa rauhanneuvotteluiden yhtenä puheenjohtajista toiminut Harri Holkeri yllä olevassa haastattelun otteessa. Tässä valossa Helsingin Sanomien näkemys Gerry Adamsin merkityksestä prosessille ja vilpittömyydestä on mielenkiintoinen. Yksi syy kirjoituksissa terroristijohtajiin ilmenevän suhtautumiseroon voi olla antikatolilaisuus, jolloin jo 1970-luvun Helsingin Sanomien jossain määrin antikatolilaiset tekstit jatkuisivat lievemässä muodossa vuoden 1998 aineistossa. Käänteisesti voi antikatolilaisuuden nähdä myös asennoitumisena protestanttisen kansanosan puolelle. Tosin on muistettava että vuoden 1998 aineiston osalta on kyse vain yhdestä tekstistä, joten on mahdollista että kyseessä on poikkeus, mutta Ervinen paremmassa valossa esittäminen, kuin vastaavassa asemassa toimineen Adamsin on kuitenkin mielenkiintoinen seikka.

Helsingin Sanomien jutuista sekä 1971, että 1998 vuoden aineistoista jossain määrin löydettävissä oleva antikatolilaisuus on nähtävissä jo siis tietynlaisena jatkumona, koska molemmilta tarkastelukautilta on asenteellisuutta löydettävissä. Jatkumon voi nähdä liittyvän suomalaisen yhteiskunnan uskonnolliseen asenneilmastoon, joka on historiallisesti katsoen ollut jossakin määrin katolilaisvastainen, kuten olen jo aikaisemmin todennut, tukien näkemystä, jonka mukaan viestinnästä on yleensä löydettävissä myös oman yhteiskunnan arvomaailmaa heijastavia seikkoja (Kunelius 2003, 190). Toisaalta kahdella aikakaudella toistuva katolilaisvastaisuus ja jossakin määrin brittien (jollaiseksi Pohjois-Irlannin protestantit itsensä mieltävät) puolelle asettuminen voi kertoa myös valtalehden halusta miellyttää brittejä. Sen voi nähdä johtuvan halusta miellyttää tärkeää kauppakumppania, jotta hyvät kaupalliset suhteet eivät vaarantuisi, näin ainakin on mahdollista 1970-luvun aineiston osalta. Syy voi tietysti olla myös mahdollisesti jonkin tyyppisessä toimittajan henkilökohtaisessa anglofiliassa. Oli syy sitten antikatolilaisuus, halu varjella kauppaa brittien kanssa, anglofilia tai kaikki kolme syytä, voi nähdä että kyseessä on vallitsevan hegemonian näkemys konfliktiin ja sen osapuoliin, koska asenne toistuu 1990-luvulla joskin lievemässä muodossa.

Toisaalta on huomattava, että tietty katolilaisvastaisuus mitä oli HS:n teksteistä löydettävissä vuoden 1971 aineistosta, on vähentynyt joka tapauksessa merkittävästi vuoteen 1998 mennessä. Tätä muutosta voi myös tulkita Väliiverosen (1998, 26) ajatusten kautta, jonka mukaan tekstit toimivat kanavina yhteiskunnallisten muutosten tarkastelussa. Suomesta on kehittynyt 1990-luvulle tultaessa kansainvälisempi ja monikulttuurisempi yhteiskunta, jossa asiat nähdään yhä vähemmän perinteisten jakojen perusteella protestantti-katolinen tai työväenluokka-porvari, ja näin on luontevaa, että se myös heijastuu tekstien sävyyn, jotka ovat muuttuneet aikaisempaa suvaitsevammaksi ja vanhat luokkajaot vähemmän muuta elämää määritteleviksi.

McNairin (1995, 21–22) medialle määrittelemien tehtävien valossa Helsingin Sanomat on Kansan Uutisten edellä tämän aineiston osalta. Ensimmäisen tehtävän eli kansalaisten informoinnin molemmat lehdet hoitavat, mutta KU kirjoittaa aiheesta huomattavasti vähemmän. Tämän lisäksi HS on Kansan Uutisia edellä myös lukijoidensa sivistämisessä, sillä se kirjoittaa maakunnan asioista useammasta näkökulmasta. Tosin myös sillä näkökulmat ovat aikaisempaan aineistoon nähden yksipuolistuneet. Samaten kuin vuoden 1971 aineistossa, kumpikaan lehti ei varsinaisesti onnistu luomaan poliittisen keskustelun foorumia, mutta tämä todennäköisesti johtuu, kuten jo vuoden 1971 aineiston osalta totesin, konfliktin luonteesta hyvin pitkälle Yhdistyneen kuningaskunnan sisäiseksi käsitettynä asiana. Vallan toimien kritisointia ei kumpikaan lehti mainittavasti tee. Edes Kansan Uutiset ei kritisoi esimerkiksi englantilaisia samoin argumentein, kuin se teki vanhemmassa aineistossa. Tämä johtuu ehkä halusta tukea rauhanprosessia tai vasemmiston alennustilasta. Toisaalta syy voi olla lehden yleisessä uupumisessa, jonka lopulta oli alenevien levikkien vuoksi karsittava rajusti resurssejaan 1990-luvulla selviytyäkseen (Rautio 2007, 226). Viimeinen tehtävä eli poliittisten näkemysten edistämisen ja puolustamisen foorumina toimiminen ei varsinaisesti täyty kummankaan lehden osalta. HS:n osalta se on ehkä odotettavissa, koska Pohjois-Irlannin konfliktilla oli hyvin vähän yhtymäkohtia Suomen ulkopolitiikan suhteen. Toisaalta myöskään KU ei mainittavasti edistä omaa vasemmistolaista maailmankatsomustaan aineiston teksteissä, jota voi pitää jonkinlaisena yllätyksenä.

4 Johtopäätökset

Työssäni olen tarkastellut monia eri muuttujia ja olenkin mielestäni löytänyt aineistosta mielenkiintoisia seikkoja eri viestintäteorioiden valossa. Kuten olen aikaisemmin todennut, valitut teemat sekä kielellinen valta toimijuuden muodossa (jonka siis kirjoittaja aiheen toimijalle antaa) kertovat omalta osaltaan kirjoittajan henkilökohtaisesta arvomaailmasta, sekä heijastaa laajemmin myös hänen oman yhteiskuntansa arvomaailmaa. Esimerkiksi Helsingin Sanomien teemat ja toimijuudet kertovat Pohjois-Irlannin osalta, että vuonna 1971 lehti näki maakunnan ongelmien olevan ensisijaisesti turvallisuuteen ja terrorismiin ja toisaalta uskontoon liittyviä. Kansan Uutiset taas painotti uskonnon sijaan myös ihmisoikeuksia ja yhteiskunnallisia oloja. Luonnollisesti erot nousevat lehtien taustojen eroavaisuuksista ja heijastavat suomalaisen yhteiskunnan erilaisia lähestymistapoja ulkomailla sijaitsevaan kriisipesäkkeeseen. Pelkistetysti lähestymistavat kaikissa aineistoissa toimijuuksien ja teemojen osalta ovat vasemmistolainen ja oikeistolainen lähestymistapa, sillä erottelu on olemassa jossakin määrin kaikissa aineistoissa lehtien välillä. Jakautuminen tapahtuu Pohjois-Irlannin aineiston osalta akseleilla uskonto-yhteiskunnalliset olot ja terrorismi/turvallisuus-ihmisoikeudet. Tosin vuoden 1998 aineistoa molemmilla lehdillä ymmärrettävistä syistä dominoi rauhanprosessi, joka oli hyvässä myötätulessa kyseiseen aikaan. Etelä-Afrikan suhteen jakauma ei ole aivan niin selkeä, mutta ainakin vuoden 1976 aineiston osalta on löydettävissä jakauma linjalla Etelä-Afrikan sisäinen turvallisuus-länsimaiden edut. Vuoden 1991 aineisto on myös ymmärrettävistä syistä enemmän yhden aiheen hallintaa eli apartheidin purkuproessiin keskittyvää, joskin lehdet ottavat aiheeseen hyvin erilaiset lähestymistavat, jotka heijastavat luonnollisesti lehtien edustamien tahojen arvomaailmaa ja lähestymistapaa aiheeseen.

On toisaalta mainittava, että Helsingin Sanomilla on kumpaankin aiheeseen laajemmat lähestymisnäkökulmat. Se pyrkii kattamaan aiheita monista näkökannoista, vaikka luonnollisesti jokin niistä on enemmän esillä. Kansan Uutisten kirjoitukset ovat enemmän yksiulotteisia ja pyrkivät erityisesti 1970-luvun aineistoissa liittämään kaiken taloudellisiin tekijöihin sekä yleiseen taisteluun eri taloudellisten luokkien välillä sekä suurvaltasuhteisiin. Tämä näkyi myös esimerkiksi toimijuuksien osalta siinä että mustat tai mustien hallitsemat tahot saivat suhteessa vähemmän toimijuuksia kuin Helsingin

Sanomissa. Olen sitä mieltä, että tämä ei johdu Kansan Uutisten vähättelevästä asenteesta Etelä-Afrikan mustia kohtaan, vaan yksiulotteisuus jossa Etelä-Afrikan tilanne nähdään hyvin pitkälti suurvalta- ja taloudellisten suhteiden kautta yksipuolistaa myös valitettavasti myös toimijuuksia. Helsingin Sanomat on erityisesti Etelä-Afrikan vuoden 1991 aineiston osalta rohkeasti oikeistolainen/kaupallisesti ajatteleva, mutta se kuitenkin pyrkii ottamaan lehdessään esiin myös erilaisia näkemyksiä. HS ei ainoastaan uutisoi maailman tapahtumista, vaan sillä on halua selittää taustoja erilaisista näkökulmista ja antaa tilaa myös erilaisille näkemyksille. Luonnollista kuitenkin on, että jokin näkökulma on vahvempi kuin toinen. Kansan Uutiset ei pääse eikä tunnu edes pyrkivän samanlaiseen monipuolisuuteen kirjoituksissaan, vaan pysyttelee tiukasti vasemmistolaisen maailman muovaamissa näkemyksissä niin hyvässä kuin pahassakin.

On toisaalta mielenkiintoista, että Helsingin Sanomat kirjoittaa jossakin määrin väheksyvästi Pohjois-Irlannin katolilaisista erityisesti 1970-luvun aineiston osalta. Se on mielenkiintoista, koska tekstit voivat toimia yhteiskunnan tarkasteluvälineenä ja ne voivat kertoa omaa kieltään emoyhteiskuntansa arvomaailmasta (Kunelius 2003, 190). Samanlaista väheksyvää asennetta on löydettävissä vähemmän lehden kirjoituksista koskien Etelä-Afrikan mustaa väestöryhmää, sillä vain kaksi artikkelia (jotka olivat molemmat Rauha Voipion esitelmän lyhennelmiä) omasi jossain määrin väheksyvän sävyn ja nekin esitelmän pitäjän mielipiteiden vuoksi. Tämä kertoo mahdollisesti siitä, että yhteiskuntamme, kuten olen jo aikaisemmin todennut, on ollut jossakin määrin katolilaisvastainen. Vaikka Helsingin Sanomat on vuoden 1998 aineiston osalta jo huomattavasti vähemmän katolilaisvastainen, joka näkyy esimerkiksi siinä, että termit kuten alkuasukkaat tai muut negatiiviset kuvaukset katolilaisista puuttuvat, on teksteistä silti löydettävissä tietynlainen katolilaisvastainen, joskin ohut, jatkumo. Syy katolilaisvastaisuuden vähenemiseen 1990-luvulle tultaessa johtuu mahdollisesti siitä, että Suomi oli jo hiljalleen kansainvälistynyt; esimerkiksi eri uskontokuntien määrä oli noussut maassamme huimasti¹⁴ ja toisaalta valtauskonto oli menettänyt merkitystään omassa yhteiskunnassamme. Tämä näkyi esimerkiksi jumalanpalveluksiin osallistuvien määrän laskuna 1970-luvun lopun 6,9 miljoonasta vuoden 1990 5,6 miljoonaan sekä toisaalta

¹⁴ Esimerkiksi rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien määrä maassamme nousi 21:stä vuonna 1970 vuoteen 2000 mennessä 44:ään (Ketola 2008: 339).

seurakuntavaalien alentuvana äänestysprosenttina vuoden 1970 19,8 prosentista vuoden 1990 14,9 prosenttiin (Murtorinne 1995, 396, 414).

Toisaalta syy tähän asennemuutokseen saattaa liittyä Suomen kauppapolitiikkaan, sillä maallemme brittikauppa oli 1970-luvulla äärimmäisen tärkeää, koska kauppa tasapainotti tärkeällä tavalla idänkauppaa tilanteessa, jossa Suomen ulkopoliittinen ja näin myös kauppapolitiittinen liikkumavara oli vielä rajoitettua. Täten Helsingin Sanomat on saattanut omaksua asenteen, joka oli brittivallalle mieliksi ja jota toisaalta ei tarvinnut enää 1990-luvulla ylläpitää kansainvälisen tilanteen muuttuessa esimerkiksi Suomen EU-jäsenyyden ja kylmän sodan päättymisen myötä. Toisaalta myös maamme ulkomaankauppa oli monipuolistunut ja näin kauppaa brittien kanssa ei tarvinnut varjella enää niin tarkasti.¹⁵ Toisaalta 1970-luvun tekstit eivät ole ilmiselvästi brittimyönteisiä, vaan kyseinen ajattelutapa pitääkin etsiä kirjoitusten vivahteista kuten työni sivun 52 otteesta käy ilmi. Ilmiselvät kannanotot toisaalta eivät olisi tukeneet Suomen varovaista puolueettomuuspolitiikkaa, jota myös Helsingin Sanomien voidaan katsoa yleensä tukeneen. Tämä politiikka ilmeni lehtien sivuilla itsesensuurina ja yleisenä varovaisuutena kirjoitettaessa ulkopoliittisista asioista. Itsesensuuri ei kattanut ainoastaan kirjoittelua Neuvostoliitosta ja sen liittolaisista, vaan osa tutkijoista näki sen kattavan kaiken ulkopoliittikkaan liittyvän kirjoittelun. (Salminen 1996, 20–21.)

Etelä-Afrikkaa ja sen apartheid-politiikkaa ei Helsingin Sanomat puolustele. Tämä saattaa johtua maantieteestä, ongelman ollessa hyvin kaukana maastamme sekä Etelä-Afrikan asemasta vähäpätöisenä kauppakumppanina.¹⁶ Vaikka Etelä-Afrikalla oli tärkeän kauppakumppanimme Yhdistyneiden kuningaskuntien kanssa läheiset suhteet ei Helsingin Sanomat varonut tässä mielessä sanojaan ja yrittänyt mielistellä brittejä. Toisaalta siihen ei välttämättä ollut tarvetta, koska Suomen hallitus otti brittien näkemykset huomioon hienovaraisesti ulkopoliitikassaan, näin Helsingin Sanomat saattoi kirjoittaa asiasta kriittisesti, koska asia ei kuitenkaan kaikesta huolimatta liittynyt britteihin kuin välillisesti (Heino 1992, 48). Tässä tapauksessa voi todeta, että lehden liikkumavara suhteessa

¹⁵ Esimerkiksi vuonna 1970 Yhdistyneen Kuningaskunnan osuus Suomen viennin arvosta oli 17,7 % (Tilastokeskus 1977: 148–149). Vuonna 1997 se oli pienentynyt 10,0 prosenttiin (Tilastokeskus 1998: 233).

¹⁶ Vienti Etelä-Afrikkaan esimerkiksi vuosina 1979–1984 ennen tiukkoja Suomen taholta asetettuja kauppasanktiota oli 0,48 % viennin arvosta (Heino 1992: 70). Vuonna 1997 pakotteiden poistamisen jälkeen se oli taas 0,50 % viennin arvosta (Tilastokeskus 1998: 233).

ulkopolitiikan viralliseen linjaan oli riittävä, mikä saattoi johtua esimerkiksi yleismaailmallisesta apartheidin paheksunnasta ja se salli suomalaisen valtamedian ottavan etäisyyttä vallanpitäjiin ilman, että brittien ajateltiin suuttuvan asiasta.

Antikatolilaisuuden jatkumon, joka lieveni 1990-luvulle tultaessa sekä kauppasuhteiden ja kaupanteon merkityksen korostumisen näenkin osana maamme vallitsevaa hegemoniaa. Näin ollen Helsingin Sanomat on suhtautumisessaan sekä Pohjois-Irlantiin että Etelä-Afrikkaan vallitsevan hegemonian osa. Sen kirjoitusten neutraalius tai puolueellisuus on vaihdellut Suomen ulkopoliittisten tarpeiden mukaan, sillä niiden voi nähdä seuraavan yllättävän täsmällisesti myös Suomen virallisia ulkopoliittisia linjoja. Silloin kun valtion johto on ollut linjoissaan varovainen, on sitä ollut myös HS, kuten esimerkiksi vuoden 1976 Etelä-Afrikan pakotteisiin liittyvä pääkirjoitus tuo ilmi. Pakotteiden poistamista lehti kannatti todella voimakkaasti ja tällöin myös Suomen valtio toimi asiassa nopeasti ja ilman entisenlaista varovaisuutta. Täten McNairin (1995, 57–66) ja erityisesti Hallin (1980, 136–138) näkemysten valossa Helsingin Sanomat ei kirjoituksillaan vain tue vallitsevaa hegemoniaa mutta se on mahdollista jo nähdä osana hegemoniaa lehden periaatteellisesta riippumattomuudesta huolimatta, koska sen näkemykset käyvät niin usein yksiin Suomen ulkopoliittikan kanssa. Kyseisen linjan tukemisen voi mahdollisesti nähdä myös vallitsevan hegemonian suomalaisena muotona, joka sai demokraattisessa järjestelmässämme pienen ulkopoliittisen liikkumavaran myötä vahvan otteen, jossa valtalehti katsoi maamme edun vuoksi parhaaksi tukea hallituksen kulloisiakin linjoja. Toisin sanoen, kun esimerkiksi hallitsevan hegemonian ulkopoliittinen suhtautuminen on muuttunut, on muuttunut myös hegemoniaa tukevan tai jopa sen osaksi mielletävän lehden suhtautuminen. Tämä näkyvä pitävän paikkansa erityisesti Etelä-Afrikan aineiston osalta. Osaksi vallitsevaa hegemoniaa voi katsoa myös aineiston uskuntoon liittyvän puolen. Aineistosta löydettävissä oleva tietynlainen antikatolilaisuus näkyi Suomessa käytännössä esimerkiksi siinä, että ulkomaalainen ei saanut toimia Suomessa katolilaisessa luostarissa ennen vuotta 1983, joka vaikeutti luostareiden toimintaa tai että uusia luostareita ei saanut perustaa ennen vuotta 1969. Tietynlainen kielteinen suhtautuminen oli siis myös vallitsevan hegemoniaan kuuluva, sillä luonnollisesti juuri valtiovalta myöhemmin lievensi esimerkiksi kyseisiä rajoituksia (Ketola 2008, 43–44).

Kansan Uutiset on sen sijaan nähtävissä hegemonian ulkopuolisena toimijana, joka yleensä kritisoi suurvaltoja ja Suomen ulkopoliittikkaa sekä katsoo kaiken poliittisen toiminnan pohjimmiltaan liittyvän suurvaltasuhteisiin tai luokkataisteluun. Sen näkemykset eivät missään vaiheessa käy yksiin Suomen ulkopoliittikan kanssa, joten lehden voi katsoa toimineen vallitsevan hegemonian ulkopuolella sitä ja sen näkemyksiä haastaen, niin kuin politiikan saralla tekivät myös lehden taustalla vaikuttavat puolueet/järjestöt SKP ja SKDL. Lehdellä ei ole asennetta, joka viittaisi antikatolilaisuuteen vaan paremminkin yleisempään uskonnonvastaisuuteen, jossa uskonto nähdään vain vallassa olevien kapitalistien välineenä työväestön kurissa pitämiseksi. Toisin sanoen Kansan Uutiset kattaa aiheet yleisesti ottaen omasta ideologisesta näkökannastaan. Se näkee sekä Etelä-Afrikassa että Pohjois-Irlannissa olevan kysymys rahavallan suorittamista alistamisprosesseista köyhiä kansanluokkia kohtaan. Tämä näkemys on erityisen vahvaa 1970-lukujen aineistoissa, mutta se on voimakasta vielä myös Etelä-Afrikan vuoden 1991 teksteissä. Sosialistisen maailmannäkemyksen pohjavire on olemassa vielä vuoden 1998 Pohjois-Irlanninkin aineistossa, mutta lievemässä muodossa. Kansan Uutiset on ollut työni aineistossa avoimesti vasemmistolainen, kuten lehden poliittiset sidokset antavatkin odottaa. Toisaalta se, että HS on varsinkin vuoden 1991 Etelä-Afrikan aineistossa elinkeinoelämää tukevalla kannalla, kertoo myös omaa kieltään Helsingin Sanomien asemasta osana lehdistöä. Näin on helppo yhtyä Tiina Seppälän (2006, 16) näkemykseen joukkotiedotusvälineistä arvojen ja näkökulmien edistäjinä ja välittäjinä. Molemmat lehdet edistävät omista ideologisista näkökannoistaan nousevia ajatuksia. Kansan Uutiset tekee sen vain paljon selvemmin kuin Helsingin Sanomat, joka pyrkii ehkä virallisesta sitoutumattomuudestaan johtuen tekemään sen hienovaraisemmin.

Risto Kuneliuksen (2003, 212–213) esittämien kolmen kriittisen viestintäteorian valossa työni aineistot jakaantuvat myös mielenkiintoisesti. Helsingin Sanomien asema tiedotusvälineenä on aineiston valossa Kuneliuksen ensimmäisen näkemyksen suuntainen, jonka mukaan taloudelliset suhteet määrittelevät myös viestintää ja jossa viestintävälineet levittävät vallanpitäjien näkemyksiä. Kuten olen jo aikaisemmin maininnut, on lehdestä löydettävissä seikkoja, jotka viittaavat tähän suuntaan eli lehti on hyvin lähellä vallanpitäjien näkemyksiä ja samalla taloudelliset seikat nousevat usein muita tekijöitä tärkeämmiksi. Toisin sanoen HS edustaa ainakin osassa tekstejä selkeästi elinkeinoelämän etuja. Tämä tulee esiin erityisesti vuoden 1991 aineistossa. Kansan Uutiset taas on

asemoitavissa kolmannen kriittisen näkemyksen välityksellä. Lehteä ja sen asemaa suomalaisessa mediakentässä voi tarkastella näkemyksellä, jossa valta on suhteellista ja asetelmalla, jossa vallitseva hegemonia joutuu kamppailemaan olemassaolostaan. Lehden voi nähdä edustavan juuri kamppailua ja haastetta, jonka se luo vallitseville käytännöille eli hegemonialle tuomalla esiin epäkohtia ja esittämällä vaihtoehtoja.

Joukkoviestintätutkija McNairin (1995, 21–22) antamat tehtävät medialle osana toimivaa demokratiaa täytyvät aineiston valossa kiitettävästi. Molemmat lehdet informoivat tapahtumista lukijoitaan eli kertovat mitä maailmalla tapahtuu sekä pyrkivät yleisesti ottaen selittämään myös tilanteiden taustoja ja täten sivistämään lukijakuntaansa. Helsingin Sanomat myös onnistuu luomaan foorumia keskustelulle sillä sen palstoilla myös erilaiset mielipiteet saavat enemmän tilaa ja sen palstoilla on voitu sekä puolustaa että ajaa poliittisia näkemyksiä eteenpäin. Tässä suhteessa se kehittyi positiivisesti 1990-luvulle tultaessa, jolloin esimerkiksi oppositiopoliitikko saa äänensä kuuluviin eriävine mielipiteineen Etelä-Afrikan pakotteista. Kansan Uutiset taas pitäytyy enemmän yksiuolotteisessa kirjoittamisessa, jota muokkaa luonnollisesti vasemmistolainen maailmankatsomus. Erityisen ikävää on lehden sisällöllinen köyhtyminen kirjoittelun teemoittelun osalta vuoden 1998 aineistossa, sillä tällöin tekstit ovat jo hyvin yksipuolisia. Saman vuoden aineistossa lehti ei myöskään edistänyt enää mainittavasti omaa ideologiaansa. Näin lehden voin nähdä menneen taaksepäin McNairin (1995, 21–22) joukkoviestimille antamien tehtävien osalta, sillä se ei enää vuonna 1998 selitä taustoja lukijoilleen riittävästi tai toimi edes lehden omien poliittisten näkemysten edistämisforumina. Helsingin Sanomien tekstit olivatkin yleensä useammista näkökulmista kirjoitettuja. Ainoastaan vuoden 1991 Etelä-Afrikan aineisto oli näkökulmien osalta tasaväkinen. Toisin sanoen HS onnistui paremmin lukijoidensa sivistämisessä kirjoittamalla useammista näkökulmista sekä taustoittamalla tapahtumia paremmin. Toisaalta Kansan Uutiset toimii tehokkaampana vallan vahtikoirana esittämällä kritiikkiä aineiston teksteissä vallanpitäjille huomattavasti enemmän kuin Helsingin Sanomat, joka sen sijaan ei juuri esitä kritiikkiä vallanpitäjiä kohtaan missään vaiheessa ja näin ollen ei täytä sille annettua tehtävää. Onkin kenties aiheellista kysyä, onko lehden asema lähellä vallitsevaa hegemoniaa tai kenties jo osana sitä, syynä kritiikin vähyyteen? Mielenkiintoista on ajatella, että lehti ei esitä kritiikkiä edes vain sen itsensä vuoksi eli niin sanotun näytelmän esittämiseksi, jossa lehti esittäisi vallalle kriittistä toimijaa. Otantani on

toki kohtalaisen pieni ja HS on varmasti historian aikana vallanpitäjien toimia useampaan otteeseen kritisoinut, mutta silti on selvää aineiston osalta, että lehden aseman vallan toimia vahtivana kriittisenä toimijana voidaan kyseenalaistaa.

Kuneliuksen (2003, 184–202) medioille antavat hieman erilaiset, mutta osittain samat tehtävät aineiston osalta täyttyvät ainakin osittain. Molemmat lehdet tarjoavat yhteisiä puheenaiheita, joka onkin helppo tehtävä, sen sijaan siihen liittyvä me-hengen eli kiinteyden luominen on aineistossa vähemmän ilmiselvää. Tämä johtuu ehkä aineiston luonteesta, jossa me-hengen luominen saattaisi olla vaikeaa. On toki mahdollista nähdä Kansan Uutisten kirjoitusten luovan me-henkeä laajassa mittakaavassa, jossa sorretut eteläafrikkalaiset ja pohjoisirlantilaiset tarvitsevat suomalaisen työväen solidaarisuutta ja apua taistelussaan riistäjiä vastaan. Jatkuvuuteen liittyvän tehtävän täyttää erityisesti Kansan Uutiset, sillä sen vasemmistolainen ja tasa-arvoon pyrkivä maailmankatsomus on löydettävissä lehden teksteistä molemmilta vuosikymmeniltä. Toisaalta negatiivisessa mielessä jatkuvuutta edustaa myös Helsingin Sanomien antikatalilaisuus, joka tosin on 1990-luvun aineisto osalta huomattavasti vähentynyt. Kuneliuksen kolmas medialle antama tehtävä on sama, kuin McNairilla eli vallan toimien vahtiminen. Kuten jo totesin, Kansan Uutiset täytti kyseisen tehtävän tehokkaasti mutta se, että joutuiko valtion päättäjät ottamaan vasemmiston mielipiteet huomioon tehdessään päätöksiä esimerkiksi Etelä-Afrikan pakotteiden poistamisen yhteydessä, on vaikeampi tietää. Neljännen tehtävän, eli taloudellisen tehokkuuden kannalta aineisto on vaikeampi, mutta jos yhtenä merkinä taloudellisen tehokkuuden osalta pitää tutkivaa journalismia, niin molemmat lehdet sitä tekivät esimerkiksi kirjoittamalla asioiden taustoista. Kansan Uutiset kuitenkin täytti tämän tehtävän paremmin, sillä se nosti esille tehokkaammin niin sanottuja epäkohtia.

Kuten jo totesin aikaisemmin, vaikka Kansan Uutiset ei kirjoittanut valitsemistani aiheista monista eri näkökulmista, se täydensi kuitenkin hyvin Helsingin Sanomien puutteita suomalaisen joukkoviestintäkentän kokonaisuutta ajatellen, olemalla kriittisempi vallanpitäjien toimia kohtaan. Itselleni oli myös yllätys että Helsingin Sanomat jo 1970-luvulla kirjoitti asioista hyvin erilaisista näkökulmista ja näin samalla vahvasti omalta osaltaan suomalaista demokratiaa, vaikka samalla se oli mielipiteineen hyvin lähellä vallanpitäjien näkemyksiä. Yleisesti ottaen lehdet täyttivät tehtävänsä osana suomalaista demokratiaa hyvin toisiaan täydentäen. Molemmat lehdet ovat tuoneet kansalaisten

keskusteluun aiheita uutissoinneillaan ja antaneet täten heille tietoa siitä, mitä yhteiskunnassa ja maailmassa tapahtuu. Tuomalla tietoa kansalaisille heitä ympäröivistä tapahtumista ja asioista ne ovat olleet mukana prosessissa, jossa luodaan ns. kansan mielipide ja jolla on oma vaikutuksena ulkopolitiikan luonnissa. (Carey 1997, 332.) Näin ollen katson, että molemmat lehdet puutteistaan huolimatta, ovat antaneet tärkeän panoksensa suomalaisen demokratian osasina sen toimintaa avittaen.

Toisaalta kuten Esa Väliverronen (1998, 26) on todennut mediatekstejä tutkimalla voimme tarkastella yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia. Maamme on tekstien valossa muuttunut 1970-luvulta 1990-luvulle tultaessa suvaitsevammaksi eri uskontokuntia ja erilaisia ihmisiä kohtaan. Tästä kertoo esimerkiksi kyseenalaisten sanavalintojen ja kuvauksien poistuminen lehtien sivuilta kirjoitettaessa Pohjois-Irlannin katolilaisista ja Etelä-Afrikan mustista. Myös perinteiset luokat ja määritelmät ihmisen asemasta yhteiskunnassa olivat hämärtyneissä, joka näkyy esimerkiksi Kansan Uutisten tyylinmuutoksena vuoden 1998 aineistossa. Perinteinen aggressiivinen vastakkainasettelu oli väistynyt rauhallisemman ja pohtivamman kirjoittelutyylin tieltä kuitenkin vasemmistolaisia arvoja unohtamatta.

Työni aineiston kautta olen myös voinut peilata Suomen ulkopolitiikan linjoja ja niissä tapahtuneita linjavaihdoksia vuosikymmenten välillä sekä yleisesti maamme poliittisessa ilmapiirissä tapahtuneita muutoksia. Voidaan todeta että maamme ulkopolitiikka muuttui aikaisempaa rohkeammaksi, mistä kertoo Helsingin Sanomien päättäväiset kannanotot Etelä-Afrikan pakotteiden poistamisen puolesta. 1970-luvulla ulkopolitiikka oli harkitsevaista, josta kertoo myös varovaisempi ulkopolitiikan kattaminen erityisesti HS:n osalta. On mahdollista vetää johtopäätös, että varovaisuus ulkopolitiikan aiheissa 1970-luvulla Helsingin Sanomien osalta saattoi johtua ainakin osittain suomettumisen luomasta ilmapiiristä ja samalla samassa suomettuneessa hegemoniassa toimimisesta. Kun suomettumisen aika päättyi, päättyi myös Helsingin Sanomien ulkopoliittinen varovaisuus. Tosin vuoden 1991 aineistossa on suomettumisen kulttuuri ehkä vielä nähtävissä tietyssä valossa, sillä lehti ei sano ääneen miksi pakotteet pitäisi poistaa ja kenelle niiden poistamisesta olisi eniten hyötyä vaan tämä tieto on luettava paremminkin rivien välistä. Täydellinen suomettumisen ajan varovaisuus ja itsesensuuri oli jo vaihtunut määrätynlaiseen itsenäisyyteen suhteessa ulkopoliittiseen kannanottoon lehtien palstoilla. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että HS otti ylipäättään niin vahvasti kantaa ulkopolitiikan

hoitoon ja linjoihin, jota se ei aikaisemmin todennäköisesti olisi tehnyt. Toisaalta täysi avoimuuden aika ei ollut vielä koittanut ulkopoliitikasta kirjoitettaessa. Suomalaisten joukkotiedotusvälineiden ulkopoliittinen varovaisuus ja itsesensuurin mureneminen oli alkanut joidenkin näkemysten mukaan 1980-luvun puolessa välissä glasnostin ja perestroikan tuomien muutosten antaessa myös rohkeutta Suomessa kirjoittaa rohkeammin ulkopoliittisista aiheista (Salminen 2006, 42–47).

Myös suomalaisen vasemmiston voi aineiston valossa todeta muuttuneen. Se on menettänyt 1990-luvulle tultaessa osan aiemmasta aggressiivisuudestaan, joka ei välttämättä ole huono asia tekstin yleisen luettavuuden kannalta, mikä kuitenkin ole vähentänyt lehden kritiikkiä kapitalismin luomia epäkohtia kohtaan. Toisaalta on mielenkiintoista huomata, että keskellä reaaliosialismin kriisiä vuonna 1991 Kansan Uutiset vaikuttaa ehkä uutisoinnissaan vahvemmalta ja itsenäisemmältä kuin 1970-luvulla. Tämä lehden vahva tila vaihtuu vuoden 1998 aineistoon mennessä määrätynlaiseen alennustilaan, jossa lehden vähentyneet resurssit ovat johtaneet tilanteeseen, jossa ulkopoliittikka on huomattavasti vähemmän esillä. Väliverroksen näkemykset täydentävät mielestäni vallitsevan hegemonian teoriaa, sillä yhteiskunnalliset muutokset maassamme ovat tietysti myös yhteydessä vallitsevaan hegemoniaan ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin, jotka ovat nähtävissä erityisesti Helsingin Sanomien tekstien kautta.

Lähteet ja kirjallisuus

Primaariaineisto:

Aarnio, Heikki (1971). Ulsterin ruutitynnyri: Luokkasota, uskonsota vai separatistien kapina. *Helsingin Sanomat*, 14.8.1971.

Alexandrov, Aleksei (1976). Afrikka sanoo ei. *Kansan Uutiset*, 28.9.1976.

Alli, Heikki (1976). Toiset aikeet Etelä-Afrikassa. *Helsingin Sanomat*, 26.9.1976.

Arni, Erkki (1971). Faulkner jatkaa nykyistä linjaansa. *Helsingin Sanomat*, 20.8.1971.

Arni, Erkki (1971). Brittisotilas taas hengiltä Belfastissa. *Helsingin Sanomat*, 24.8.1971.

Arni, Erkki (1971). Tuhoisa räjähdys keskellä Belfastia. *Helsingin Sanomat*, 26.8.1971.

Arni, Erkki (1971). Belfastin pommit haavoittivat 39:ää. *Helsingin Sanomat*, 3.9.1971.

Arni, Erkki (1971). Syvä salaperäisyys verhoaa Lynchin ja Heathin tapaamista. *Helsingin Sanomat*, 7.9.1971.

Arni, Erkki (1971). Ulsterin asema jähmetti neuvottelut. *Helsingin Sanomat*, 8.9.1971.

Arni, Erkki (1971). Parlamentti vaatii uudistuksia Pohjois-Irlandiin. *Helsingin Sanomat*, 24.9.1971.

Arni, Erkki (1971). Pääministerit etsivät ratkaisua. *Helsingin Sanomat*, 28.9.1971.

Arni, Erkki (1971). Kidutusväitteitä on jo tutkittu Pohjois-Irlannissa. *Helsingin Sanomat*, 20.10.1971.

Arni, Erkki (1971). Ulsterissa vaihteeksi rauhallista. *Helsingin Sanomat*, 26.10.1971.

Arni, Erkki (1971). Uusi varovainen aloite Ulsterissa. *Helsingin Sanomat*, 27.10.1971.

Arni, Erkki (1971). Karmiva varoitus brittiarmeijalta. *Helsingin Sanomat*, 28.10.1971.

Arni, Erkki (1971). Paisley pelottelee: Itsehallinto uhattuna. *Helsingin Sanomat*, 2.11.1971.

Arni, Erkki (1971). IRA, pommimiehet katolisten suojana. *Helsingin Sanomat*, 13.11.1971.

Arni, Erkki (1971). Ulster, maakunta vihan kierteessä I: Viha ja katkeruus kasvavat Belfastin ahtaissa slummeissa. *Helsingin Sanomat*, 16.11.1971.

Arni, Erkki (1971). Ulster, maakunta vihan kierteessä II: Slummini on linnani sanovat protestantit. *Helsingin Sanomat*, 17.11.1971.

Arni, Erkki (1971). Ulster, maakunta vihan kierteessä III: Jysähtelevät pommit repivät Belfastia. *Helsingin Sanomat*, 18.11.1971.

Arni, Erkki (1971). Ulster, maakunta vihan kierteessä IV: Kadut ja kujat ovat kuin ampumaratoja. *Helsingin Sanomat*, 19.11.1971.

Arni, Erkki (1971). Ulster, maakunta vihan kierteessä V: Historian taakka ihmismielen pahin myrkyttäjä. *Helsingin Sanomat*, 20.11.1971.

Arni, Erkki (1971). Ulster, maakunta vihan kierteessä VI: Uusi selkkaus seuraa aina ratkaisuyritystä. *Helsingin Sanomat*, 21.11.1971.

Arni, Erkki (1971). Kuka uskaltaa ja mitä. *Helsingin Sanomat*, 22.11.1971.

Bonsdorff von, Johan (1998). Rauhanprosesseja kolmella alueella. *Kansan Uutiset*, 30.4.1998.

Deinitshenko, Gennadi (1971). Pohjois-Irlanti ”valkoinen siirtomaa”. *Kansan Uutiset*, 10.8.1971.

Friendly, Alfred (1971). IRA-tehokas terroristiliike. *Helsingin Sanomat*, 22.9.1971.

Guardian, the (1976). Valkoiset siviilit aseistautumassa. *Helsingin Sanomat*, 24.9.1976.

Guardian, the (1976). Useimpia mustia ammuttiin selkään. *Helsingin Sanomat*, 16.10.1976.

Guardian, the (1976). Carter rohkaisee sijoituksia Etelä-Afrikkaan. *Helsingin Sanomat*, 5.11.1976.

Helsingin Sanomat (1971). Väkivallan noidankehä. 11.8.1971.

Helsingin Sanomat (1971). Pohjois-Irlannin tulevaisuus. 7.9.1971.

Helsingin Sanomat (1976). Aikaa ostamassa. 8.9.1976.

Helsingin Sanomat (1976). Kissingerin safari. 22.9.1976.

Helsingin Sanomat (1976). Suuret Afrikassa. 3.10.1976.

Helsingin Sanomat (1976). Etelä-Afrikan pääkirkko puoltaa rotuerottelua 26.10.1976.

Helsingin Sanomat (1976). Eteläisen Afrikan olot järjestettävä YK:ssa. 27.10.1976.

Helsingin Sanomat (1976). Diskriminointi YK:ssa. 28.10.1976.

Helsingin Sanomat (1976). Laiskanläksy. 16.11.1976.

Helsingin Sanomat (1991). Etelä-Afrikasta normaali valtio. 19.6.1991.

Helsingin Sanomat (1991). Suomi luopuu Etelä-Afrikan kauppakiellosta/Etelä-Afrikan kauppaa vapautuu, Suomi luopuu maanantaina kauppakiellosta ensimmäisenä Pohjoismaista. Presidentti Koivisto allekirjoitti asetuksen pakotteiden poistamisesta. 29.6.1991.

Helsingin Sanomat (1991). Etelä-Afrikka tulossa takaisin. 11.7.1991.

Helsingin Sanomat (1991). Etelä-Afrikan apulaiskauppa-ministeri Suomeen. 14.7.1991.

Helsingin Sanomat (1998). Irlannin saari äänesti tulevaisuuden puolesta. 24.5.1998.

Herbstein, Denis (1976). Pidätys-kidutus-vapautus-pidätys. *Helsingin Sanomat*, 22.9.1976.

Hoviseppä, Matti (1991). Etelä-Afrikka pääsi kuin koira veräjältä. *Kansan Uutiset*, 11.7.1991.

Hölttä, Matti (1971). Pohjois-Irlannin vaihtoehdot. *Kansan Uutiset*, 4.11.1971.

Immonen, Otso (1976). Suomen tuomio rotuerottelulle. *Helsingin Sanomat*, 29.10.1976.

Isotalus, Päivi (1998). Britannia ja Irlanti vauhdittivat rauhaneuvotteluja Belfastissa. *Helsingin Sanomat*, 9.4.1998.

Isotalus, Päivi (1998). Kolme kummisetää rauhansopimuksen takana. *Helsingin Sanomat*, 10.4.1998.

Isotalus, Päivi (1998). Pohjois-Irlannin rauhanneuvottelut jatkuivat tiivinä myöhään yöhön. *Helsingin Sanomat*, 10.4.1998.

Isotalus, Päivi (1998). Pohjois-Irlannin rauhansopimus lähellä. *Helsingin Sanomat*, 10.4.1998.

Jeflmov, Nikolai (1971). Kansalaissota Ulsterissa. *Kansan Uutiset*, 5.9.1971.

Johansson, Peik (1991). Etelä-Afrikan kaupasta teollisuuden lamalääke/Kauppoja ei ole vielä syntynyt. *Kansan Uutiset* 17.7.1991.

Johansson, Peik (1991). Ahneita sikoja. *Kansan Uutiset* 18.7.1991.

Johansson, Peik (1991). Suomen päätös sai huomiota Etelä-Afrikassa/Pakotteiden poistamiseen reagoitiin Etelä-Afrikassa. *Kansan Uutiset* 18.7.1991.

Kane-Berman, John (1976). Muukalaisia omassa maassaan. *Helsingin Sanomat*, 2.11.1976.

Kansan Uutiset (1971). Natsien menetelmät Pohjois-Irlannin keskitysleireissä. 23.10.1971.

Kansan Uutiset (1976). Valkoisen vallan kuolinkamppailu. 6.9.1976.

Kansan Uutiset (1976). Kissinger hääriä Afrikassa: USA:n uudessa Afrikan politiikassa ei ole mitään todella uutta. 9.9.1976.

Kansan Uutiset (1976). Toveri X. 11.9.1976.

Kansan Uutiset (1976). Sukkuladiplomaatti vauhdissa. 12.9.1976.

Kansan Uutiset (1976). SKP:n keskuskomitea: Rotusortoa ja riistoa vastaan edistyksen ja vapauden puolesta. 22.9.1976.

Kansan Uutiset (1991). Viimeinen apartheid-laki kumoamatta. 19.6.1991.

Kansan Uutiset (1991). Pakotteiden purku ennaikaista. 2.7.1991.

Kansan Uutiset (1991). Amerikkalaisyhtiöillä ei kiirettä E-Afrikkaan. 12.7.1991.

Kansan Uutiset (1998). Rauha Pohjois-Irlantiin. 15.4.1998.

Kansan Uutiset (1998). Harri Holkerilla oli Pohjois-Irlannissa melkein mahdoton tehtävä. 26.6.1998.

Karen, Lauri (1976). Kissingerin safaria epäillään, SWAPO torjui sovitteluyritykset. *Helsingin Sanomat*, 9.9.1976.

Karen, Lauri (1976). Kissinger epäilyjen saattamana Afrikkaan. *Helsingin Sanomat*, 14.9.1976.

Karen, Lauri (1976). Sorsa vaatii ratkaisua Eteläiseen Afrikkaan. *Helsingin Sanomat*, 30.9.1976.

Kivinen, Olli (1971). Ulsterin kriisi syvenee yhä. *Helsingin Sanomat*, 23.10.1971.

Kivivuori, Ilppo (1991). Väärä signaali Suomelta. *Kansan Uutiset* 19.7.1991.

Koponen, Juhani (1976). Etelä-Afrikan napanuorassa. *Helsingin Sanomat*, 26.10.1976.

Kornilov, Juri (1971). P-Irlanti Englannin viimeinen siirtomaa. *Kansan Uutiset*, 12.8.1971.

Lavonius, Leena (1998). Holkeri: Kansan käsissä. *Helsingin Sanomat*, 14.4.1998.

Lewis, Anthony (1976). Kuinka kauan Etelä-Afrikka. *Helsingin Sanomat*, 18.10.1976.

Los Angeles Times (1976). Katoliset vaativat oikeutta mustille. *Helsingin Sanomat*, 6.9.1976.

Mkhondo, Rich (1991). Apartheid-järjestelmän kuolema on liioittelua. *Helsingin Sanomat* 20.6.1991.

New York Times, the (1976). Poliisi jahtaa punaista neilikkaa. *Helsingin Sanomat*, 6.9.1976.

New York Times, the (1976). Vorster hyväksyi rahoitusaikheet. *Helsingin Sanomat*, 10.9.1976.

New York Times, the (1976). Kissinger ei tapaa vangittuja johtajia. *Helsingin Sanomat*, 20.9.1976.

New York Times, the (1976). Vorster: Valta pysyy valkoisilla. *Helsingin Sanomat*, 20.10.1976.

New York Times, the (1976). YK:n yleiskokous julisti Transkeiniin saartoon. *Helsingin Sanomat*, 28.10.1976.

New York Times, the (1976). Yleiskokous hyväksyi apartheid-kampanjan. *Helsingin Sanomat*, 11.11.1976.

Pajunen, Veikko I. (1976). Vorster toivoi Kissingeriä sovittelijaksi/Vorster ei suostu painostamaan Rhodesiaa sopuun mustien kanssa. *Helsingin Sanomat*, 6.9.1976.

Pajunen, Veikko I. (1976). Kissinger tarjosi sukkuladiplomatiaa/Kissinger tarjosi ohjelmaansa. *Helsingin Sanomat*, 7.9.1976.

Pennanen, Erkki (1976). NL toivoo umpikujaa. *Helsingin Sanomat*, 28.9.1976.

Pusa, Ari (1991). KOK hyväksyi Etelä-Afrikan olympiaperheeseen/KOK ja Etelä-Afrikka löivät kättä. Etelä-Afrikka vapautui olympiasaarrosta, mutta ei välttämättä ole mukana Tokiossa tai Barcelonassa. *Helsingin Sanomat*, 10.7.1991.

Rautava, Timo (1998). Bill Clinton puhutteli uppiniskaiset neuvottelijat. *Helsingin Sanomat*, 10.4.1998.

Riski, Leo (1976). Vorster taktikoi heimoriidoilla. *Helsingin Sanomat*, 19.9.1976.

Ruonaniemi, Paavo (1976). Imperialistien peli Etelä-Afrikassa. *Kansan Uutiset*, 10.10.1976.

Sainio, Juha (1998). Portadownin teloitus murentaa P-Irlannin rauhaa. *Helsingin Sanomat*, 23.4.1998.

Sainio, Juha (1998). Drumcreen marssi testaa P-Irlannin rauhan. *Helsingin Sanomat*, 24.4.1998.

Sainio, Juha (1998). Sinn Fein lykkäsi kantaansa Stormontin sopimuksesta. *Helsingin Sanomat*, 28.4.1998.

Sainio, Juha (1998). IRA ei luovuta aseitaan. *Helsingin Sanomat*, 1.5.1998.

Sainio, Juha (1998). IRA pehmentämässä vanhoja sääntöjään. *Helsingin Sanomat*, 7.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Pohjois-Irlannin rauhansopimuksen vastustus kasvanut. *Helsingin Sanomat*, 16.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Terroristiryhmä vastusti Pohjois-Irlannin sopua. *Helsingin Sanomat*, 17.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Bill Clinton varoitti irlantilaisia hylkäämästä Pohjois-Irlannin rauhaa. *Helsingin Sanomat*, 19.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Mellakkapoika vetosi rauhan puolesta Pohjois-Irlannissa. *Helsingin Sanomat*, 20.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Sinn Fein –puolueesta kasvoi poliittinen voimatekijä. *Helsingin Sanomat*, 21.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Irlannin saari äänesti rauhasta. *Helsingin Sanomat*, 23.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Protestanttikylä elää 'Jumalan ja Ulsterin puolesta'. *Helsingin Sanomat*, 23.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Rauhansopimus voitti Irlannin kaksoisvaaleissa. *Helsingin Sanomat*, 24.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Vankilavuodet kasvattivat David Ervinestä rauhantaistelijan. *Helsingin Sanomat*, 24.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Terroristien aseiden luovutus seuraava iso kiistakysymys P-Irlannissa. *Helsingin Sanomat*, 25.5.1998.

Sainio, Juha (1998). Äärikatolilaisten autopommi kiristi vaalitunnelmaa Pohjois-Irlannissa. *Helsingin Sanomat*, 25.6.1998.

Sainio, Juha (1998). Pohjois-Irlantilaiset äänestivät vilkkaasti. *Helsingin Sanomat*, 26.6.1998.

Setunski, Nikolai (1976). USA:n monopolit tukevat Vorsteria. *Kansan Uutiset*, 12.9.1976.

Simpura, Jorma (1971). Pohjois-Irlannin tilanne. *Kansan Uutiset*, 14.8.1971.

TASS (1976). Kissinger rasistien puolustajana. *Kansan Uutiset*, 13.9.1976.

TASS (1976). Kissinger tyrkyttämässä palveluksiaan Afrikassa. *Kansan Uutiset*, 14.9.1976.

TASS (1976). USA tyrkyttää Afrikassa epäilyttävää kompromissia. *Kansan Uutiset*, 19.9.1976.

TASS (1976). Kissingerin tarkoitus oli hillitä vapaustaistelua. *Kansan Uutiset*, 25.9.1976.

TASS (1976). Ydinteollisuus laajenee Etelä-Afrikassa. *Kansan Uutiset*, 26.9.1976.

TASS (1976). Vorster aikoo jatkaa rotusortajien valtaa. *Kansan Uutiset*, 9.11.1976.

Tiilikainen, Teppo (1991). Etelä-Afrikan kauppa aiotaan vapauttaa, pakotteista luovutaan hallituksen päätöksellä eduskuntaa kuulematta. *Helsingin Sanomat*, 27.6.1991.

Toiviainen, Lauri (1991). Bush lakkautti Etelä-Afrikan kauppasaarron, ANC moitti päätöstä enneaikaiseksi ”poliittisia vankeja ei ole vapautettu”/Bush kumosi Etelä-Afrikan saarron, USA aloittaa uudelleen vientisuhteet, mutta aseiden vienti pysyy kiellettyinä/Kanada toista mieltä. *Helsingin Sanomat*, 11.7.1991.

Vahtera, Antti (1976). Etelä-Afrikka otettiin takaisin shakkiperheeseen *Helsingin Sanomat*, 14.11.1976.

Vainio, Markku (1976). YK tiukentaa kantaansa. *Kansan Uutiset*, 21.11.1976.

Vainio, Markku (1998). Toivon kipinä. *Kansan Uutiset*, 8.4.1998.

Viialainen, Matti (1991). ANC pohtii siirtymävaihetta Durbanissa. *Kansan Uutiset*, 3.7.1991.

Voipio, Rauha (1976). Eteläisen Afrikan kirkot ja rotusorto. *Helsingin Sanomat*, 29.10.1976.

Washington Post, The (1976). Levottomuudet levisivät myös valkoisten alueelle. *Helsingin Sanomat*, 11.9.1976.

Washington Post, The (1976). Vierailu pönkittää Vorsterin arvovaltaa. *Helsingin Sanomat*, 18.9.1976.

Zhukov, Juri (1976). Kissinger yrittää pelastaa rasistit. *Kansan Uutiset*, 8.9.1976.

Kirjallisuuslähteet

Bonsdorff von, Johan (1971). *Pohjois-Irlanti*. Helsinki: Tammi.

Björkbacka, Oiva (2007). Puolue ja puoluelehti. Teoksessa Leppänen, Veli-Pekka (toim.), *Etusivu uusiks!: Kansan Uutisten viisi vuosikymmentä*, ss. 219-223. Helsinki: Kansan Uutiset.

Carey, James (1997). Afterword: The Culture in Question. Teoksessa Stryker Munson, Eve and Catherine A. Warren (eds.), *James Carey: a Critical Reader*, ss. 308-339. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Carruthers, Susan L. (2000). *The Media at War: Communication and Conflict in the Twentieth Century*. Basingstoke: Macmillan.

Coogan, Tim Pat (2002). *The IRA*. (Uudistettu painos). New York: Palgrave

Ekman-Salokangas, Ulla, Eeva-Liisa Aalto ja Raimo Salokangas (1988). Helsingin Sanomat. Hakuteoksessa Päiviö Tommila (päätoim.), *Suomen lehdistön historia 5, hakuteos Aamulehti- Kotka Nyheter*, ss.130–133. Kuopio: Kustannuskiila.

Esman, J. Milton (2004). *An Introduction to Ethnic Conflict*. Cambridge: Polity Press.

Hall, Stuart (1980). Encoding/decoding. Teoksessa Hall, Stuart, Dorothy Hobson, Andrew Lowe and Paul Willis (eds.), *Culture, Media, Language*, ss. 128-138. London: Hutchinson & Co.

Hautala, Heikki (2003). *Suomen talouselämän rakenne ja kehitys*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Heino, Timo-Erkki (1992). *Politics on paper: Finland's South Africa Policy 1945-91*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.

Huotari, Voitto (1977). Kirkollinen toiminta toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Markku Heikkilä ja Eino Murtorinne (toim.), *Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla*. Kirjapaja.

Jakobson, Max (1983). 38. Kerros. Helsinki: Otava.

Jakobson, Max (1992). Vallanvaihto. Helsinki: Otava.

Junnila, Tuure (1988). Etelä-Afrikka – ihmisoikeudet - Suomen ulkopoliittikka. Alea-Kirja.

Jyrkiäinen, Jyrki ja Eero Savisaari (2000). Sanomalehdistön nykytila. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle ja Osmo A. Wiio (toim.), *Suomen mediamaisema*, ss. 62–76.

Kaartinen, Marjo (2004). Neekerikammo: Kirjoituksia vieraan pelosta. Turku: K&H.

Ketola, Kimmo (2008). Uskonnot Suomessa 2008: käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kivistö, Kalevi (2007). Skdl hallituksissa – härikkö vai hissukka? Teoksessa Leppänen, Veli-Pekka (toim.), *Etusivu uusiks!: Kansan Uutisten viisi vuosikymmentä*, ss. 73–80. Helsinki: Kansan Uutiset.

Koskenniemi, Martti (1994). Kansainväliset pakotteet ja Suomi. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Kunelius, Risto (1996). *The News, Textually Speaking*. Tampere: University of Tampere.

Kunelius, Risto (2003). *Viestinnän vallassa*. (5. uudistettu painos). Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Malmberg, Tarmo (1998). Yhteiskunta, mediat ja tiede. Lyhyt 1900-luvun joukkoviestintä- ja mediatutkimuksen historia. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija ja Risto Kunelius (toim.), *Viestinnän jäljillä*, ss. 417–429. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

McKittrick, David and David McVea (2002). *Making Sense of the Troubles*. (Uudistettu painos). Chicago: New Amsterdam Books.

McNair, Brian (1995). *An Introduction to Political Communication*. London: Routledge.

Meredith, Martin (2006). *The State of Africa: a History of Fifty Years of Independence*. London: The Free Press.

Metsämuuronen, Jari (2006). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Helsinki: International Methelp.

Miles, Robert (1994/1989). *Rasismi*. Suomentanut Antero Tiusanen ja Juha Koivisto. Tampere: Vastapaino.

Möra, Tuomo (1996). Journalistit rutiinien verkossa. Teoksessa Luostarinen Heikki, Ullamaija Kivikuru ja Merja Ukkola (toim.), *Sopulisilppuri: Mediakritiikin näkökulmia*, ss. 105–116. Helsingin Yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Murtorinne, Eino (1995). *Suomen kirkon historia 4: Sortovuosista nykypäiviin 1900-1990*. Porvoo: WSOY.

Nieminen, Hannu (1998). Viestintä ja demokratia. Kohti pluralistista julkisuutta? Teoksessa Kivikuru, Ullamaija ja Risto Kunelius (toim.), *Viestinnän jäljillä*, ss. 275–299. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Nousiainen, Jaakko (1992). *Suomen poliittinen järjestelmä*. (9. ajanmukaistettu painos). Porvoo: WSOY.

Pietikäinen, Sari (2002). Etniset vähemmistöt uutisissa: käsitteitä ja aikaisempien tutkimusten kertomaa. Teoksessa Pentti Raittila (toim.), *Etnisyys ja rasismi journalismissa*, ss. 14–30. Helsinki: Suomen Journalistiliitto.

Puhakka, Sirpa ja Seija Ridell (1996). Poliitiikkaa ja politiikkaa uutisessa: Hallitus, oppositio ja Helsingin Sanomat. Teoksessa Luostarinen Heikki, Ullamaija Kivikuru ja Merja Ukkola (toim.), *Sopulisilppuri: Mediakritiikin näkökulmia*, ss. 177–198. Helsingin Yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Rautio, Yrjö (2007). Sitoutumattomaksi ja jälleen puoluelehdeksi. Teoksessa Leppänen, Veli-Pekka (toim.), *Etusivu uusiks!: Kansan Uutisten viisi vuosikymmentä*, ss. 224–227. Helsinki: Kansan Uutiset.

Salminen, Esko (1988). Sitoutumattomuuden ja laajenevan informaation aika 1950-1980. Teoksessa Päiviö Tommila (päätoim.), *Suomen lehdistön historia 3, Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*, ss. 141–305. Kuopio: Kustannuskiila.

Salminen, Esko (1996). Vaikeneva valtiomahti. Helsinki: Edita.

Salminen, Esko (2006). Mediavallan aika. Poliitiikka tiedotusvälineissä Mauno Koivistosta Tarja Haloseen. Helsinki: Edita Publishing.

Seppo, Juha (2003). *Uskonnonvapaus 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Seppälä, Tiina (2002). Media tutkimuskohteena. Sota, Lehdistö ja sisällönerittely. Teoksessa Tennberg, Monica (toim.), *Kansainvälisten suhteiden tutkimusopas*, ss. 189–206. Rovaniemi: P.S.C. Inter.

Seppälä, Tiina (2004). Media, Sota ja (ulko)politiikka. Teoksessa Luoma-aho, Mika, Sami Moisio ja Monica Tennberg (toim.), *Poliitiikan tutkimus Lapin yliopistossa*, ss. 197–229. (2.painos). Rovaniemi: P.S.C. Inter.

Seppälä, Tiina (2006). Sota ja sodan julkisuuden hallinta Yhdysvaltojen valta-aseman rakentamisessa ja ylläpitämisessä - Persianlahden sodasta terrorismin vastaiseen sotaan. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

- Shirlow, Pete (2001). Fear and Ethnic Division. *Peace Review* 13(1), 67–74
- Taylor, Philip M. (1997). *Global Communications, International Affairs and the Media since 1945*. London & New York: Routledge.
- Thompson, Leonard (1990). *A History of South Africa*. New Haven: Yale University Press.
- Tilastokeskus (1977). *Suomen tilastollinen vuosikirja 1976*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tilastokeskus (1998). *Suomen tilastollinen vuosikirja 1998*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tommila Päiviö ja Raimo Salokangas (1998). *Sanomia kaikille. Suomen lehdistö historia*. Helsinki: Edita.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.
- Väliaverronen, Esa (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Kantola, Anu, Inka Moring ja Esa Väliaverronen (toim.), *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Väliaverronen, Esa (2009). Journalismi kriisissä? Teoksessa Väliaverronen, Esa (toim.), *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Wilkinson, Paul (1987). The Orange and the Green: Extremism in Northern Ireland. Teoksessa Martha Crenshaw (toim.), *Terrorism, Legitimacy, and Power: The Consequences of Political Violence*, ss. 105-123. (2.painos). Middletown: Wesleyan University Press.

Internet-lähteet:

Byrnes, Rita M. (Edit.) (1996). South Africa: A Country Study. Washington: GPO for the Library of Congress. <http://countrystudies.us/south-africa/>.

Levikintarkastus.fi (2011). LT-levikkitilasto 2010.

<http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/Levikkitilasto2010.pdf>. Katsottu 27.3.2012.

Räikkä, Jyrki (2008). Kansan Uutiset harkitsee muutosta viikkolehdeksi.

<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Kansan+Uutiset+harkitsee+muutosta+viikkolehdeksi/1135240244925?ref=rss>. Katsottu 1.5.2012.

Sanomalehdet.fi (2010). Suomen 10 suurinta sanomalehteä levikin mukaan 2009.

<http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=119>. Katsottu 5.11.2011.

Valtioneuvosto (2012). Hallitukset aikajärjestyksessä.

http://valtioneuvosto.fi/tietoa-valtioneuvostosta/hallitukset/vuodesta-1917/tulokset/fi.jsp?report_id=V2. Katsottu 27.3.2012.

Yle.fi (10.12.2008). Kansan Uutiset siirtyy verkkoon.

http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2008/12/kansan_uutiset_siirtyy_verkkoon_419711.html.

Katsottu 6.11.2011.

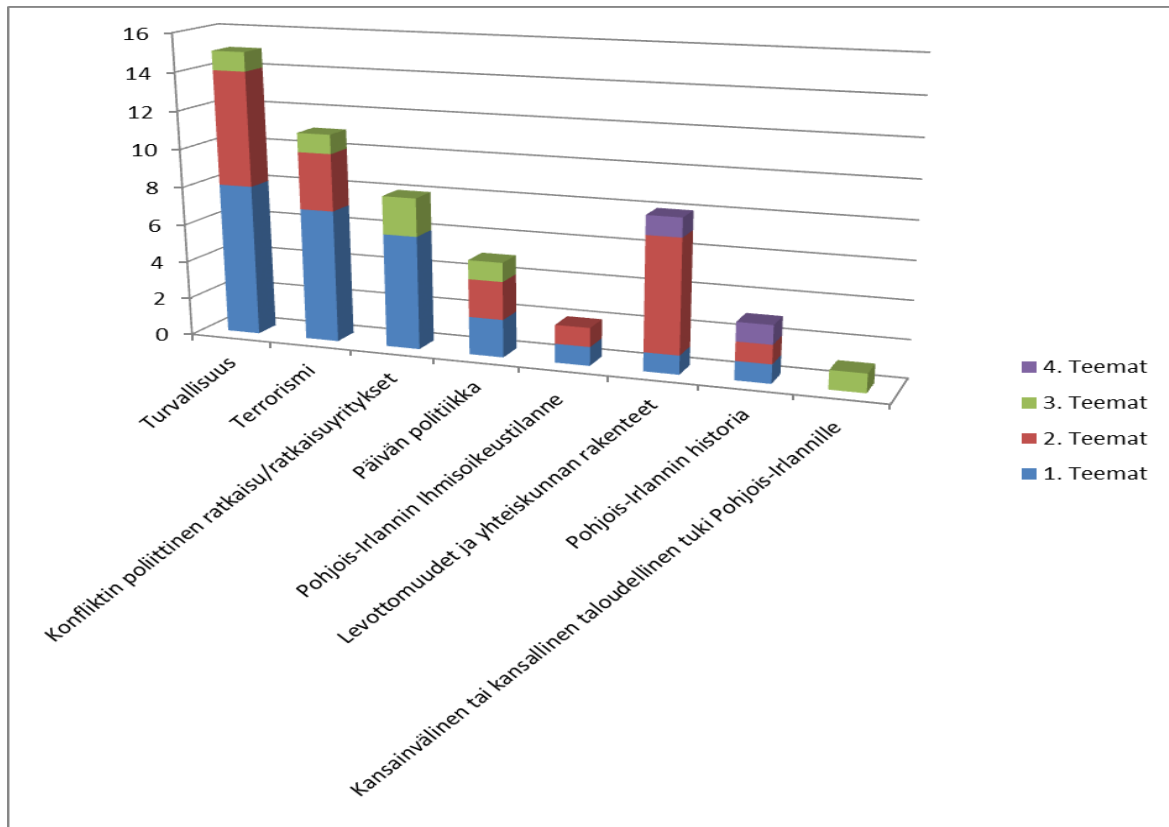
Sanomalehtilähteet

Kansan Uutiset (1998). Rauha ei ole räjäytettävissä. 18.8.1998.

Liite 1 Pohjois-Irlantia ja Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien teemat ja toimijuudet Helsingin Sanomissa ja Kansan Uutisissa.

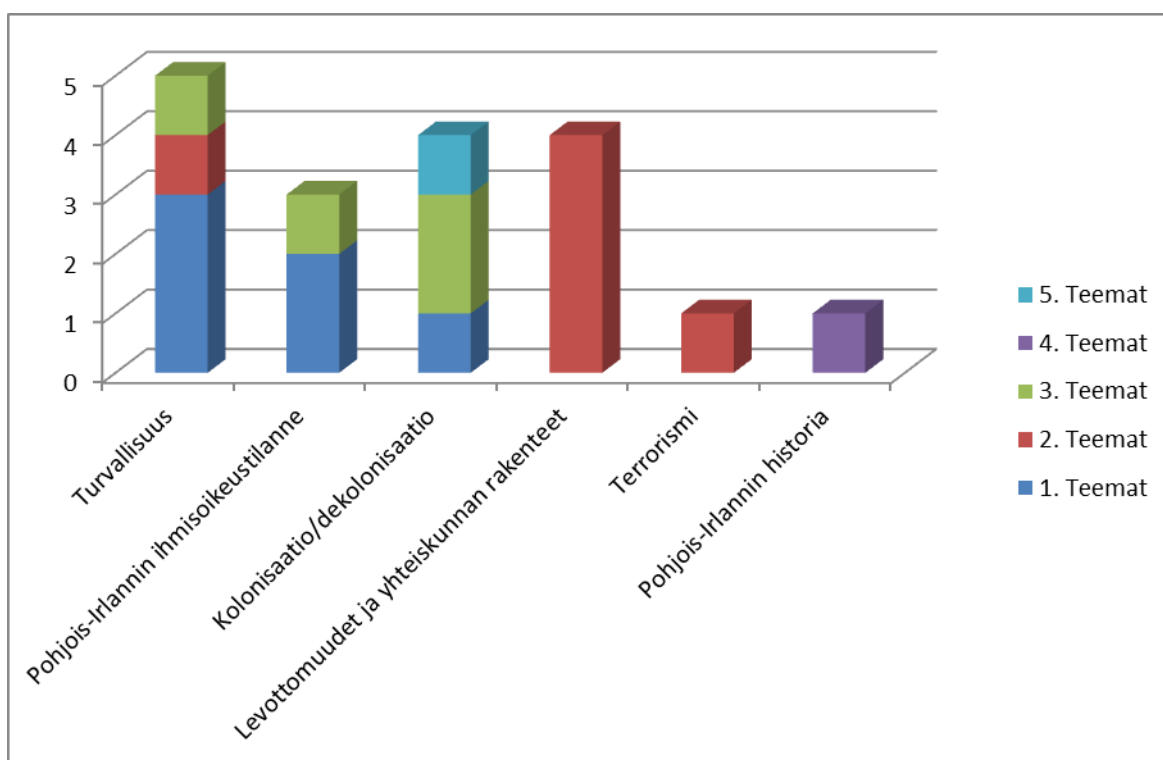
Tilasto 1. Helsingin Sanomien Pohjois-Irlantia käsittelevien tekstien teemat vuonna 1971.

Pohjois-Irlanti/Helsingin Sanomat 71	1. Teemat	2. Teemat	3. Teemat	4. Teemat
Turvallisuus	8	6	1	
Terrorismi	7	3	1	
Konfliktin poliittinen ratkaisu/ratkaisuyritykset	6		2	
Päivän politiikka	2	2	1	
Pohjois-Irlannin Ihmisoikeustilanne	1	1		
Levottomuudet ja yhteiskunnan rakenteet	1	6		1
Pohjois-Irlannin historia	1	1		1
Kansainvälinen tai kansallinen taloudellinen tuki Pohjois-Irlannille			1	



Tilasto 2. Kansan Uutisten Pohjois-Irlantia käsittelevien tekstien teemat vuonna 1971.

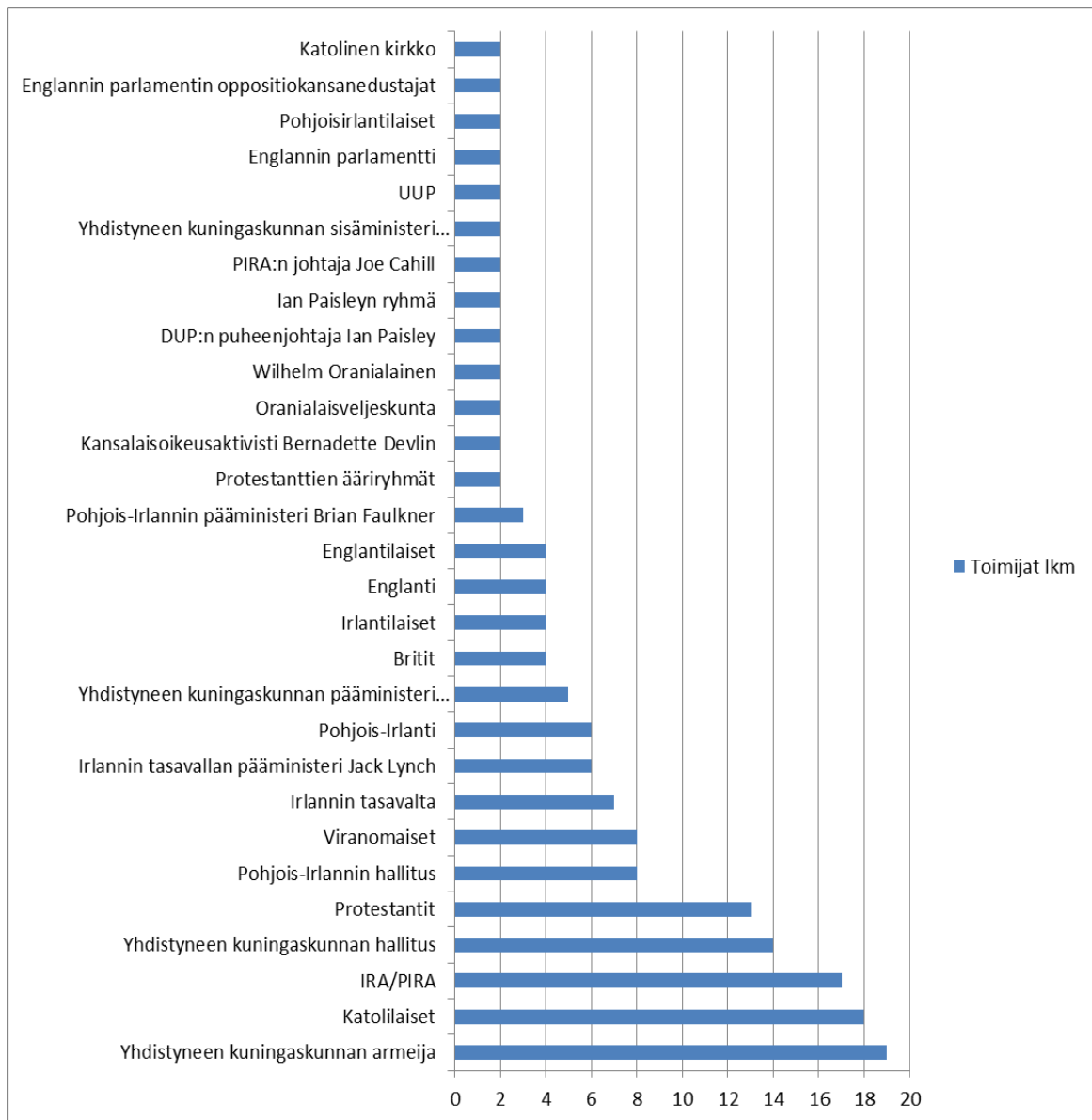
Pohjois-Irlanti/Kansan Uutiset 71	1.Teemat	2.Teemat	3.Teemat	4.Teemat	5.Teemat
Turvallisuus	3	1	1		
Pohjois-Irlannin ihmisoikeustilanne	2		1		
Kolonisaatio/dekolonisaatio	1		2		1
Levottomuudet ja yhteiskunnan rakenteet		4			
Terrorismi		1			
Pohjois-Irlannin historia				1	



Tilasto 3. Helsingin Sanomien Pohjois-Irlantia käsittelevien tekstien toimijat vuonna 1971.

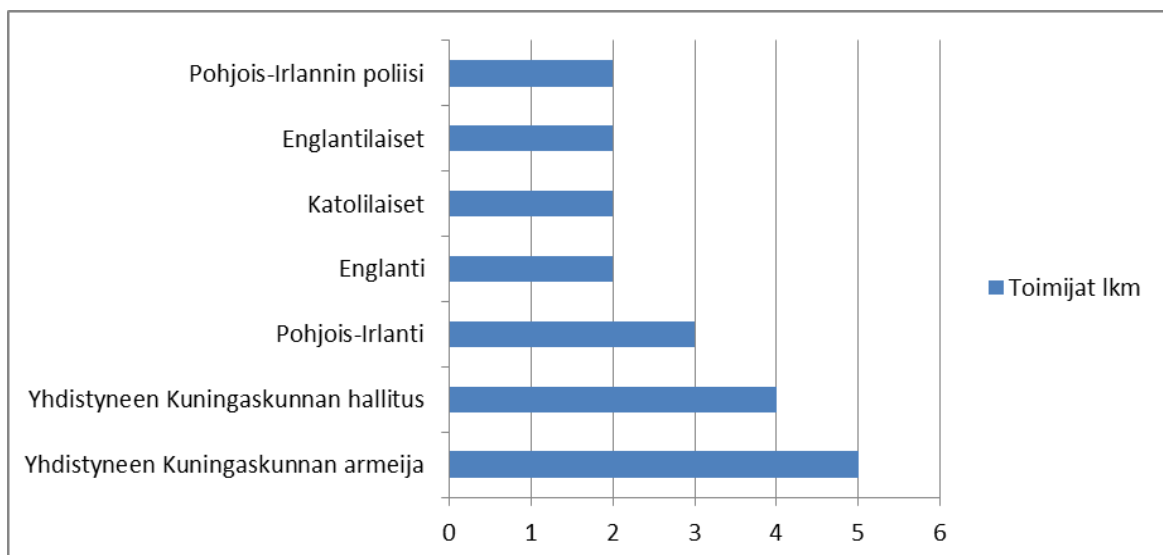
Pohjois-Irlanti/Helsingin Sanomat 71	Toimijat lkm
Yhdistyneen kuningaskunnan armeija	19
Katolilaiset	18
IRA/PIRA	17
Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus	14
Protestantit	13
Pohjois-Irlannin hallitus	8
Viranomaiset	8
Irlannin tasavalta	7
Irlannin tasavallan pääministeri Jack Lynch	6
Pohjois-Irlanti	6
Yhdistyneen kuningaskunnan pääministeri Edward Heath	5
Britit	4
Irlantilaiset	4
Englanti	4
Englantilaiset	4
Pohjois-Irlannin pääministeri Brian Faulkner	3
Protestanttien ääriyhdykset	2
Kansalaisoikeusaktivisti Bernadette Devlin	2
Oranialaisveljeskunta	2
Wilhelm Oranialainen	2
DUP:n puheenjohtaja Ian Paisley	2
Ian Paisleyn ryhmä	2
PIRA:n johtaja Joe Cahill	2
Yhdistyneen kuningaskunnan sisäministeri Reginald Maudling	2
UUP	2
Englannin parlamentti	2

Pohjoisirlantilaiset	2
Englannin parlamentin oppositiokansanedustajat	2
Katolinen kirkko	2
Yhden toimijuuden toimijat	106



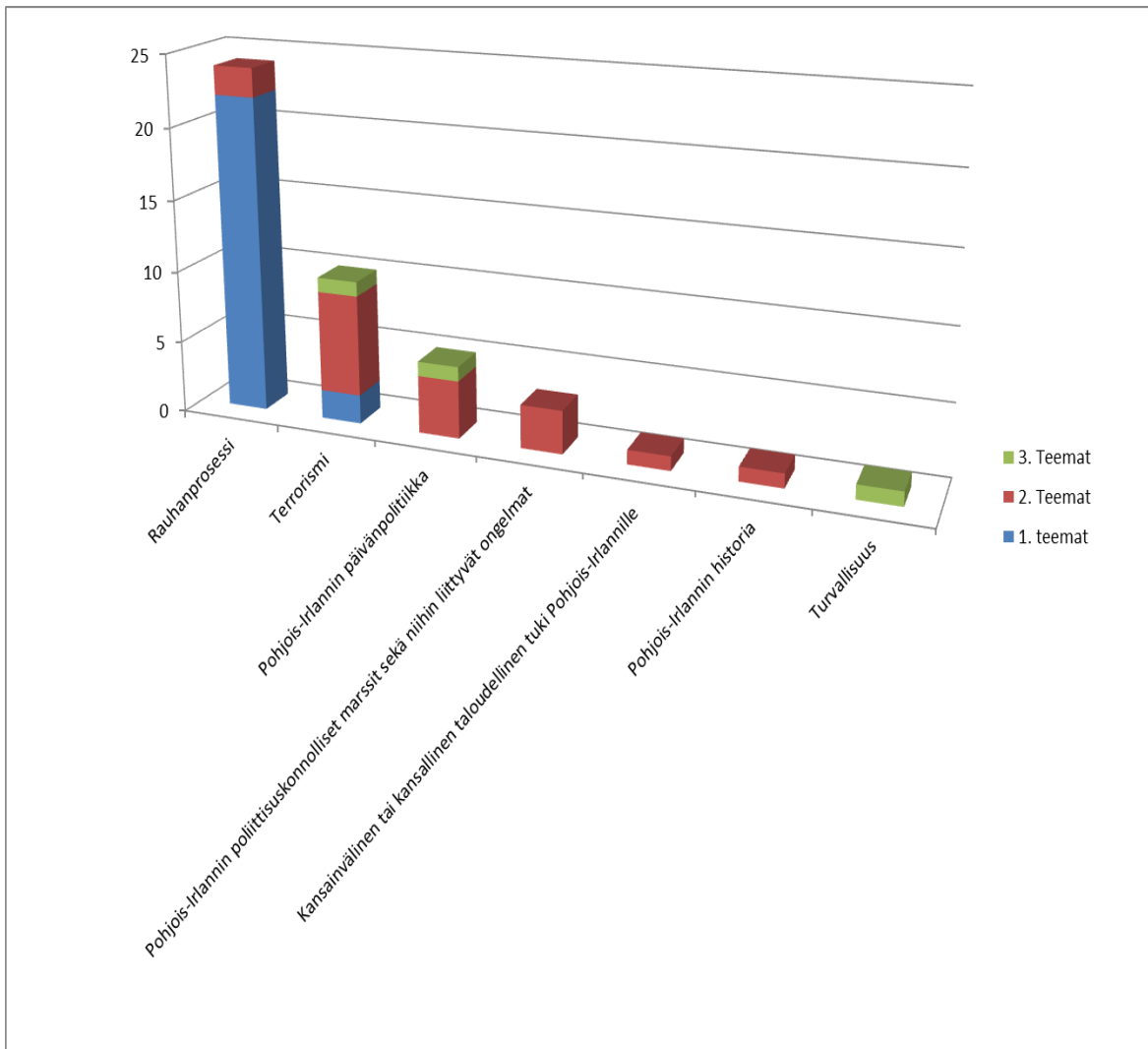
Tilasto 4. Kansan Uutisten Pohjois-Irlantia käsittelevien tekstien toimijat vuonna 1971.

Pohjois-Irlanti/Kansan Uutiset 71	Toimijat lkm
Yhdistyneen Kuningaskunnan armeija	5
Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitus	4
Pohjois-Irlanti	3
Englanti	2
Katolilaiset	2
Englantilaiset	2
Pohjois-Irlannin poliisi	2
Yhden toimijuuden toimijat	31



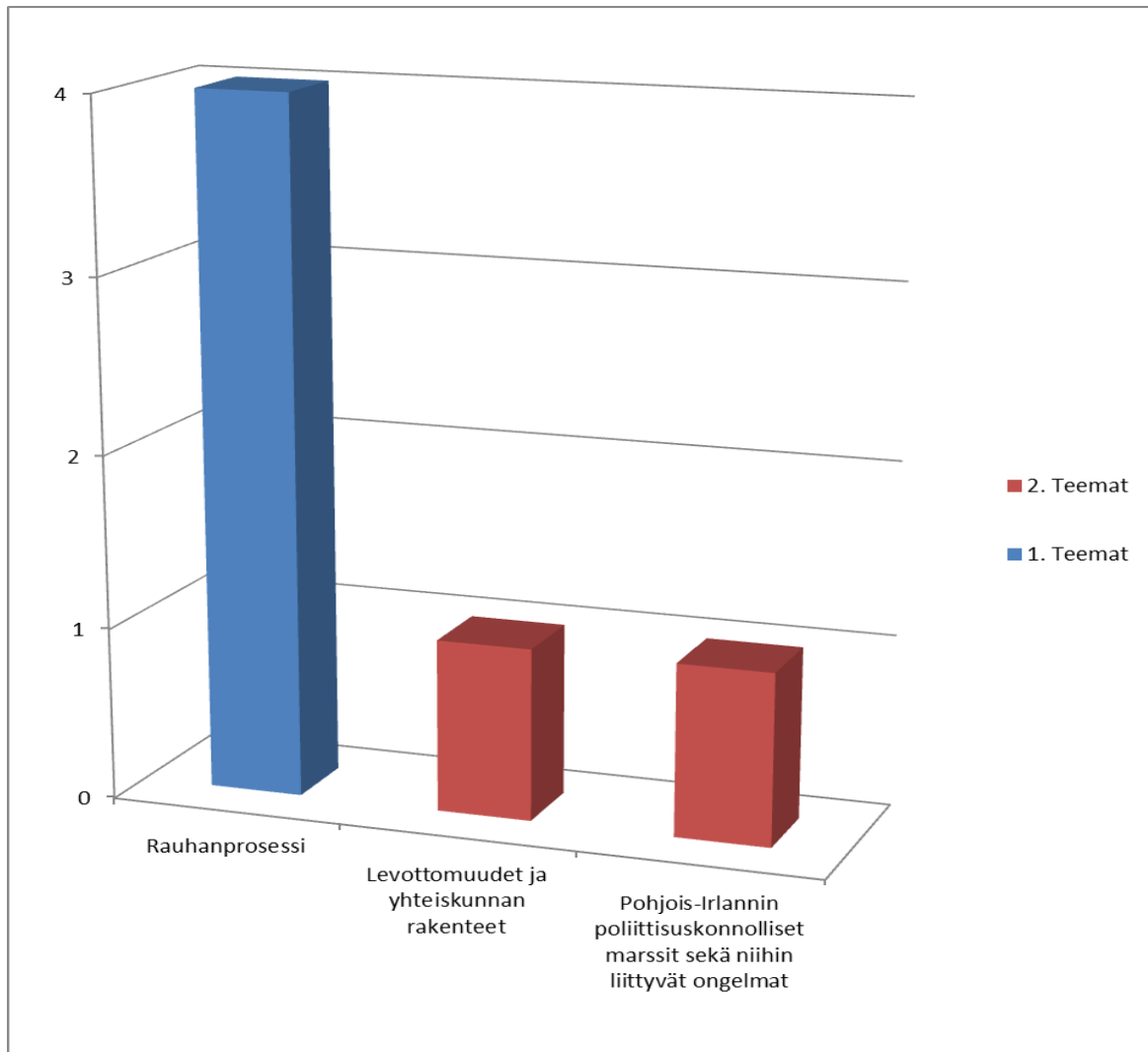
Tilasto 5. Helsingin Sanomien Pohjois-Irlantia käsittelevien tekstien teemat vuonna 1998.

Pohjois-Irlanti/Helsingin Sanomat 98	1. Teemat	2. Teemat	3. Teemat
Rauhanprosessi	22	2	
Terrorismi	2	7	1
Pohjois-Irlannin päivänpolitiikka		4	1
Pohjois-Irlannin poliittisuskonnolliset marssit sekä niihin liittyvät ongelmat		3	
Kansainvälinen tai kansallinen taloudellinen tuki Pohjois-Irlannille		1	
Pohjois-Irlannin historia		1	
Turvallisuus			1



Tilasto 6. Kansan Uutisten Pohjois-Irlantia käsittelevien tekstien teemat vuonna 1998.

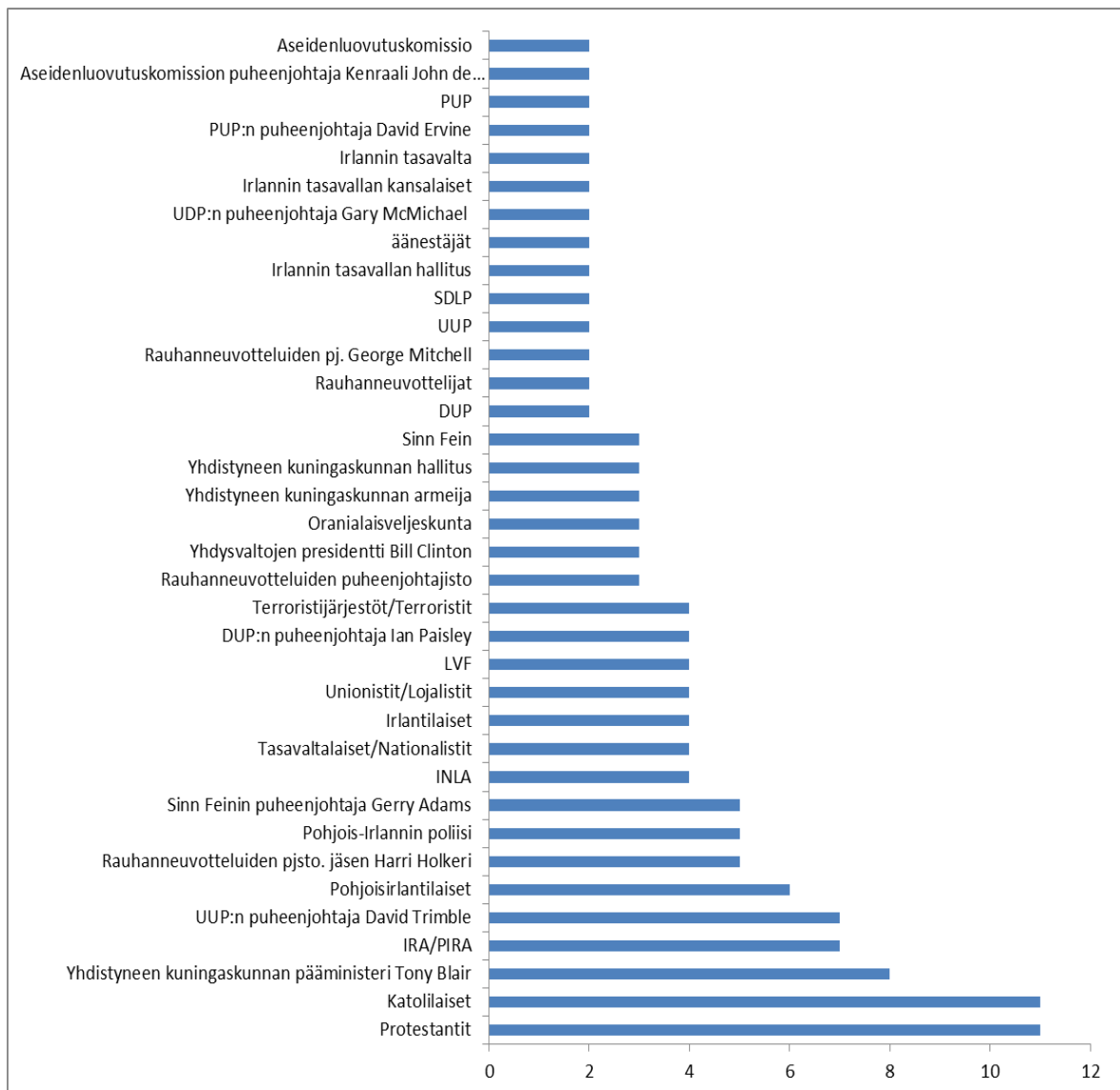
Pohjois-Irlanti/Kansan Uutiset 98	1. Teemat	2.Teemat
Rauhanprosessi	4	
Levottomuudet ja yhteiskunnan rakenteet		1
Pohjois-Irlannin poliittisuskonnolliset marssit sekä niihin liittyvät ongelmat		1



Tilasto 7. Helsingin Sanomien Pohjois-Irlantia käsittelevien tekstien toimijat vuonna 1998.

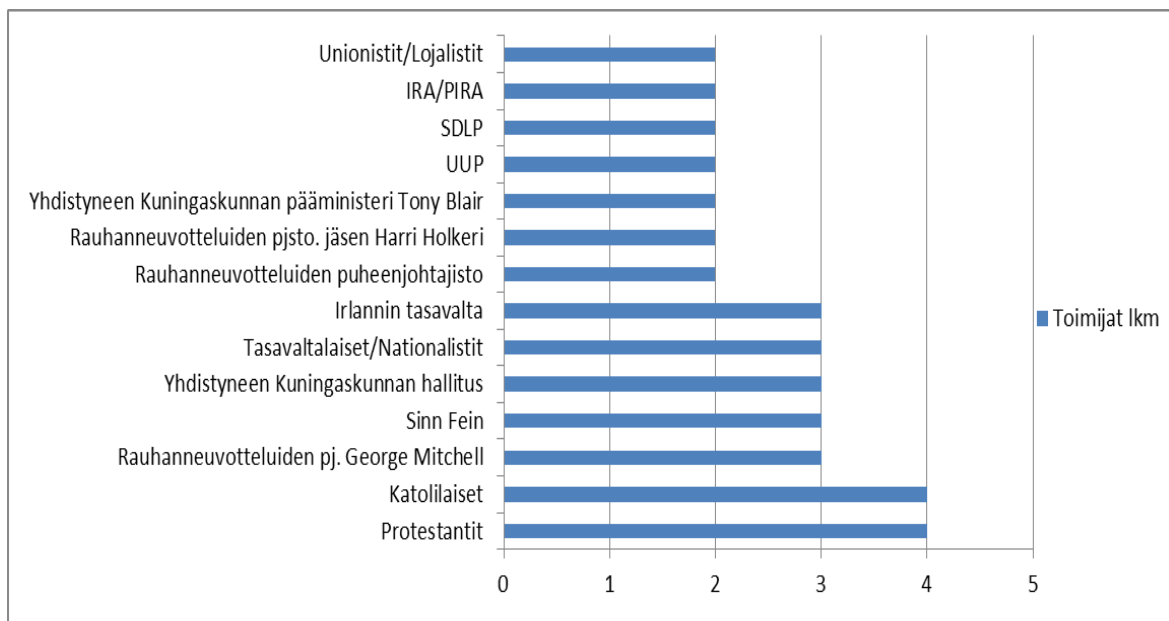
Pohjois-Irlanti/Helsingin Sanomat 98	Toimijat lkm
Protestantit	11
Katolilaiset	11
Yhdistyneen kuningaskunnan pääministeri Tony Blair	8
IRA/PIRA	7
UUP:n puheenjohtaja David Trimble	7
Pohjoisirlantilaiset	6
Rauhanneuvotteluiden pjsto. jäsen Harri Holkeri	5
Pohjois-Irlannin poliisi	5
Sinn Feinin puheenjohtaja Gerry Adams	5
INLA	4
Tasavaltalaiset/Nationalistit	4
Irlantilaiset	4
Unionistit/Lojalistit	4
LVF	4
DUP:n puheenjohtaja Ian Paisley	4
Terroristijärjestöt/Terroristit	4
Rauhanneuvotteluiden puheenjohtajisto	3
Yhdysvaltojen presidentti Bill Clinton	3
Oranialaisveljeskunta	3
Yhdistyneen kuningaskunnan armeija	3
Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus	3
Sinn Fein	3
DUP	2
Rauhanneuvottelijat	2
Rauhanneuvotteluiden pj. George Mitchell	2
UUP	2
SDLP	2
Irlannin tasavallan hallitus	2

äänestäjät	2
UDP:n puheenjohtaja Gary McMichael	2
Irlannin tasavallan kansalaiset	2
Irlannin tasavalta	2
PUP:n puheenjohtaja David Ervine	2
PUP	2
Aseidenluovutuskomission puheenjohtaja Kenraali John de Chastelain	2
Aseidenluovutuskomissio	2
yhden toimijuuden toimijat	71



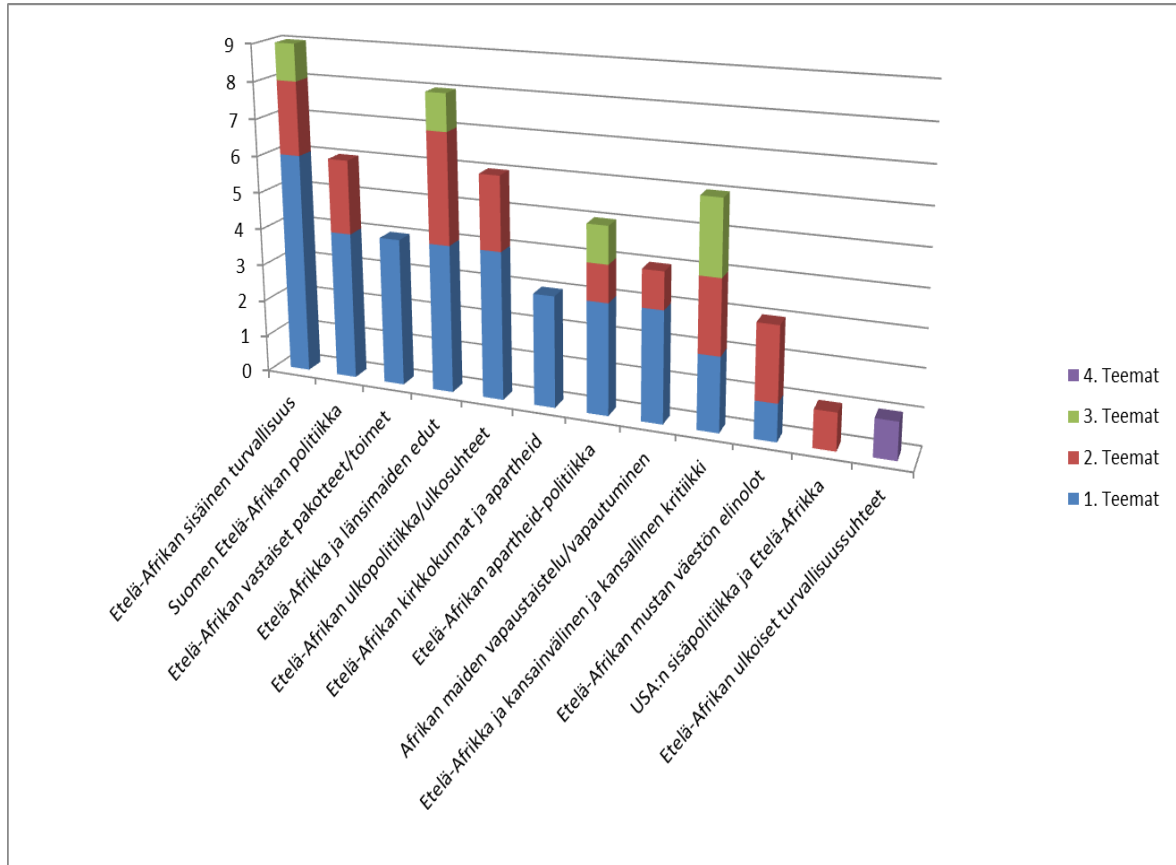
Tilasto 8. Kansan Uutisten Pohjois-Irlantia käsittelevien tekstien toimijat vuonna 1998.

Pohjois-Irlanti/Kansan Uutiset 98	Toimijat lkm
Protestantit	4
Katolilaiset	4
Rauhanneuvotteluiden pj. George Mitchell	3
Sinn Fein	3
Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitus	3
Tasavaltalaiset/Nationalistit	3
Irlannin tasavalta	3
Rauhanneuvotteluiden puheenjohtajisto	2
Rauhanneuvotteluiden pjsto. jäsen Harri Holkeri	2
Yhdistyneen Kuningaskunnan pääministeri Tony Blair	2
UUP	2
SDLP	2
IRA/PIRA	2
Unionistit/Lojalistit	2
Yhden toimijuuden toimijat	38



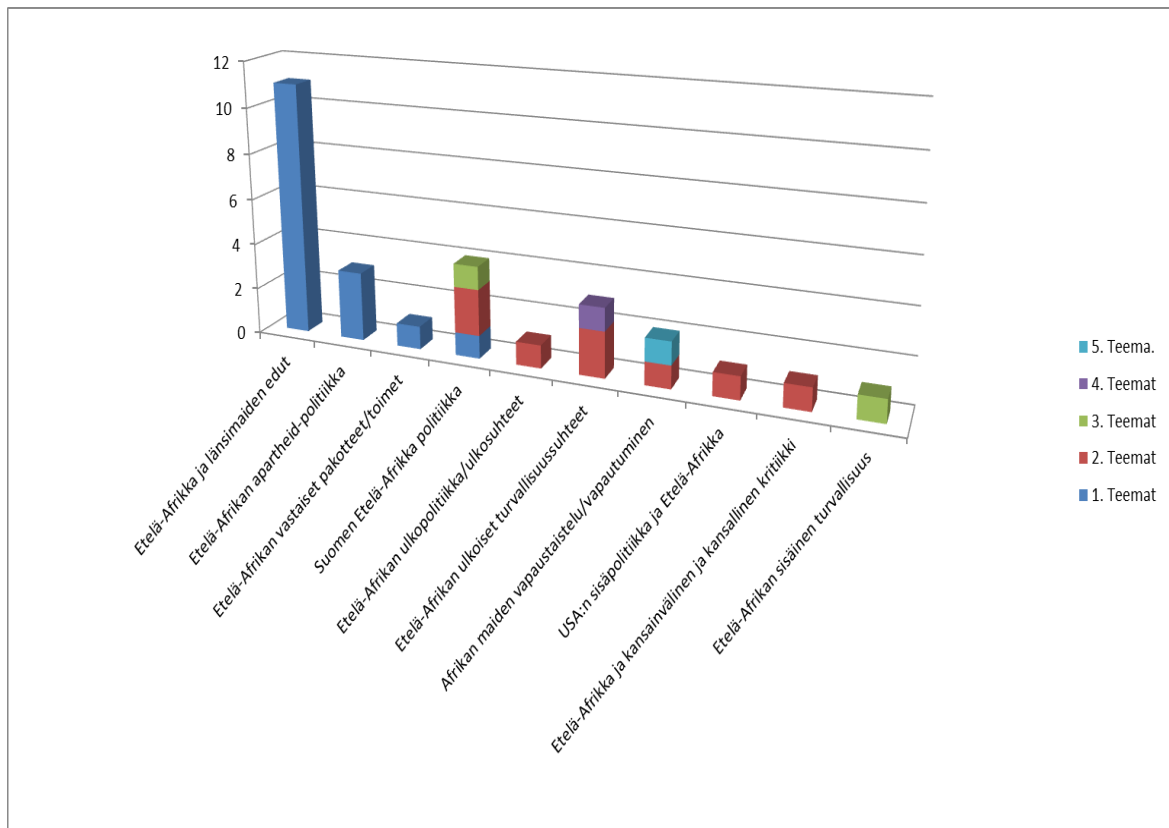
Tilasto 9. Helsingin Sanomien Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien teemat vuonna 1976.

Etelä-Afrikka/Helsingin Sanomat 76	1.Teemat	2.Teemat	3.Teemat	4.Teemat
Etelä-Afrikan sisäinen turvallisuus	6	2	1	
Suomen Etelä-Afrikan politiikka	4	2		
Etelä-Afrikan vastaiset pakotteet/toimet	4			
Etelä-Afrikka ja länsimaiden edut	4	3	1	
Etelä-Afrikan ulkopoliittika/ulkosuhteet	4	2		
Etelä-Afrikan kirkkokunnat ja apartheid	3			
Etelä-Afrikan apartheid-politiikka	3	1	1	
Afrikan maiden vapaustaistelu/vapautuminen	3	1		
Etelä-Afrikka ja kansainvälinen ja kansallinen kritiikki	2	2	2	
Etelä-Afrikan mustan väestön elinolot	1	2		
USA:n sisäpolitiikka ja Etelä-Afrikka		1		
Etelä-Afrikan ulkoiset turvallisuussuhteet				1



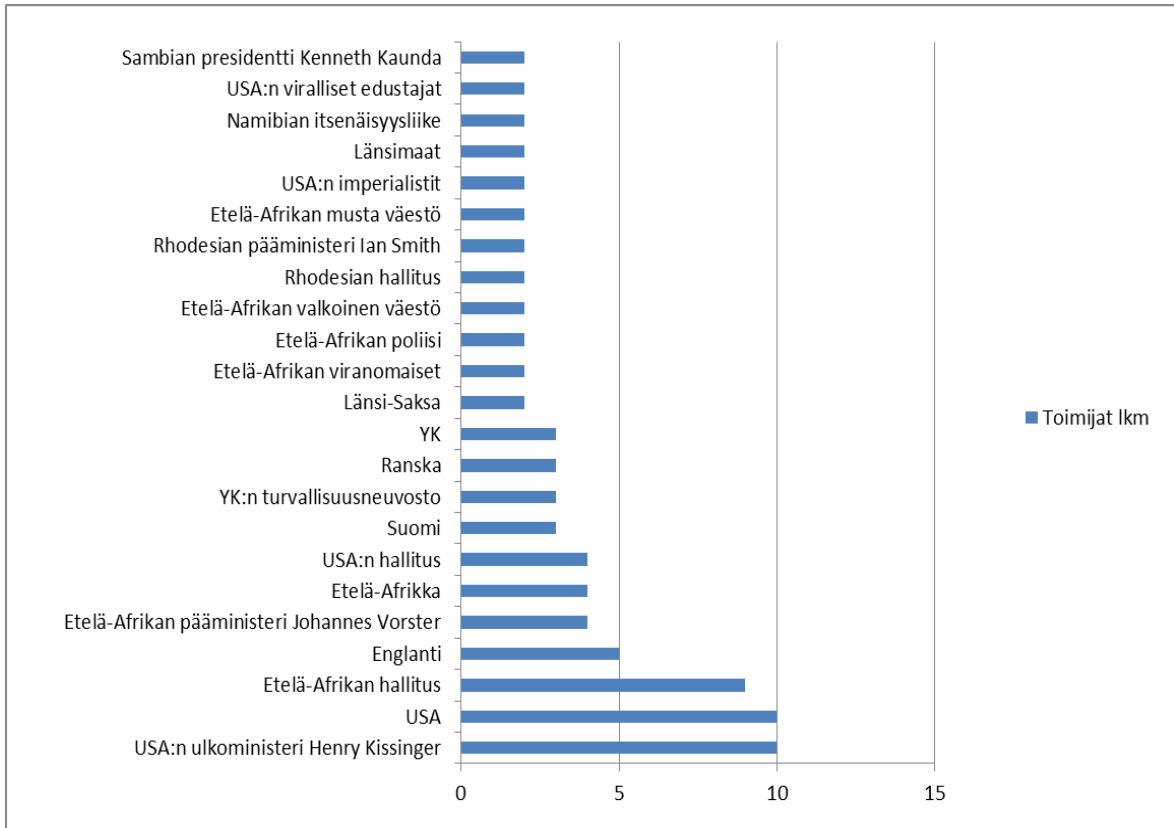
Tilasto 10. Kansan Uutisten Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien teemat vuonna 1976.

Etelä-Afrikka/Kansan Uutiset 76	1.Teemat	2.Teemat	3.Teemat	4.Teemat	5.Teema
Etelä-Afrikka ja länsimaiden edut	11				
Etelä-Afrikan apartheid-politiikka	3				
Etelä-Afrikan vastaiset pakotteet/toimet	1				
Suomen Etelä-Afrikka politiikka	1	2	1		
Etelä-Afrikan ulkopoliittikka/ulkosuhteet		1			
Etelä-Afrikan ulkoiset turvallisuussuhteet		2		1	
Afrikan maiden vapaustaistelu/vapautuminen		1			1
USA:n sisäpolitiikka ja Etelä-Afrikka		1			
Etelä-Afrikka ja kansainvälinen ja kansallinen kritiikki		1			
Etelä-Afrikan sisäinen turvallisuus			1		



Tilasto 11. Kansan Uutisten Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien toimijat vuonna 1976.

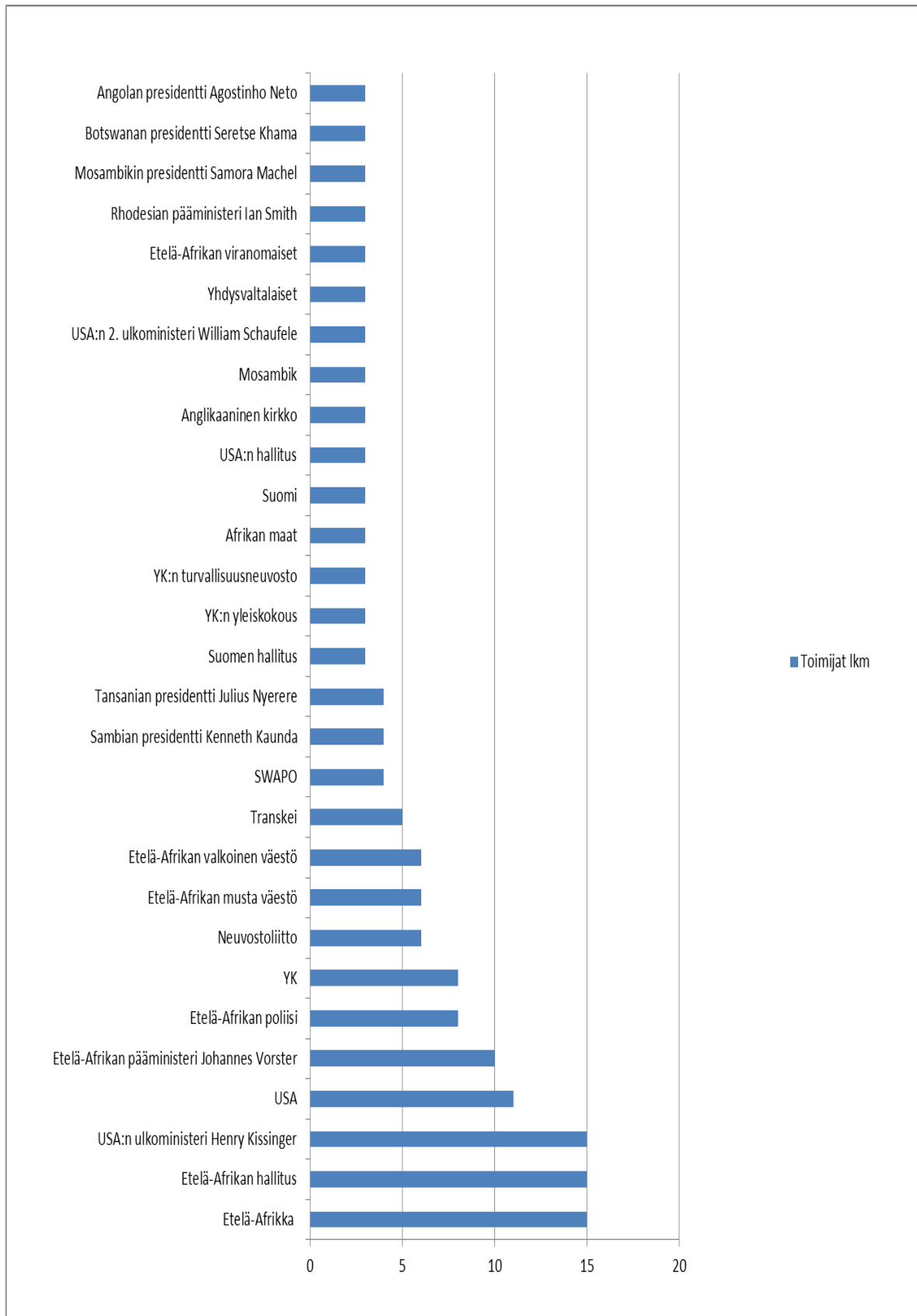
Etelä-Afrikka/Kansan Uutiset 76	Toimijat lkm
USA:n ulkoministeri Henry Kissinger	10
USA	10
Etelä-Afrikan hallitus	9
Englanti	5
Etelä-Afrikan pääministeri Johannes Vorster	4
Etelä-Afrikka	4
USA:n hallitus	4
Suomi	3
YK:n turvallisuusneuvosto	3
Ranska	3
YK	3
Länsi-Saksa	2
Etelä-Afrikan viranomaiset	2
Etelä-Afrikan poliisi	2
Etelä-Afrikan valkoinen väestö	2
Rhodesian hallitus	2
Rhodesian pääministeri Ian Smith	2
Etelä-Afrikan musta väestö	2
USA:n imperialistit	2
Länsimaat	2
Namibian itsenäisyysliike	2
USA:n viralliset edustajat	2
Sambian presidentti Kenneth Kaunda	2
Yhden toimijuuden toimijat	76



Tilasto 12. Helsingin Sanomien Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien toimijat vuonna 1976.

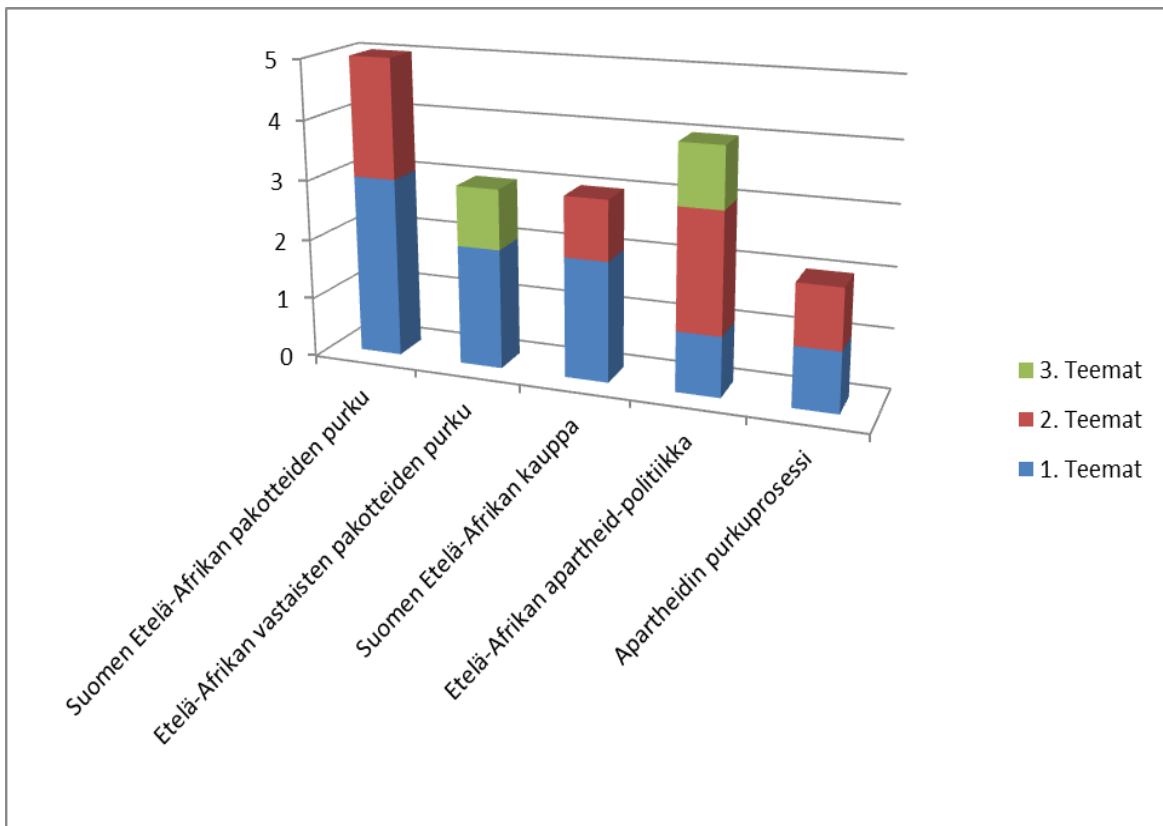
Etelä-Afrikka/Helsingin Sanomat 76	Toimijat lkm
Etelä-Afrikka	15
Etelä-Afrikan hallitus	15
USA:n ulkoministeri Henry Kissinger	15
USA	11
Etelä-Afrikan pääministeri Johannes Vorster	10
Etelä-Afrikan poliisi	8
YK	8
Neuvostoliitto	6
Etelä-Afrikan musta väestö	6
Etelä-Afrikan valkoinen väestö	6
Transkei	5
SWAPO	4
Sambian presidentti Kenneth Kaunda	4
Tansanian presidentti Julius Nyerere	4
Suomen hallitus	3
YK:n yleiskokous	3
YK:n turvallisuusneuvosto	3
Afrikan maat	3
Suomi	3
USA:n hallitus	3
Anglikaaninen kirkko	3
Mosambik	3
USA:n 2. ulkoministeri William Schaufele	3
Yhdysvaltalaiset	3
Etelä-Afrikan viranomaiset	3
Rhodesian pääministeri Ian Smith	3
Mosambikin presidentti Samora Machel	3
Botswanan presidentti Seretse Khama	3
Angolan presidentti Agostinho Neto	3
Suomen ulkoministeri/kansanedustaja Kalevi	2

Sorsa	
Englanti	2
Siirtotyöläiset	2
Suomen ulkoministeri Keijo Korhonen	2
SLS:n lähetysopiston johtaja Rauha Voipio	2
Suomen ekumeeninen neuvosto	2
Reformoitu buurikirkko	2
Luterilainen kirkko	2
Saksalaiset lähetysaarnaat	2
Angola	2
Rhodesia	2
USA:n presidentti Gerald Ford	2
mielenosoittajat	2
Kuuba	2
SWAPO:n edustaja Peter Karjavivi	2
E-A:n kristillisen instituutin johtaja Beyers Naudé	2
Etelä-Afrikan kristillinen instituutti	2
Etelä-Afrikan presidentti Nicolaas Diederichs	2
Etelä-Afrikan johtajat/hallitsijat	2
NP (National party)	2
Mustien johtajat	2
Etelä-Afrikan turvallisuuspoliisi	2
Neuvostoliiton hallitus	2
Afrikkalaiset	2
Etelä-Afrikan värilliset (ns. sekoittuneet)	2
Mustan afrikan johtajat	2
Rhodesian valkoiset	2
Diplomaatit	2
Yhden toimijuuden toimijat	150



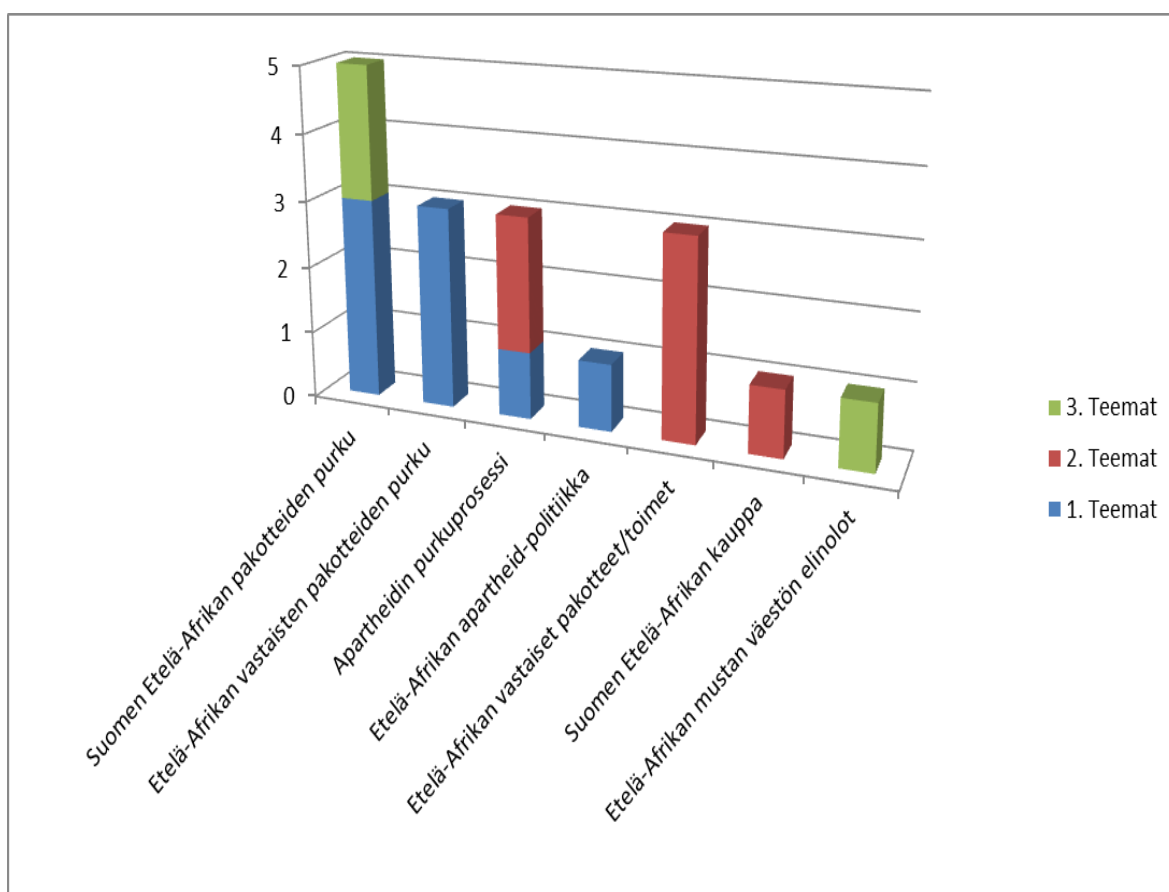
Tilasto 13. Kansan Uutisten Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien teemat vuonna 1991.

Etelä-Afrikka/Kansan Uutiset 91	1. Teemat	2.Teemat	3.Teemat
Suomen Etelä-Afrikan pakotteiden purku	3	2	
Etelä-Afrikan vastaisten pakotteiden purku	2		1
Suomen Etelä-Afrikan kauppa	2	1	
Etelä-Afrikan apartheid-politiikka	1	2	1
Apartheidin purkuprosessi	1	1	



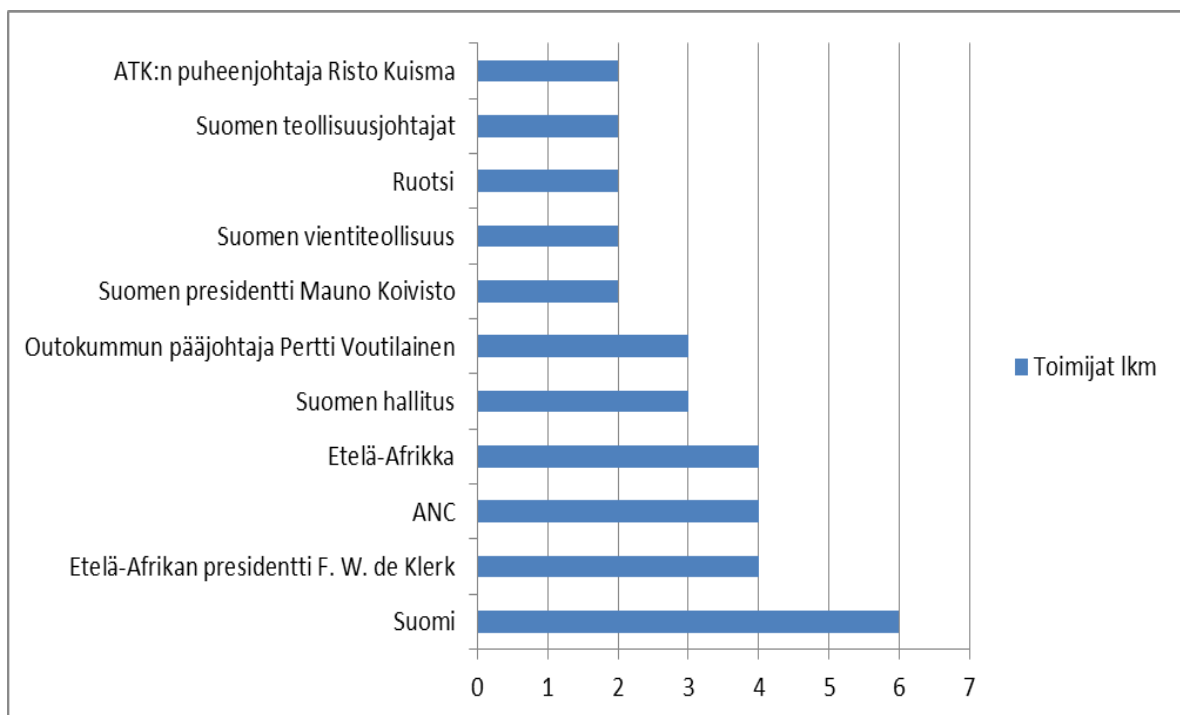
Tilasto 14. Helsingin Sanomien Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien teemat vuonna 1991.

Etelä-Afrikka/Helsingin Sanomat 91	1. Teemat	2. Teemat	3. Teemat
Suomen Etelä-Afrikan pakotteiden purku	3		2
Etelä-Afrikan vastaisten pakotteiden purku	3		
Apartheidin purkuprosessi	1	2	
Etelä-Afrikan apartheid-politiikka	1		
Etelä-Afrikan vastaiset pakotteet/toimet		3	
Suomen Etelä-Afrikan kauppa		1	
Etelä-Afrikan mustan väestön elinolot			1



Tilasto 15. Kansan Uutisten Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien toimijuudet vuonna 1991.

Etelä-Afrikka/Kansan Uutiset 91	Toimijat lkm
Suomi	6
Etelä-Afrikan presidentti F. W. de Klerk	4
ANC	4
Etelä-Afrikka	4
Suomen hallitus	3
Outokummun pääjohtaja Pertti Voutilainen	3
Suomen presidentti Mauno Koivisto	2
Suomen vientiteollisuus	2
Ruotsi	2
Suomen teollisuusjohtajat	2
ATK:n puheenjohtaja Risto Kuisma	2
Yhden toimijuuden toimijat	68



Tilasto 16. Helsingin Sanomien Etelä-Afrikkaa käsittelevien tekstien toimijuudet vuonna 1991.

Etelä-Afrikka/Helsingin Sanomat 91	Toimijat lkm
Suomi	6
Etelä-Afrikka	3
Etelä-Afrikan hallitus	3
ANC	3
USA	3
Kansainvälinen olympiakomitea	3
Etelä-Afrikan musta väestö	2
ANC:n pj Nelson Mandela	2
Yhden toimijuuden toimijat	63

